

GÖNÜLDEN ESİNTİLER:

KÛR'ÂN-ı KERÎM'de

(TESBÎH VE ZİKİR)

NECDET ARDIÇ

İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (28)

GÖNÜLDEN ESİNTİLER

KÛR'ÂN-ı KERÎM'de
(TESBÎH VE ZİKİR)

NECDET ARDIÇ

İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (28)

İçindekiler.

Sayfa no:

ÖN SÖZ:.....	(3)
BİRİNCİ BÖLÜM:	
“Tesbîh nedir?”.....	(5)
Tesbîh, kelimesi hakkında:.....	(5)
Tesbîh, kavramının İslâmi dönemde kapsadığı mânâları ise şöyle sıralayabiliriz:.....	(5)
Diğer lügat ifadelerini de görmeye devam edelim:...	(6)
Tesbîh, Ebced hesabı değeri:.....	(8)
TESBÎH, VE ZİKR:	(9)
İsimler:.....	(10)
Fiiller:.....	(11)
Bakara (2/30) Bizler ise sana.....	(14)
A’raf (7/43) Votka ki, ayıldı:.....	(14)
Bakara (2/253) Onu Rûh’ul Kûdüs ile:.....	(14)
İKİNCİ BÖLÜM:	
Hadîs-i Şeriflerde tesbîh.....	(15)
Sübhânellah, Elhamdülillâh:.....	(18)
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:	
Kûr’ân-ı Kerîm de geçen tesbîh Âyetleri:.....	(21)
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:	
Melâike-i kirâm:.....	(36)
BEŞİNCİ BÖLÜM:	
Âyet’in kendisinde tesbîh ve türevi kelimeler olmadığı halde tercümesi (Tesîh etme) olarak yapılan Âyet-i Kerimeler:.....	(38)
ALTINCI BÖLÜM:	
Âyet’in kendisinde tesbîh ve türevi kelimeler bulunan	

ancak tercümesi (Tesbîh etme) olarak yapılmayan
Âyet-i Kerimeler:.....(71)

YEDİNCİ BÖLÜM:

Kendisinde Tesbih ve türevi kelimeler bulunan ancak,
tercümesi "Tesbih etme" olarak yapılmayan Âyet-i
Kerimeler:.....(72)

SEKİZİNCİ BÖLÜM:

Tesbih Kelimesinin Hamd İle Birlikte Kullanıldığı
Âyetler:.....(85)

DOKUZUNCU BÖLÜM:

ZİKR:.....(90)

ONUNCU BÖLÜM:

Hadislerde zikr:.....(95)

ONBİRİNCİ BÖLÜM:

Kûr'ân-I Kerîm'de geçen zikir Âyetleri:.....(103)

ONİKİNCİ BÖLÜM:

"Devran, Devir, Dönme, Sema"Hakkındadır:.....(168)

ÖN SÖZ

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM:

Epey zamandır üzerinde düşündüğüm bir husus vardı, o da İslâm da, ve bilhassa, özünde bulunan Tasavvuf'ta **(tesbîh ve zikir)** in Kûr'ân-ı Kerîm de, Âyet-i Kerîmeler ve Hadîs-i şeriflerde belirtilen gerçek anlamlarıyla toplayıp bir araya getirerek meraklılarına sunmak idi. Bu hususta yazılmış bir çok eserler vardır, bizde onlara küçük bir katkı yapabilirsek bizim için bir mutluluk olacaktır. Değişik şekilde yapılan **(tesbîh ve zikir)** çalışmalarını, sıradan sayısal birer faaliyet olarak görürsek bu çalışmalardan bize sâdece sevap kalır, ancak ne dediğimizi hakıyla bilemez isek esas varılmak istenen ilâh-î mânâlarına ulaşamayız.

Bu vesile ile, kardeşlerimizin birinden, (Al...Bü.... Kûr'ân-ı kerîm'de bulunan bütün, **(tesbîh ve zikir)** Âyetlerinin listesini çıkarmasını rica etmiştim, o da ilk fırsatta bunları Sûre ve Âyet sıralarına göre derleyip iki dosya halinde bize göndermiş idi.

Diğer yönden bir kardeşimizde (Mu....Ca.... **(tesbîh ve zikir)** ile ilgili Hadîs-i şeriflerin bazılarını çıkarmasını rica etmiştim o da ilk fırsatta kaynakları ile birlikte derleyip göndermiş idi. Her ikisine de teşekkür ederiz sağolsunlar.

Bende elimde bulunan çalışmalarımı bir sıraya koyup, bu hususla ilgilenmek için vakit bulabileceğim bir zamanı bekliyordum, nihayet o zaman gelmiş ki bu hususu ele almaya karar verdim Rabb'im den gereken yardımı vermesini rica ederim.

Bilindiği gibi (**tesbîh ve zikir**) iki ayrı kelime olduğu halde ifâde ve tatbikatları çoğu zaman bir birine benzer şekilde yürütülmektedir. Tesbîh çeken, zikrettiğini, **zıkr** eden, **tesbih** çektiğini zanneder. Aslında zâhiren ikisi de doğrudur, hakikatte ise aralarında çok fark vardır. Yeri

3

geldikçe bunları göreceğiz. Bilindiği gibi (**tesbih**) bir "**isim**" kelimesi,

(**zikir**) ise "**fiil**" kelimesi dir. O halde bu iki kelimenin tesir sahaları da ayrı olacaktır.

Tesbîh bütün âlemdeki varlıkların kendi hakikatleri yönünden hakikat-i İlâhiye ye yönelmeleridir.

Zikir ise şuurulu varlıkların (İnsân) kendi hakikatleri yönünden hakikat-i lâhiyye yi özlerinden hatırlamalarıdır.

Sevgili okuyucum, bu kitabın yazılışında, düzenlenişinde, basılışında, bastırılışında, tüm oluşumunda emeği ve hizmeti geçenleri saygı ile yadet, geçmişlerine de hayır dua et, ALLAH (c.c.) gönlünde feyz kapıları açılsın.

Yarabbi; bu kitaptan meydana gelecek manevi hasılayı, evvelâ acizane, efendimiz Muhammed Mustafa, (s.a.v.) in ve Ehl-i Beyt Hazaratı'nın rûhlarına, bu kitabın oluşumuna sebep olan Âyet-i Kerîmeleri ve Hadîs-i Şerif'leri kayda geçiren kardeşlerimizin bütün geçmişlerinin rûhlarına ve kendi anne ve babamın da, eşimin de anne babasının, büyük anne ve büyük babasının da rûhlarına hediye eyledim kabul eyle, haberdar eyle, ya Rabbi.

Muhterem okuyucularım; yine bu kitabı da okumaya başlarken, nefs'in hevasından, zan ve hayelden, gafletten soyunmaya çalışarak, saf bir gönül ve Besmele ile okumaya başlamanızı tavsiye edeceğim; çünkü kafamız ve gönlümüz, vehim ve hayalin tesiri altında iken gerçek mânâ da bu ve benzeri kitaplardan yararlanmamız mümkün olamayacaktır.

Gayret bizden muvaffakiyet Hakk'tandır.

20/04/2010) Necdet Ardıç Terzi Baba Tekirdağ

Birinci bölüm, "Tesbîh nedir?"

"TESBİH" kelimesi hakkında.

"**Tesbîh**" kelimesi "havada ve suda hareket etmek, geçip gitmek, yüzerek uzaklara gitmek" demek olan "**sebh**" kökünden türemiş bir kelimedir.

SEBEHA: (Sülâsî/üçlü fiildir ancak **tesbîh** etmek anlamında kullanılmaz)

SEBBEHA: Tesbîh etti.

YÜSEBBİHU: Tesbîh eder/ediyor.

TESBİH: Tesbîh etmek.

SEBBİH: Tesbîh et/emir.

Kûr'ân'daki anlamı, Allah-ı O'na yakışmayan şeylerden uzak tutmak, Allah-ı yüceltmek.

"**Tesbîh**" Allah'a ibadet etmede hızlı olmak anlamında da kullanılır.

Sübhân, Yüce Allah'ın zâtının temizlik ve kutsallığını ifade eder. Buna "**sübhâniyet**" veya "**subhiyet**" diyebiliriz.

Sübhân esmâ-i husnâdandır.

Bu çalışmada, "**sebbeha**" fiilinin türevleri **sebbaha / yüsebbihu / tusebbihu / yüsebbihune / sebbih vb.)** ile "**Sübhan**" kelimesinin geçtiği Âyetlere yer verilmiştir.

Bunların dışında, "*çok zikretmek, tesbih etmek*" anlamında tercüme edilen diğer 3 Âyet de en sonda belirtilmiştir. İslâm gelmezden önce de "**tesbih**" sözcüğü biliniyor ve kullanılıyordu.

"Tesbîh" kavramının İslâmî dönemde kapsadığı mânâları ise şöyle sıralayabiliriz:

Zemahşeri'ye göre "**salât**" farz namazları, "**tesbîh**" ise nafîle ibadetleri ihtiva etmektedir.

5

Kurtubî ise, lûgat mânâsından hareket ederek, "**tesbîh**"in, akmak, gitmek, anlamına geldiğini ve Allah'ın noksan sıfatlardan tenzîh edilmesi mânâsına alındığını söyler.

Bu yorumdan hareketle şöyle denebilir, "**tesbîh**"; suya dalıp akıp gitmek ve gözden kaybolmak mânâsına geldiğine göre, Allah (c.c.) da noksan sıfatlardan münezzehtir. Beş duyu ile ihata edilemez.

Nitekim şu yorum bunu te'yid etmektedir: "**Tesbîh**" in lûgat mânâsı olan "**suya dalmak**", yüzen kişiyi gözlerden kaybeder ve uzaklaştırır. Belki de bu uzaklaşmanın mânâsı gelişerek gözlerin ihata edemediği bir varlığı kapsamıştır. İnsan düşüncesinde bunun en açık örneği Allah'dır. Zira O, insanların kendisini "Zât-ı yönünden" idrâk etmelerinden uzak olduğu gibi, kendisine yakışmayan sıfatlardan da uzaktır.

Diğer lûgat ifadelerini de görmeye devam edelim.

Tesbîh: Sübhânellâh: Demek, Cenâb-ı Hakk'ı (c.c.) şanına lâyık ifadelerle yâdetmek. Yâni: Allah'ın zâtında, sıfâtında, ef'âlinde cem'î noksanlıktan münezzehe olduğunu ifade etmektir. (Bak: **Sübhan**)

Sübhan: (Allah c.c.)

(Tesbîh) "Sübha" çekilen tesbîh, tesbîh tanesi.

(Sübha-î) Zâkir, zikreden tesbîh-i.

(Sübha-keş) Tesbîh çeken.

Osmanlıca Türkçe sözlük:

Sübhânellâh: Cenâb-ı Hakk'ın mahlûkatı ve eserleri karşısında duyulan hayret ve teaccübü ifade etmek için söylenir. Cenâb-ı Hakk'ın zâtında, sıfâtında ve ef'âlinde

bütün kusurlardan münezzehiyetini ifade eder. (Sühanallah ve Elhamdülillâh) cümleleri Cenâb-ı Hakk'ı (Celâl ve Cemâl) sıfatları ile, imâ yoluyla içinde olarak, vasıflandırılıyor. Celâl sıfatını içine alan Sübhanallah, abdin ve mahlûkun Allah'dan uzak oldukları, bakışına göredir.

6

Cemâl sıfatını içini alan (**Elhamdülillâh**) Cenâb-ı Hakk'ın rahmetiyle abde ve mahlûkata yakın olduğuna işarettir. Meselâ: Güneşin, biri yakın, diğeri uzak, olmak üzere bize dönük iki yönü vardır. Yakınlık yönüyle sıcaklık ve ışık veriyor, uzaklık yönüyle de insânların zarar ve ziyanlarından temiz ve sâfi kalıyor. Bu itibarla insân, güneşe karşı yalnız ve kabul edici olabilir. Fâil ve müessir olamaz. Kezâlik bilâteşbîh, Cenâb-ı Hakk rahmetiyle bize yakın olduğu cihetle ona **hamd** ediyoruz.

Biz ondan uzak olduğumuz cihetle Onu (**Tesbîh**) ediyoruz, binâenaleyh, rahmetiyle yakınlığına bakarken **hamdet**. Ondan uzak olduğuna bakarken (**Tesbîh**) et ve her iki makâmı karıştırma. Ve her iki görüşü birleştirme ki, Hakk ve istikamet "mültebis-karışmış olmasın." Lâkin karışma ve birbirinin içine girme olmadığı takdirde her iki mâkâmı ve her iki görüşü hem değiştirip hem de cem edebilirsin. Evet "*Sübhanallâhi ve bihamdihî*" her iki mâkâmı cem eden bir cümledir. M.N.

Cenâb-ı Hakk'ı şerikten, kusurdan, noksaniyet'ten, zulümden, acizden, merhametsizlikten, ihtiyaçtan ve aldatmaktan ve Kemâl ve Cemâl ve Celâline muhalif olan bütün kusurlardan takdis ve tenzîh etmek mânâsı ile saadet-i ebediyeyi ve Celâl ve Cemâl ve Kemâl ve saltanatının haşmetine "medar-sebebe" olan dar-ı âhireti ve ondaki Cenneti haber verip buna delâlet ve işaret eder. (§) (Bak: Bakıyat-ı sâlihât)

Yukarıda belirtilen hususlar, genelde, zâhirî olarak kullanılan (**tenzîh**) anlayışına göre belirtilmiştir. Bütün mânâlarını ifade etmemektedirler. Buldukları ve düşünüldükleri yerde "*şeriat ve tarikat*" mertebeleri itibarı ile

geçerlidir, "hakikat ve marifet" mertebelerinde ki anlayışları ise daha başkadır. Yukarıda ifade edilen, "her noksanlık," kendi mertebesi itibarı ile, "kendinin kemâlidir." Evvelâ bu hakikatin anlaşılması lâzımdır.

"**Tesbîh**" in, (**teşbîh**) ve (**tevhîd**) mertebeleri itibarı

7

ile de anlayışları vardır, yeri geldikçe bakacağız, İnşallah.

Bu kısa bilgileri verdikten sonra, bir de "**tesbîh**" kelimesini harfleri ve ebced hesâbı yönünden özetle incelemeye çalışalım.

(تسبيح) (**Tesbîh**) Yukarıda bu kelimenin (**se, be, ha,)** (س ب ح) kökünden-harflerinden meydana geldiği ifade edilmişti. (س) "sin" (60) (ب) "be" (2) (ح) "ha" ise (8) dir. Toplarsak, (60+2+8=70) tir. Diğer yönleriyle bakarsak, (6+2+8=16) (1) (6) (16-2=14) (1+6=7) (6+8=14) (1+4=5) tir.

Çıkan değerler, (6) (2) (8) (1) (6) iki adet (7) iki adet (14) ve (5) tir. Bu sayısal değerleri sırasıyla şöyle dizebiliriz. (1) (2) (5) (6) (7) (8) (14) tür.

(تسبيح) (**Tesbîh**) Şimdi de bu kelimenin sayısal değerine bakalım. (ت) (te) (400) (س) "sin" (60) (ب) "be" (2) (ي) (10) (ح) "ha" ise (8) dir. Toplarsak, (400+60+2+10+8=480) dir. Diğer yönleriyle bakarsak, (4+8=12) (8+1=9)dur. Çıkan değerleri sırasıyla şöyle dizebiliriz. (1) (2) (4) (6) (8) (9) (10)(12) dir.

(**se, be, ha,)** (1) (2) (5) (6) (7) (8) (14) tür.

(**Tesbîh**) (1) (2) (4) (6) (8) (9) (10)(12) dir.

Bunların ifadelerini:

(1) Tevhid hakikatlerini.

(2) Zâhir ve bâtın, hakikatlerini.

(4) Şeriat, tarikat, hakikat ve marifet, hakikatlerini

(5) Hazarât-ı Hamse. Beş hazret mertebesi, hakikatlerini.

(6) Cihetten tesirli olma, hakikatlerini.

8

(7) Ettur-u seb'a, yedi nefis turu, hakikatlerini.

(8) Sekiz cennet mertebesi, hakikatlerini.

(9) Mûseviyyet mertebesi, hakikatlerini.

(10) İseviyyet mertebesi, hakikatlerini.

(12) Hakikat-i Muhammediyye mertebesi, hakikatlerini. ifade etmektedirler diyebiliriz.

(14) ise bilindiği gibi bütün bu mertebelerde geçerli olan ve oralarda, Nûr-î mânâ da faaliyette olan Hakikat-i Muhammediyye'nin Nûr-î hakikatlerini, Nûr-u Muhammed-î deryasını ifade etmektedir diyebiliriz.

Yukarıda da görüldüğü gibi **(Tesbîh)** hakikatinin bütün mertebelerle ilgili olduğu açık olarak görülmektedir.

Bir başka yönden de baktığımızda, (س ب ح) (SEBEHA) da "sin" İnsân-ı kâmil-i, "be" "ile" birlikteliği, "ha" ise hayatı, ifade etmektedir.

Hâl böyle olunca çıkan netice, sıfat, *İnsân-ı kâmil mertebesi itibarı ile bütün âleme "Hay" ismi ile hayat verilmesidir. İşte bu yüzden tesbîh, (kudsîyyet) ifade etmektedir diyebiliriz.*

TESBÎH VE ZİKİR

Bu iki ayrı, ama ifadelerinde benzerlik olan kelimelerin ifade ettiği mânâ sahaları nereleridir.? Genelde bakıldığı zaman bunlar iki ayrı kelime oldukları için sahalarının da ayrı olmaları gerekmektedir.

Eğer bu iki sözcük aynı şeyleri ifade etmiş olsalardı iki ayrı kelime olarak telâffuz edilmezlerdi. Burada tesbit

edilmesi gereken şey, (Teskîh) kelimesi, "isim" kelimeleri dahiline mi, giriyor,? yoksa "fiil" kelimeleri dahiline mi, giriyordur.?

Yâni! (Teskîh) kelimesini, "isim" kelimeleri içinde mi, değerlendirmemiz gerekiyor,? yoksa "fiil" kelimeleri içinde mi, değerlendirmemiz gerekiyor.?

9

Zikir kelimesi bellidir bir fiil kelimesidir. (Zikir, zâkir, mezkûr) gibi. (Zikir, zikreden ve zikredilen) gibi. Bu bellidir ama (teskîh) dediğimiz zaman bu kelime "fiil" kelimesi mi dir,? Yoksa "isim" kelimesi mi dir.?

Evvelâ bunu tespit edersek o zaman mânâsı-yorumu kolaylaşacak ve bir mesneti-dayanağı olacaktır. Ancak bizler ne yapıyoruz, bunları düşünmeden tesbihat yapıyoruz diye, teskîh-i elimize alıyoruz "**teskîh çekiyoruz**" gerçektende teskîh tanelerini sırayla bir, biri arkasından geriye doğru çekiyoruz sonuna gelince tekrar aynen devam ediyoruz. Bu hususta "*zikir çekiyorum*" u pek kullanmıyoruz, zikrettim, zikir yaptım diyoruz, zikir çektim demiyoruz. Az da olsa onu da kullanan vardır ama, genelde, çekme tabiri teskîh'e ait bir ifade tarzı olarak kullanılmaktadır.

Şimdi kendi kendimize soralım, "**teskîh**" kelimesini isimler sırasına mı,? Dahil edeceğiz yoksa fiiller sınıfına mı,? Dahil edeceğiz. Teskîh kelimesi isimmi'dir,? Fiilmi'dir,? (SEBEHA) bunların harfleri yönünden de bilinmesi lâzımdır. Gerçi (ön söz) de "Bilindiği gibi (**tesbih**) bir "**isim**" kelimesi, (**zikir**) ise "**fiil**" kelimesi dir. O halde bu iki kelimenin tesir sahaları da ayrı olacaktır." Denmişti, burada ise bunları daha iyi tahlil edebilmek için araştırmaya çalışıyoruz.

Teskîh kelimesi, bir yönüyle "**isim**" ancak faaliyet yönüyle "**fiil**" olduğu görülmektedir. Ama "**zikir**" doğrudan doğruya "**fiil**" kelimesidir.

Teskîh dediğimiz zaman, aklımıza evvelâ bir malzeme, "**taneli teskîh**" gelmektedir. Ancak "**tesbihat**" dediğimiz zaman bu ismin fiiline dönüşmüş olduğunu görüyoruz. İşte evvelâ bu noktayı meydana getirip yapmaya çalıştığımız "*teskîh çekme ve ya tesbihat yapma,*" mânâsını ona göre

düşünmemiz gerekmektedir diyebiliriz. Zâhiri edebiyat veya dil bilgisi kitapları genelde "ismi" şöyle tarif ediyorlar.

İSİMLER:

Varlıkları, kavramları karşılayan sözcüklerdir.

10

İsimlerle karşıladıkları kavram ve nesnelere arasında çok sıkı bir ilgi vardır. Yani "kitap" sözü aklımızda hemen bir "kitap" nesnesini canlandırır. Yada kitabı gördüğümüzde de zihnimize ismi gelir. Ama kavramlar için bu kadar belirgin bir ilişki söyleyemeyiz. Mesela; "dert" dediğimizde de aklımızda bir nesne canlanmaz. Yalnızca insân-ı sıkıntıya sokan bir durum olduğu zihnimizde belirir.

İSİM DEĞİŞİK YÖNLERDEN İNCELENİR:

A) CİNS İSİM: aynı türden varlıkları karşılar. Bu varlıkların etrafta benzerleri çoktur.

B) ÖZEL İSİM: tek olan, tam bir benzeri varlıkları karşılayan isimlerdir.

Not: Bir sözcüğün isim olup olmadığını o sözcüğe ekleyeceğimiz -mek,-mak ekiyle anlarız. Anlam bozuluyorsa o sözcük "fiil"dir. Anlam bozuluyorsa o sözcük "isim"dir.

FİİLLER:

Varlıkların yaptıkları işleri, hareketleri, oluş ve durumları zamana, kişiye bağlanarak anlatan sözcüklere fiil denir. Fiil olan sözcükler, zaman ve kişi ekleri çıkarıldık-tan sonra-mek-ekiyle okunur. Buna fiil tabanı (matar) denir. Her eylemde bir hareketlilik anlamı, bir zaman anlamı, bir de kişi anlamı vardır.

Yukarıda belirtilen "fiil" tanımını incelemeye baktığımızda bazı eksikler görürüz.

Şöyle ki! Her eylemde bir **hareketlilik** anlamı, bir **zaman** anlamı, bir de **kişi** anlamı vardır. Denmektedir.

O halde bu tarife göre bir fiilin oluşumunu, "**hareket, zaman, kişi**" Olmak üzere **(3)** asla dayandırmamız lâzım gelecektir ki, "*bu ise eksik bir tanım olacaktır.*" Aslında ise fiil **(5)** asla dayanmaktadır. Bunlar da, **(fâil, muf'ûl, zaman, mekân ve âlettir.)** Kûr'ân-ı Kerîm de, Cenâb-ı Hakk bu hususu bizlere çok mükemmel bir şekilde bildirmiştir.

11

Şöyleki:

Yukarıda belirtilen **(5)** hususu incelemeye çalışalım.

(Fâil, etken, yapıcı, işi işleyen'dir.)

(Mef'ûl, etilgen, tesir edilen, işin kendi üzerinde olan, işlenen' dir.)

(Zaman, bir işin işlenmesi için lâzım olan zaman' dir.)

(Mekân, işin içinde işleneceği mekân'dır. Eğer zaman ve mekân olmazsa o iş nerede işlenecektir.?)

(Âlet, o işin işlenmesi için de mutlaka bir âlet gerekecektir. Eğer yapılacak işin haline uygun bir âlet-takım, olmazsa o iş ne ile işlenecektir.?) İşte bir fiil-iş'in oluşması için mutlaka bu **(5)** hususun olması gerekmektedir. Birinin eksikliğinde ise o fiil oluşamaz.

Şimdi bunları diğer bir yönden anlamaya çalışalım ve misal olarak **(fetaha-açtı)** kelimesini kullanalım.

Sülâsî, üç harfli kelimelerden olan bu kelimenin ilk harfi olan **(f)** harfinin önüne bir **(elif)** getirdiğimiz zaman, o kelimenin yazılımı, **(Fâfih-açan)** olur ve mânâsı da **(fetheden-açan)** olduğundan bu kelime **fâil** kelimesine dönüşmüş olur. Bu fiil eksi veya artı da olabilir. **(fâil)** her türlü halde fâildir.

Yine böylece bu sefer, **(fetaha-açtı)** **(f)** harfinin önüne bir **(mim-m)** harfi getirdiğimiz zaman, o kelimenin yazılımı, **(Meftuh-açılmış)** olmaktadır. İşte böylece "**meftuh**"u meftuh yapan ise başa getirilen **(mim-m)** harfidir.

Aynı kelimenin "**zaman, mekân ve âlet**" isimlerine dönüşmesi içinde gene başına bir **(mim-m)** harfinin getirilmesi gerekmektedir. Bu halde bir kelimenin **fiile**

dönüştürülmesi için **(elif)** "mef'ul, zaman, mekân ve âlet" e dönüştürülmesi içinde bir **(mim-m)** gerekmektedir. Bilindiği gibi "elif" Ulûhiyyet-i "mim" ise hakikat-i Muhammediyye yi ifade etmektedir.

Hal böyle olunca, ne kadar fiil varsa kim yaparsa yapsın bu hükmün dışına çıkması mümkün değildir. Yâni fiilin fâili

12

olan "**Ulûhiyyet**" faaliyet mertebesi olan, mef'uliyet ise, "**Hakikat-i Muhammediyye**" mertebesi'dir. Böylece bütün fiiller, Ulûhiyyet ve Hakikat-i Muhammediyye sistemi içerisinde oluşmaktadırlar. Bu fiilleri isterse gayri Müslim, ataist, putperest, ateşperest, v.s. yapmış olsun. Yapılan fiil mutlak mânâ da Hakikat-i Ulûhiyyet'in ve Hakikat-i Muhammediyye'nin izni ile ve onların varlığı içerisinde oluşmaktadır. Bizler dahi ne tür işler yaparsak yapalım aynı durumdayız. İster bilelim, ister bilmeyelim, hepimiz bu sistemin içerisinde çalışmaktayız.

Bu hususta daha geniş bilgi, (13 ve hakikat-i İlâhiye) isimli kitabımızda mevcuttur, dileyen oraya bakabilir.

Bu fiiller hangi mertebeden ise, Zat mertebesinde Zât-î bir fiil, sıfat mertebesinde, sıfât-î bir fiil, esmâ mertebesinde, esmâ-î bir fiil, ef'âl mertebesinde, ef'âl-î bir fiil, olarak hepsi ef'âl âleminde zuhura çıkmaktadırlar. Her hangi mertebeden bir düşünce fiiliyata çıkmamış ise hiçbir hükmü oluşmamıştır. Bir hükmün geçerli bir hüküm haline gelebilmesi için **(ef'âl-şehâdet)** âleminde zuhura çıkması lâzım gelmektedir. (Füsûs-ül Hikem-Îsâ Fassında) kelimeyi, ondan meydana gelen mânâyı, şöyle tarif etmektedir.

(Her bir kelime ifade ettiği mânânın o sûrette meydana gelişinden ibarettir. Mânâ o şekil ve sûretin ruhudur. Şu halde Îsâ nın cismi de meydana gelen Allah-ü tealânın kelimelerinden bir kelimedir.)

Bu izahtanda anlaşıldığına göre, her bir fiil aslı ve hakikat-i olan bir ismin mânâsı ve görüntüsü olarak ef'âl-şehâdet âleminde o ismin mertebesi olarak zuhura çıkmaktadır. Ve bütün isimler (Esmâ-ül hüsnâ) dandır, (Esmâ-ül Hüsnâ) ise "**Allah**" ın güzel isimleridir. Bu isimlerin

en geniş mânâ da zuhur mahalli ise **(cevâmiül kelîm)** ve Hakikat-i Muhammediyye'nin nokta zuhur mahalli olan (Hz. Muhammed s.a.v. Efendimizdir.) Bu zuhurdan daha geniş bir zuhur mahalli insanlık tarihinde yoktur, işte bu sebepten de kendisi **(Habîb)** tir.

Şu halde her hangi bir "mânâ-zuhur-fiil" ortaya

13

geldiğinde bu beşerî ve maddi mânâ da olsa dahî, o Allah-ü Teâlânın kelimelerinden bir kelimenin sûretlenmiş hâlidir.

Netice olarak baktığımızda **(zikir)** in fiil belirten bir kelime olduğu görülmektedir, **(tesbîh)** ise ilk baktığımız zaman isim kelimesi olduğu halde, faaliyete dönüştüğü zaman fiil kelimesi olduğu görülmektedir. O halde bunların gerçek mânâlarının arştırılmaları lâzımdır. Görüleceği üzere **(tesbîh)** daha ziyade "**kûdsiyyet**" ifade eden yerlerde kullanılmaktadır. Âyet-i kerimelerde ve Hadîs-i şerifler de, de olduğu gibi.

Misâl olması bakımından, Âyet-i Kerîmelerden birkaç örnek verelim.

Euzü billâhi mineşşeytânirracîm.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

(وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ) (Meleklerin dilinden)

"nahnü nüsebbihu bi hamdike ve nükaddisü leke"

*Bakara (2/30) "bizler ise sana, **hamd ile tesbih eder, seni takdis eyleriz.**"*

(فَلَمَّا

أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٠﴾

"Mûsâ (a.s.) lisânından"

*A'râf (7/143) "Vaktaki, ayıldı, dedi ki: **Seni tenzih (tesbîh) ederim, sana tövbe ettim ve ben imân edenlerin ilkiyim.**"*

(وَأَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيْنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ)

Hakk lisânından Meryem oğlu Îsâ hakkında ki kûdsiyyet belirtilmektedir.

Bakara (2/253) "**onu rûh-ül'kûds ile destekledik.**"

Âyet-i kerimelerin bildirdiği gibi, kûdsiyyet evvelâ

14

Meleklerle, sonra Mûseviyyet mertebesine, daha sonra da, Îseviyyet mertebesine verilmektedir. Yeri geldikçe belirtilen Âyet-i kerîmelerin tamamını göreceğiz.

İKİNCİ BÖLÜM

Hadîsler'de Tesbih

Misâl olması bakımından, birkaç örnek'te Hadîs-i şeriflerden verelim.

(Sübbûhun kûddusun Rabbül melâiketü verrûh)

Hadîs,

"İki kelime vardır ki dilde hafif, terazîde ağırdır ve Rahmân olan Allah' a pek sevgilidir. Onlar "Sübhânallahi ve bihamdihi, subhânallahil azîm"dir."

(Sübhânallahi ve bihamdihi, Sübhânallahil azîm)

Hadîs, Sahih-i Müslim

"Her kim sabaha eriştiği, akşama eriştiği sırada yüz kere "Sübhânallahi ve bihamdihi" derse kıyamet günü, hiçbir kimse onun okuduğu duadan üstününü getiremez. Ancak, onun söylediği bu dua kadar söylemiş olan veya ondan daha fazlasını söylemiş bulunan kimse müstesnadır."

(Sübhânallahi ve bihamdihi)

Hadîs, Sahih-i Müslim

(Allah'ı yarattıkları sayısınca tesbih eder ve ona hamdederim!) de!' buyurdu."

(Sübhânallahi ve bihamdihi adede halkı)

Tirmizi, Sünen

15

"Ya Resûlallah! Allah'a hangi söz daha sevimidir?" diye sorulunca, Peygamberimiz "Şânı yüce Allah'ın melekleri, kulları için seçmiş olduğu "Subhânallahi ve bihamdihi sözüdür."

"İki kelime vardır ki dilde hafif, terâzide ağırdır ve Rahman olan Allah'a pek sevgilidir. Onlar "Subhânallahi ve bihamdihi, subhânallahil azim"dir."

Sahihi Müslim

Yukarıda belirtilen Hadîsler'in de yeri geldikçe izahları yapılacaktır. İnşallah.

Mîsâl olarak belirtilen Âyet-i Kerîmelerde ve Hadîs-i şeriflerde ki ifadelerden **(Tesbîh)** in "kûdsiyyet mertebelerini ifade ettiğini anlamamız zor olmayacaktır. Tesbîhat kelimelerini kullandığımız o şuur ve idrakle tesbîh kelimeleri ile tesbîh ettiğimiz zaman Mukaddesiyyet-Kûdsiyyet ortaya çıkmaktadır. Mukaddesiyyet ise esmâ ve sıfat mertebeleridir. Bu mertebelerin ifade ettikleri mânâ sahası ise (melekiyyet-Mûseviyyet ve İseviyyet) in tenzîh bölümleridir ve gerçek irfaniyyet yaşantısı ile yaşanarak ancak idrâk edilebilecek hususlardır. Feyzi akdes ve feyzi mukaddes ise Zât-ı mutlağın kendindeki kudsiyyeti'dir.

Yukarıda ifade edildiği gibi.

"tesbîh"; suya dalıp akıp gitmek ve gözden kaybolmak mânâsına geldiği belirtilmiş idi.

(Suya dalıp akıp gitmek ve gözden kaybolmak.)

Yâni! "**tesbîh**" Mânâ âlemine tefekkür ile dalıp gözümüzün var zannederek gördüğü benlik ve varlığımızdan soyunup gözden kaybolarak hakk'ın varlığına akıp gitmemiz ve onda fânî olmamızdır. Bu ise fiil değil kûds-î bir tefekkür yaşamıdır.

Şimdi şöyle diyebiliriz.

16

Tesbîhât, Melekî'dir, mülkî değildir.

Tenzîh'tir, teşbîh değildir. Tefekkür idrâkinde oluşan derinliği olan ve Hakk'ta fânî olan bir yaşam hâlidir. Fiilî-kesif değil, lâtiftir. Mertebesi, Beytül-Makdis Ve Kûds-ü şerif, diye ifâde edilmiştir.

Ancak bu mertebeler (2/149) Ve her nereden çıkarsan hemen yüzünü Mescid'il Haram tarafına döndür. Âyet-i kerîmesi geldikten sonra Kâ'be-i Mazzama'ya nakledilmiştir.

Bu hususta daha geniş bilgi, (Sûre-i feth) isimli kitabımızda mevcuttur, dileyen oraya da bakabilir.

Zikr, ise Mülkî- insân-î- irfân-î ve kesif'dir, melek-î değildir. Bütün mertebeleri kapsamı altına almaktadır. Tenzîh-i, teşbîh-i birleştirip, Hakk ile bâkî, bakâbillâh'ta tevhid etmek'tir. Mertebesi, Beytullah, mescid-el Haram, Kâ'be-i Muazzama, olarak ifade edilmiştir.

Yâni Ulûhiyyet mertebesinden ef'âl-şehâdet mertebesine kadar olan sahada faaliyettedir.

Zikreden veya tesbîh çeken bir kimse idrâk ve irfan sahibi ise, zikr veya tesbihat yaparken kullandığı virdlerinin hangi sınıfa-mertebeye girdiğini bilir ve anlayışını ona göre yönlendirir. Bu ise oldukça yüksek bir irfaniyyet işidir. Tekrar edelim.

Zikr, her türlü sahada faaliyete geçmektedir. Yâni şeriat mertebesinin zikrinden, Ulûhiyyet mertebesinin zikrine kadar faaliyet sahası göstermektedir.

Tesbîh ise yukarıda da belirtildiği gibi (kûdsiyyet) üzere tanıtım, eğitim ve öğretim faaliyeti'dir, diyebiliriz. İşte bu hususları göz önünde bulundurarak okuduğumuz tesbih veya zikir hakkındaki bir Âyet-i Kerîme veya Hadîs-i şerif hangi mertebeden bahsediyor ise o mertebenin kûdsiyyet-i veya hakikat-i üzere olan bir idrakle tesbih veya zikrimizi yapmamız gerekmektedir. İşte o zaman biz gerçekten Zikrediyor veya tesbîh ediyoruzdur. Aksi halde kendimizde

17

taklid-î ve kelâm-î tesbîh ve zikirden sadece bir duygusal hâl meydana gelir, karşılığında sevap kazanırız, çok güzel olur, bunun neticesinde belki cennete de gidebiliriz, ancak ne kendimizi ve ne de Rabb-ı mızı tanımış olamayız. Kendini bilmeden tanımadan cennet ehli olmak ise gafletten başka bir şey değildir. Kişi neye talip ise netice de oraya ulaşır. Hakk yolcusu Hakk'a cennet yolcusu cennete cehennem yolcusu da cehenneme dir.

Her zaman söylenebilen ve özellikle namazlardan sonra tesbîh çekerken ifade edilen, **(süphanallah-elhamdülillâh-Allahu ekber)** tesbîhlerine de bir göz atalım.

(süphanallah) kelimesinin mânâsı yukarıda, aşağıda ki, şekliyle verilmişti şimdi yeri gelmişken bu ifadeleri özetle inceleye çalışalım.

Sübhânellâh: *Cenâb-ı Hakk'ın mahlûkatı ve eserleri karşısında duyulan hayret ve teaccübü ifade etmek için söylenir. Cenâb-ı Hakk'ın zâtında, sıfâtında ve ef'âlinde bütün kusurlardan münezzehtiyetini ifade eder. (Süphanallah ve Elhamdülillâh) cümleleri Cenâb-ı Hakk'ı (Celâl ve Cemâl) sıfatları ile, imâ yoluyla içinde olarak, vasıflandırılıyor. Celâl sıfatını içine alan Süphanallah, abdin ve mahlûkun Allah'dan uzak oldukları, bakışına göredir.*

Sübhânellâh: *"Cenâb-ı Hakk'ın mahlûkatı ve eserleri karşısında duyulan hayret ve teaccübü ifade etmek için söylenir."*

Bu ifade "ef'âl" mertebesi itibariyledir, yerli yerindedir, görülen her hangi bir şeyin inceliklerine nüfûz etmeye çalışarak meydana gelen beşeriyet yönünden tabii bir hayrettir.

Ancak gerçek mânâ da olan hayret ise, hakikati yönünden olan hayrettir. Bunu da bize Efendimiz, (Ya Rabb'î,

18

zatındaki hayretimi arttır) hükmüyle bizlere zât-î hayretin varlığını ve **Sübhânellah:** kelimesinin hangi mânâda söylenmesi lâzım geldiğini açık olarak bildirmiştir.

İşte bu yüzden (**sübhânallah**) ef'âl ve esmâ âlemleri bakımından tenzîh-î bir tesbîhtir. Ef'âl âleminde kesif, esmâ âleminde ise lâtif'tir. İşte bu ifade yukarıda belirtilen bu Hadîs-i Şerîf ile de açıktır, (**Sübbûhun küddusun Rabbül melâiketü verrûh**) sübbuhiyyet Malâikeye, küddüsiyyet ise rûhaniyyet'e verilmiştir.

Cenâb-ı Hakk'ın zâtında, sıfâtında, esmâsında ve ef'âlinde bütün kusurlardan münezzeheitini ifade eder.

Bu ifadeler de ef'âl mertebesi itibariyle yerli yerindedir. Ancak hakikat mertebesi itibariyle çok daha başkadır. Çünkü bu ifadeler ile Cenâb-ı Hakk sınırlandırılmış olunmaktadır, bu ise gerçek bir haksızlıktır. Bu anlayış aslında bizim hayalimizde beşer tenzîh-i üzere kurguladığımız Rabb-ı Has'ımızdır. Ve biz farkında olmadan o nu tenzîh etmekteyiz, zira gerçek olan Rabb'ül erbabın ne tenzîh'e ne teşbîh'e ve ne de tevhid'e ihtiyacı yoktur. Bunlara hakikatlerini anlamak şartıyla gerçek rabb'imızı tanımak yolunda bizim çok ihtiyacımız vardır, ve gerçek rabb'imiz ise (Hay ve zâhir) isimleri, başta olmak üzere bütün isimleri ve sıfatları ile hayatın tam içindedir. Hâtâ! Hayat'ın da kendisidir.

(Sühanallah ve Elhamdülillâh) cümleleri Cenâb-ı Hakk'ı (Celâl ve Cemâl) sıfatları ile, imâ yoluyla içinde olarak, vasıflandırılıyor. Celâl sıfatını içine alan **"Süphanâllah, abdin ve mahlûkun Allah'dan uzak oldukları, bakışına göredir."**

"Süphanâllah, abdin ve mahlûkun Allah'dan uzak oldukları, bakışına göredir."

19

Bu ifade de ef'âl mertebesi itibariyle doğrudur, ancak esmâ ve sıfat mertebeleri itibarı ile daha başkadır. Allah (c.c.) abdin ve mahlûkundan ayrı değildir, eğer ayrı olduğu gerçek mânâ da kabul edilmiş olsa o zaman ortada ne abd ne mahlûk kalır, çünkü yaşayan her varlık Hakk'ın Hay ismi ile vardır ve hayatları onunla var olmaktadır.

(Elhamdülillâh) Cenâb-ı Hakk'ın rahmetiyle abde ve mahlûkata yakın olduğuna işarettir.

Bu ifade de ef'âl mertebesi itibariyle doğrudur, ancak esmâ ve sıfat mertebeleri itibariyle daha başkadır. Daha evvelki kitaplarımız da hamd'ın bir çok mertebelerinden bahsetmiştik, tesbihatta ki **(Elhamdülillâh)** o tesbîh-i çeken kimsenin idraki yönündedir. Ve hepsinin de başka, başka idrak ve anlayışları vardır.

Özde olanı ise sıfat mertebesi itibariyle ef'âl ve esmâ'dan tesbîh-tenzîh'tir. Bütün varlıkların kendilerine verilen özellikleriyle zuhura çıkmaları ve bu yolla hayat bulmaları neticesinde kendilerinde oluşan hayat saadeti ile bunun oluşmasını sağlayan sıfat mertebesine olan övgü ve yüceltmeleridir. (Hamd Allah'a mahsustur) ve her mertebesi itibariyle hamd eden varlıktan hamd'ını ancak kendi yapar ve

yapılan hamd hangi mertebeden ise o mertebenin zuhur mahalline bağlanır.

(Allahu ekber) ise zat mertebesi itibariyle büyük demektir. Eğer o mertebesi itibariyle **"en büyük"** dersek başka büyüklerin olduğunu kabul etmemiz gerekecektir ki, mümkün değildir. Ef'âl, esmâ, ve sıfat mertebeleri itibariyle, isimleri yönünden en büyük ismi **(Allah)**tır, yoksa başkaları varsa o yüzden en büyük değildir. Tekrar toparlarsak.

(süphanallah) ef'âl ve esmâ âlemleri bakımından

20

tenzîh-î bir tesbîh'tir. Ef'âl âleminde kesif, esmâ âleminde ise lâtif'tir.

(Elhamdülillâh) sıfat mertebesi itibariyle ef'âl ve esmâ'dan Zât-ı mukayyet yönüyle, tenzîh-tesbîh'tir.

(Allahu ekber) ise zat mertebesi itibariyle büyük demektir. Bütün âlemlerin ve varlıkların ana kaynağı burası'dır, tenzîh itibariyle **"tesbîh"** teşbîh itibariyle **"zikir"** dir. Aslında bütün tenzîhler teşbîhe göre tenzîh tir, Gerçek tenzîh ise (tenzîh-i asli-tenzîh-i kadîm) olan tenzihtir. Âlemlerde hiçbir tenezzül ve zuhuru olmayan Ahadiyyet ve a'maiyyet mertebeleri itibari ile zât-ı mutlak'ın tenzîhi'dir.

(süphanallah-Elhamdülillâh) tenzîh-î yönden "tesbîh," **(Allahu ekber)** ise Zât-ı mutlak yönünden "tenzîh-tesbîh" zât-ı mukayyed yönünden "teşbîh-zikir" dir. Ve bütün âlemler de geçerlidir. Toparlarsak, Ef'âl âlemi, ve Zât-ı mukayyet, itibarı ile yapılanlar **zıkr**, esmâ ve sıfat âlemi ayrıca, Zât-ı mutlak itibarı ile yapılanlar ise **"tesbîh"**tir. Diyebiliriz.

Bu özet izahlardan sonra yavaş, yavaş Kûr'ân-ı Kerîm de geçen **"tesbîh"** ile ilgili Âyet-i Kerimeleri sırası ile incelemeye başlayabiliriz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÛR'ÂN-I KERÎM'DE GEÇEN TESBÎH ÂYETLERİ:

Euzü billâhi mineşşeytânirracîm.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

﴿٣٠﴾ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣١﴾

21

(Ve iz kâle Rabbüke lilmelâiketi innî câilûn filerdu halife kâlû etec'alü fihe men yüfsidü fihe ve yesfikuddimâu ve nahnü nüsebbihu bi hamdike ve nükaddisü leke kâle innî eglemu mâlâ taglemune)

Bakara (2/30) "**Hatırla o zamanı ki. Rabbin meleklerle: "Ben yer yüzünde muhakkak bir halife kılacağım" diye buyurmuştu. Melekler de: "Yer yüzünde fesat çıkaracak, kanlar dökecek kimseyi mi yaratacaksın, bizler ise sana, hamd ile tesbih eder, seni takdis ederiz."** demişlerdi. Allahü Teâlâ da: "**şüphe yok ki sizin bilemeyeceğiniz şeyleri ben bilirim."** diye buyurmuştur."

Görüldüğü gibi Kûr'ân-ı Kerîm'de ilk olarak tesbîh'in melekler tarafından yapıldığı açık olarak ifade edilmektedir. Çünkü onların hayat kaynağı olan isimler (**Sübbûh ve Kûddüs**) tür. İnsânların ise (**Selâm**) dir. İşte bu yüzden (tesbîh) melek-î dir. İdrakli (zikir) ise İnsân-î dir, ancak İnsân her hâle uygun varedildiğinden yerine göre hem zikir ehli hem de tesbîh ehli olabilir.

"bizler ise sana, hamd ile tesbih eder, seni takdis ederiz." demişlerdi. Allahü Teâlâ da: "**şüphe yok ki sizin bilemeyeceğiniz şeyleri ben bilirim."** diye buyurmuştur."

Yukarıdaki ifadelerden meleklerin Tesbîh ve Tenzîh ehli oldukları, zikir ve Teşbih ehli olmadıkları anlaşılmaktadır. Cenâb-ı Hakk'ı sâdece tesbîh ve tenzîh yönüyle tanımak O

nu tanıma yolunda bir yönden eksiklidir. İşte bu yüzden **(sizin bilemiyeceğiniz şeyleri ben bilirim.)** Demek sûretiyle bunu ifade etmektedir. Yâni melekler teşbîhat yolunu bilmezler çünkü teşbihat fiil gerektirir fiil ise sûret ve kesâfettir, melekler ise kesif değil lâtiftirler, kesif hayatı bilmezler.

Bu Âyet-i kerîmenin daha geniş îzâhı "6 Peygamber (!) Âdem" isimli kitabımızda mevcuttur, dileyen oraya bakabilir.

Bizlerde bunları çok iyi anlamaya çalışmalıyız.

22

﴿٢٥٣﴾ تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ
مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى
ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ
شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا
جَاءَهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ
وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ
اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٣٠٣﴾

(Tilkerrûsülü faddalnâ bagdahüm alâ bagdin minhüm men kellemellâhu ve rafea bagdahum derecâtin ve âteynâ İsebne Meryemelbeyyinâti ve eyyednâhu birûh-ül kûdüsü velev şâellahu maktetelellezîne min bagdihim min bagdi mâ câethümülbeyyinâtü velâkinihtelefü fe min hüm men âmene ve min hüm men kefera ve lev şâellahu maktetelü velâkinnallahe yef'alü mâ yürîdü.)

Bakara (2/253) " **O resûller yok mu, biz onların bazılarını bazıları üzerine faziletli kıldık. Onlardan kimi vardır ki. Allah Teâlâ onunla konuşmuştur. Bazılarına da yüksek dereceler vermiştir. Meryem'in oğlu Îsâ'ya**

da açık deliller verdik ve onu rûh-ül'kûds ile destekledik. Eğer Allah Teâlâ dileseydi onlardan sonrakiler, kendilerine o açık deliller geldikten sonra birbirini öldürüp durmazlardı. Fakat ihtilâfa düştüler, artık onlardan kimi imân etti ve onlar dan kimi de kâfir oldu ve eğer Allah Teâlâ dilemiş olsaydı birbirlerini öldürmezlerdi ve lâkin Hak Teâlâ neyi irâde ederse onu yapar."

Her ne kadar Peygamberlerin arasında Peygamberlikleri yönünden fark yok ise de mertebeleri yönünden

23

hepsi farklıdır. Eğer bu farklılık olmasa idi insânlık tarihinde terakkîler olmazdı. İnsânlık tarihinin terakkîleri peygamberlerinin getirdikleri İlâh-î tebliğlerle olmuştur. Yukarıda belirtildiği üzere bu mertebeye de Îsâ (a.s.) in şahsında İnsânlık âlemine (Kûdsiyyet) "Rûh-ul Kûds" (fenâ fillâh) yolu açılmıştır.

Daha evvelce İnsânlık âleminde Âdem peygamber ile başlayan (venefahtü) "Ben ona Rûhumdan üfledim" bilgi ve yaşantısının diğer mertebelerden geçerek Mûsâ (a.s.) a kadar gelen kısmında ki, Rûh mertebesinin ismi "Rûh-u sûltân-î" dir. Burada ise Rûh-u Sûltan-î üzerine ayrıca (Rûh-ul Kûds) ile desteklenmesi ve daha yukarıya çıkılmasının yolu gösterilmektedir. İşte bu saha da kendi mertebesi itibariyle "**Kûdsiyyet**" ifade etmektedir. Çünkü Hakk'ta fânî olup kendinden yok olma mertebesidir. Bu husus sadece (Îsâ) (a.s.) a has bir geçit değil onun şahsında bütün insânlık âlemine gelen İlâh-î bir mertebedir. Batılılar ne yazık ki, bu mertebeyi bilindiği gibi sadece (Îsâ) (a.s.) in şahsına ve çok yanlış anlayışlarla ona has zannetmektedirler. Halbuki bütün mertebeler, bütün insânlık âlemine gelmiş ve her bir ferdin o mertebelerden hisseleri vardır. Ve bütün bu mertebeler (Hakikat-i Muhammed-î olan-nûr-u Muhammed-î deryası) n da var olan ve oradan zuhur eden mertebelerdir. İşte kim ki bu hakikatleri idrâk ederse kendinin de bulunduğu yerin (kûdsiyyet) i içine dahil olma imkânı vardır.

İşte bu yüzden Bâyezîd-i Bistâm-î (Sübhân-î mâ a'zamü şân-î) Yâni (Kendimi tesbîh ederim, benim şânım ne

yücedir.) Demesi de bu mertebeden'dir. Gürüldüğü gibi bu bir "zîkr" değil, "tesbîh" tir.

﴿٤١﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ
النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْزًا وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا
وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٤١﴾

24

(Kâle Rabbic'allî Âyeten kâle Âyetüke ellâ
tükellimennâse selâsete eyyâmin illâ remzen vezkür
Rabb-i ke kesîran ve sebbih bil aşıyyi vel ibkâri.)

Âl-i İmrân (3/41) **Dedi ki: "Ey Rabbim! Benim için bir alâmet kıl. Buyurdu ki: Senin için alâmet, insânlar ile bir işareten başka üç gün konuşamamandır. Maamafih rabbini çokça zikret ve akşam, sabah (tesbîh) et, namaz kıl."**

Bilindiği gibi, burada bahsedilen kişi, lügatta da belirtildiği üzere.

"Zekeriyya" (a.s.) dır. Benî İsrâil peygamberlerinden ve Hz. Süleyman Aleyhisselâm'ın neslindedir. Beytül-Makdis'de Tevrat yazan ve kûrb'an kesen reis idi. Zevcesi, Hz. Meryem'in teyzesi idi. Benî İsrâil'in büyüklerinden olan İmrân namındaki zatın karısı Hanne, **Zekeriyya** (A.S.) in karısının kardeşidir. Hz. Meryem İmrân kızı ve Hanne'den doğmuştur. **Zekeriyya** Aleyhisselâm'ın himâyesinde büyümüştü. Sonradan Yahya isminde oğlu dünyaya geldi. Yahudiler **Zekeriyya**'ya (A.S.) iftira ederek onu şehid ettiler. Kûr'ân-ı Kerîm'de yedi defa ismi geçer.

(Âyet)

(1) Eser.

(2) Kimsenin inkâr edemeyeceği açık delil. Nişân.

Alâmet. İşaret.

(3) Menzil, mekân

(4) Kûr'ân-ı Kerîm'de ki, her bir cümle. Mânen uyanmağa, sebep olan hâdis. (Kûr'ân-ı Kerîm'de (6236) âyet vardır. *Kaynak: Diyanet İşleri Bşk.*

Diğer bir ifade ile de, diyebiliriz ki!

(Âyet) "Zât-ı mutlak'ın Zât-ı mukayyed ve Teşbîh mertebesi itibariyle, o mânâ da, Kûr'ân-ı tafsîlî olan bu

25

âlem de görünmesinin ismidir."

Görüldüğü gibi bu Âyet-i Kerîme de "zîkr ve tesbîh" birlikte ifade edilmektedir. Ayrıca Âyet-i Kerîme'nin içinde, Âyet vardır, meâl'de ki karşılığı "**alâmet**" diye geçmekte'dir. Zâhir-î ifâdesi bu ve benzerleri ise de, gerçekte ve genel kullanımda (Âyet) "Kûr'ân"dır. Kûr'ân ise zattır, Kûr'ân-ı Kerîm'in içinde bulunan büyük bölümleri "Sûret-sûreler" onların içinde ki bölümleri ise bilindiği gibi "alâmet-işâret-Âyet" tir, ve bunlar zât-î işaretler-hakikatlerdir. İşte bu hâdiseyi de bu anlayış içinde yorumlamamız gerekmektedir.

Mûseviyyet, hakikatinden İseviyyet hakikatine doğru yaklaşma yolunda olan bu hâdiselerle bizlere bu mertebelerin özellikleri belirtilmektedir. "Rûh-ül Kûds" (İseviyyet) Kûds-î nefh'inden evvel, "Mûsevî" yyet Kûds-i yyetinin "Rûh-ül Sûltân-î" son zuhur mahalli olan o mertebenin "Hayy-ı" olan (Yahya) nın doğumunun işareti o mertebe de ki, sâlik-in üç gün konuşamamasıdır.

Bilindiği gibi Zekerîyya (a.s.) ileri yaşlarına eriştiği halde ve de hanımı kısır olduğundan çocukları olmuyor idi. Ancak, geleceği hakkında da şüpheli idi, işte bu yüzden.

Meryem (19/6) (*Hem bana vâris olsun hem de Yâkûb hanedânî'na vâris olsun.*)

Diye Rabb'in'den bir çocuk talep etmişti. Cenâb-ı Hakk'ta bu çocuğu vereceğini ve işaretinin Üç gün lisânen konuşamayacağını ancak işaretle konuşacağını bildirmiş idi. Bunun üzerine. Oğul müjdesi ve arkadan kendisi de geldi.

Meryem (19/12) *Ey Yahya kitabı kuvvetle tut. Ve ona daha çocuk iken hikmet verdik.*)

Hükmüyle **“Yahyâ”** hakikatinin nelere sâhip olduğunu bildirmektedir. Burada ki, kitaptan murad, “Tevrât-ı Şerîf” tir. Hikmetten murat ise, “esmâ tenzîhi” dir. Bilindiği gibi “zuhuru Yahya” katledilmiştir. Ancak “mânâ-i Yahya” Kelâm-ı İlâhî de yaşamaktadır. Bunların hepsi zâhir de olduğu gibi bâtinen de insân-ın İlâh-î seyrinin bölümleridir.

Şimdi bunları incelemeye çalışalım. Bunların hepsi

26

Kûr’ân-ı Kerîm’in, “Mushâf-ı Şerif” ismiyle belirtilen yazılı İlâh-î işaretleri’dir. Anlatılan - yaşanan yönleri ise “fiil-î Âyet”lerdir. Bütün bu âlem ise fiil-î ve tafsîl-î yaşayan-yaşanan Kûr’ân’dır. İşte bu yüzden yukarıda belirtilen **“Âyet”** ile ifade edilen husus **“Zât-ı mutlak”** ın o mertebesi itibariyle yaşanan kendi zât-î tecellisi’dir.

Bilindiği gibi Mûseviyyet hakikati, “tenzîh-i esmâ Kûd-siyyet-i” üzerine kuruludur. İşte bu mertebenin zâhirde son temsilcisi, Allah-ın (c.c.) kendi **Hay** esmâsı’ndan verdiği özel ismiyle zuhuru olan **(Yahya)** dir.

“Zekeriyyâ'nın (a.s.) oğludur. Benî İsrâîl Peygamberlerinden ve İsâ Aleyhisselâm'ın şeriatı ile amel edenlerden olmuştu. Hz. İsâ'dan (a.s.) önce Tevrât'a göre hareket ederdi. Kûdüs'ün o zamanki reîsi, Hz. Yahya'nın, Hz. Mûsâ şeriatı üzere amel etmediğini ileri sürdüklerinden şehîd ettiler.”

Görüldüğü gibi mertebe-i “Yahya” nın bünyesinde Mûseviyyet- hakikati, “tenzîh-i esmâ Kûdsiyyet-i” ve İseviyyet hakikati, “teşbîh-i sıfat kûdsiyyet-i” özelliklerini bulundurmaktadır. İşte kendisine verilen bu husus Âyet-i Kerîme’de bahsedilen kendisine verilen **“hikmet”** tir. **“Kitap”** ise evvelâ Tevrat sonra da İncil-î hakikatlerdir.

"Tenzîh-i esmâ Kûdsiyyet-i"nin o günlerde son temsilci "şehîd-i" (**zekeriyya**) (a.s.) "*teşbîh-i sıfat kûdsiyyet-i*" nin ilk şehidi ise "**Yahya**" (a.s.) dır. Aslında (Yahya) (Yâ-Hay) dır. Bunların her ikisi de "**Şehîd**" o mertebelerinin şahidleri'dir. Cenâb-ı Hakk onları zâhir âleminden bâtın âleminin "**Hay**" ı na ebedi hayata nakletmiştir.

Seyr-i sülûk'ta bu mertebeler, şeyhini ve kendini öldürme mertebeleridir. Zekeriyyanın, yâni şeyhinin öldürülmesi, aslında şeyhlik mertebesi-anlayışının son bulmasıdır. Yahyanın öldürülmesi ise, kendindeki beşeri hayat anlayışının son bulup "**kûds-i**" hayata geçmesinin

27

lâzım geldiği anlayıştır. Eğer bu idrak ve yaşantılar oluşturulamaz ise, Sâlik devamlı "**Tenzîh**"te bu anlayışta kalacağından daha ileriye geçemez. İşte sıkıntı ve ilerleyememe bu anlayışın eksikliğinden'dir, ve hep burada kalınır. O yüzden burada şehadet gereklidir ki, yolu açılsın, zâhiri ve tarihî seyri de budur.

İşte bundan sonra o mertebeye daha ileriye gidebilmesi için bir kûdsiyyet gerekecektir ki, o da daha evvelce "**şeyhi**" olarak gördüğü kişinin aslında "**Rasûl-u**" yani Hakk'ın habercisi olduğuna şahid olması olacaktır, ve bu anlayışla yeniden sıfat mertebesi itibariyle sâlik-e risâlet mertebesi yönünden "**sıfat-ı Kûdsiyyet**" in üflenmeye başlanmasıdır ki, (**Rûh-ül Kûds**) mertebesidir. İşte bu mertebe sâlik için "**Meryem**" lik mertebesidir. Gereğini yerine getirmesi ile kendine (**İnsân**) sûretinden "Sıfat kûdsiyyet-i" nin irfaniyyet ve idrakle, "**mânâ-Rûh ve Nûr**" hakikatlerinin, kelâmen nakledilmesidir. İşte o mertebede sâlik'in zâhiren fizik babası kalmaz, onun babası ve habercisi "**Rûh'ül Kûds**" olmuş olur, yoluna devam ederse neticede "**fenâfillâh**"a ulaşmış olacaktır.

İşte böylece "zâhirî tenzîh" anlayışı ile şartlanmış olan Yahûdîler, "**gerçek teşbîh**" hakikatlerini inkâr edip bu mertebenin zuhurlarını şehîd etmişlerdir. Tekrar belirtilen Âyet-i Kerîme'de ki, verasetin iki yönlü olduğu ifade edilmektedir.

Meryem (19/6) (*Hem bana vâris olsun hem de Yâkûb hanedânî'na vâris olsun.*)

(*Hem bana vâris olsun.*) Yâni, benim bütün zâhir ve bâtın hakikatime vâris olsun.

(*hem de Yâkûb hanedânî'na vâris olsun.*) Yâni, Âdem (a.s.) dan beri gelen mânevî mirasa ve özellikle "Yâkûb" (a.s.) in şahsında başlayan (**isr**) Hakk'a giden yolculuk hakikatinin de vârisi olsun.

Bilindiği gibi, Yakub oğulları. Yahûdî ırkı "Yahûdî'ler-Mûsevî'ler ve benî İsrâîl-İrâîl oğulları" diye dört isimle ifade edilmektedirler, bunların farklarının bilinmesi lâzımdır.

28

(1) Yakub oğulları: Yâkûb (a.s.) in (12) oğlundan meydana gelen (sıbt) çocukları ve torunları, sülâlesidir.

(2) Yahûdilik: Yâkub (a.s.) in büyük oğlu olduğundan babasından sonra onun ismiyle anılmalarıdır.

(3) Benî İsrâîl: Yakûb (a.s.) gençliğinde kardeşi ile arasında çıkan bir anlaşmazlık yüzünden yaşadığı şehirden uzaklaşmak için gece yolculuğu yapmak zorunda kaldığından kendisine, gece yürümek mânâsında, (isr) dendi oğullarına da (İsrâîl oğulları) mânâsında (benî İsrâîl) dendiğidir.

(4) Mûsevîler: Ulül azm, bir peygamber olan "Mûsâ" (a.s.) a atfen Mûsevî'ler denmektedir. Görüldüğü gibi bu üç isim bir ırkı ifade etmektedir ve bu yönleriyle her hangi bir kavimden farkları yoktur. Ancak Mûsevîler ve Mûsevîlik ise bir ırkçılık değil Hakk'a giden yolda bir mertebe ve menzildir ki, bu mertebenin ismi (**Tenzîh**) olarak bildirilmiştir. Yukarıda da kısmen ifade etmeye çalıştığımız bu mertebeye ulaşan hangi ırk ve milletten olursa olsun, tenzîh hakikati olan (merebe-i Mûseviyyet) üzeredir. Bu mertebeyi Yahûdi ırkıyla karıştırmamak lâzımdır. İslâmın "tevhîd" hakikat-i bilindiği gibi zâten ırkçılığı kaldırmıştır. O na göre sadece **abd** olan **kul** yâni Hakk'ın zât-î zuhur mahalli olan "**İnsân**" vardır.

İşte Kûr'ân-ı Kerîm'de bahsedilen (Mûseviyyet) Hakikat-i Muhammediyyenin bir mertebesi olan (Tenzîh)

Mertebe-i'nin zuhuru ve geliş yeri çocukluğu itibariyle **(su)** olduğundan, kendisine, bulanlar tarafından sudan ağaçlık yerden gelen mânâsına **(Mûşâ)** denmiştir. Su hayat ve ilimdir, ağaçlık yer ise cennet diye ifade edilir. Öyle ise, Mertebe-i Mûseviyyet, (Zât cennetinden gelen tenzih mertebesi itibari ile ilmi İlâhiyyenin **Mûşa** ismiyle görünmesidir, diyebiliriz. Daha sonra bu isim bizde **Mûsâ**'ya dönüşmüştür. Baştaki **(Mim)** Hakikakat-i Muhammediyye yi **(Şin-şe)** ise o mertebenin müşahede halidir diyebiliriz. İşte, özetle Mûseviyyet bir "irk-irkçılık" değil İlâh-î bir "kûdsiyyet" mertebesidir. Bu mânâ da Zekeriyya ve Yahya (a.s.) lar-mertebeler esmâ Kûdsiyyeti'nden sıfat Kûdsiyyeti'ne geçiştir. İşte yukarıda Âyet-i Kerîme'de

29

belirtilen **(Tesbih)** bu mertebenin Kûdsiyyeti'nin tesbih-i dir diyebiliriz. Üç gün işaretle konuşulması ise, bu mertebelerdeki geçişin idrake dönüşüp yaşanmasıdır diyebiliriz. Bu hususta daha geniş bilgi, (Meryem 19/1-15) te ve diğer ilgili Âyet-i Kerîme'ler de vardır dileyen oralara bakıp araştırabilir. Biz yine yolumuza devam edelim.

﴿١١٦﴾ وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالِ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ أَنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١١٧﴾

(Ve iz kalellahu yâ isebne Meryeme e ente kulte linnâsittehizûnî ümmiye ilâheynî min dûnillâhî kâle sühbaneke mâ yekünü lî en ekûle mâ leyse lî bihakkın in küntü kultühü fekad alimtehü teglemu mâ fî nefsi ve lâ eglemu mâ fî nefsike inneke ente allâmul guyûbi.)

Mâide (5/116) " **Ve o vakti ki, Allah Teâlâ "Ey Meryem'in oğlu İsâ" sen mi insanlara "beni ve anamı Allah'tan başka iki ilâh ediniz dedin" diye soruyordu. Dedi ki: "Seni tenzih ederim benim için hak olmayan bir şeyi söylemek lâayık olamaz, eğer ben onu söylemiş isem, sen onu elbette bilmişsindir, sen benim içimde olanı bilirsin, ben ise senin zâtındaki bilemem, şüphe yok ki, gayıptan bilen ancak sensin, sen."**

Bu Âyet-i Kerîme'de ifade edilen (**sübhanek**), "**Seni tenzih ederim**" sözüyle İseviyyet mertebesi itibarıyla (sıfat mertebesi kûdsiyyet-i) yönünden İsâ (a.s.) in Hakk-ı tenzîhi'dir. Bütün varlıkta, evvel, âhır, zâhir, bâtin olarak Hakk'ın varlığından başka bir şey olmadığına göre, bu

30

âlemde de tek ilâh-ın kendi olacağı açıktır. Herhangi bir şekilde başka bir ilâh-ın olması mümkün değildir, işte o yüzden bu tür vasıflardan seni tenzîh ederim demıştır. Her tenzîh eden kimse ancak idraki nispetinde tenzîh edebilmektedir, ancak bu husus oldukça hassas bir konudur. Hakk'ı gerçek mânâda tenzîh etmek bir irfaniyyet işidir. Tezîh ediyorum derken Vacib-ül vücûd hazretlerini kendi aklımıza göre, kendi varlığında sınırlamış olmaktadır. İşte bu yüzden tenzîh ve takdis oldukça irfaniyyet isteyen bir iştir. Genelde yapılan tenzîh-i beşerî ise kolaydır. Aynı Âyet-i Kerîmenin içinde aynı zamanda İsâ (a.s.) in lisânından İseviyyet-in kendini tenzîhi, de vardır.

"benim için hak olmayan bir şeyi söylemek lâayık olamaz,"

Yukarıdaki Âyet-i Kerîme'nin bu bölümünde İsâ (a.s.) sıfat Kûdsiyyet-i yönünden Hakk'ı idrak etmiş olduğundan ve kendisinde zâten Rûh-ül Kûds-in zühuru olduğundan bu mertebeyi de iyi bildiğinden kendini Allah-ü Teâlâ hazretlerini yanlış anlamaktan mecazî mânâ da **tenzîh** etmiştir.

(Tenzîh, teşbîh ve Tevhîd) hakkında daha geniş bilgi "bir zühûrâtın düşündürdükleri" isimli kitabımızda mevcuttur, dileyen oradan inceleyebilir.)

﴿١٤٣﴾ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ
رَبِّ أَرِنِي أَنظُرَ إِلَيْكَ قَالَ لَنُ تَرِيْنِي وَلَكِنِ انظُرْ
إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرِيْنِي فَلَمَّا
تَحَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا
أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٤﴾

(Ve lemmâ câe Mûsâ limîkâtinâ ve kellemehu

31

Rabb'ehu kâle Rabb'î erinî enzur ileyke kâle len terânî
velâkininzur ilelcebeli feinistekarra mekânehü fesevfe
terânî felemmâ tecellâ Rabbehû lilcebeli cealehu
dekkan ve harra Mûsâ saika felemmâ efâka kâle
sübhâneke tübtü ileyke ve ene evvlülmü'mi-nîne.)

A'râf (7/143) "**Ne zaman ki, Mûsâ bizim tayin ettiğimiz vakitte geldi ve Rabbi onunla konuştu, dedi ki: Ey Rabbim!. Bana varlığını göster sana bakayım. -Cenâb'ı Hakk da- buyurdu ki: Sen beni katiyyen göremezsın. Fakat dağa bir bak, eğer yerinde durabilirse sen de beni görebilirsin. Hemen Rab'bi dağa tecelli edince onu parça, parça etti. Mûsâ da baygın bir halde düşüp kaldı. Vaktaki, ayıldı, dedi ki: Seni tenzih ederim, sana tövbe ettim ve ben imân edenlerin ilkiyim."**

Yukarıda ki, Âyet-i Kerîmenin ifâdesiyle Mûsâ (a.s.) daha henüz tenzîh mertebesinde olduğundan Vechullah-ı görecek durumda olmadığı halde Cemâl-i ilâhiyye yi Kûdsiyyet-i itibariyle görmeyi diledi bu da mümkün olmadığından, Cenâb-ı Hakk'ta, kendisine (**Lenterânî**) sen beni bu anlayış ile kat'iyen göremessin dedi. Çünkü Cemâl-i İlâh-î **Tenzîh**'te değil **teşbîh**'te görülür. Bir bakıma tenzîh "**Vacib-ül vücûd**" olan hakk'ı "**mevcud-ül vücûd**"un dışında lâtîf olan gayb âleminde tefekkür etmektir ki; burada zâten görüş söz konusu değildir.

Tâ-Hâ (20/11) "**Vaktaki, ateşin yanına geldi. Yâ Mûsâ!. Diye nida olundu.**"

İşte bu hadise de, cenâb-ı Hakk Mûsâ (a.s.) a ağaçtan ve ateş sûretinde "**teşbih**" mertebesinden göründü fakat kendisi tenzîh'in o mertebesi ile kayıtlı olduğundan zuhurda olanı **göremedi**, zuhurdan geleni **duydu**. Duymak ise kulağın hususiyeti'dir. Kelâm ise dilin hususiyeti'dir, ancak kelâm, kelâm edenin bir sıfatı olduğundan oda zâtından ayrı olmadığından aynı zamanda kelâm da zatıyla beraber olduğundan oda orada, ancak **teşbih** mertebesi itibariyle olduğundan bu hâli anlayamadı, ve tenzîh ederek lâtif ve bâtın âleminde ki hâli üzere görmeyi diledi bu da beşer gözüyle mümkün olmadığından, bu anlayışla sen beni

32

kat'iyen göremesin "**Lenterâni**" sözü ve anlayışına muhatap oldu. Halbuki Cenâb-ı Hakk zâten zâhir ve bâtın orada da idi ki onunla her iki mahalde de görüştü-konuştu.

Ancak bu anlayış tenzîh ve teşbih-i birleştirip tevhid eden ümmet-i Muhammed'in Âriflerine has bir anlayıştır ki, "**Vâcib-ül Vücûd**" u her mertebesi itibariyle "**mevcud-ül vücûd**" olarak idrak etmek ve yaşamaktır.

Gayemiz bu Âyet-i Kerîmelerin tamamını yorumlamak olmadığından, sadece tenzîh ve kûdsiyet ifade eden yerlerine temas etmekteyiz o yüzden özet olarak ele almaktayız.

﴿٢٠٦﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ عَنْ عِبَادَتِهٖ
وَيَسْبِحُوْنَہٗ وَلَهُ يَسْجُدُوْنَ ﴿سجدة﴾

(İnnellezîne inde Rabb'ike lâ yestekbirûne an ibadetihi ve yüsebbihûnehu ve lehu yescüdüne.)

A'râf (7/206) "**Şüphesiz ki, Rab'bin katında bulunanlar ona ibâdet etmekten kibirlenmezler. Ve onu teşbih ederler ve ancak onun için secdeye kapanırlar.**"

Bilindiği gibi (Rabb'lık-Rubûbiyyet) "mürebbiye, eğitim," toplu olarak "Esmâ" mertebesini ifade eden isimlerdir. (Rabb'ike) ise (senin Rabb'in) demektir. Bu ise üç şekilde anlaşılır.

Birincisi: Rabb-ül erbâb, Rabb'ların Rabb-ı olan genel kullanışta (Allah) (c.c.) diye bilinen Hakk'tır.

İkincisi: Rabb'ül has, kişiyi genel mânâ da hükmü altında tutan Esmâ'ül Hüsnâdan olan bir isim'dir. Bu ismin özellikleri o kişide daha çok zuhurda'dır. Ancak bütün isimler bütün kişilerde mevcuttur, "**has**" isim ise o kişiyi daha çok hükmü altında tutan isimdir. Ancak güzel bir İrfân-î eğitim ile "Rabb-ül has" tan "Rabb-ül erbâb"a yükselme imkân-ı vardır.

33

Üçüncüsü: Rabb'ül nefis veya Rabb'ül hayal, dir. Yâni kişinin kendi aklınca farkında olmadan zan ettiği ve kendi cüz-i aklınla hayal ve nefsinde kurguladığı ve kendinin var ettiği nefis-î Rabb-ıdır.

İşte Âyet-i Kerîmede bahsedilen, (*Rabb'ike*) "**senin Rabb'in**" hükmü, kişi yukarıda bahsedilen Rabb anlayışlarından hangi anlayışta ise o mertebenin hali içinde oluşan anlayışa göre olan Rabb'ıdır. Ve onun "indindeyanında'dır" onunla birliktedirler.

Yukarıda bahsedilen "**Rab'bîn indin de- katında**" olanlar ise gerçek mânâ da Rubûbiyyet-Esmâ hakikatlerini idrâk etmiş kimselerdir. Yaptıkları ibâdetleri ile kibirlenmezler, çünkü daha evvelce kendilerinde var olan isimleri kendilerine ait olduklarını zan ederlerken daha sonra anladılar ki bunların hepsi Hakk'a aittir, işte o yüzden kendilerinde bir benlik kalmadığından kibir edemediler. Çünkü "**kibir**" nefsin hâli "**Kibriyâ**" ise Hakk'ın hâli'dir.

"**Ve onu tesbîh ederler.**" Burada ki, tesbîh, Mâseviyyet mertebesi itibâriyle rukû makamında olan tesbîh'tir. Devâmı ise İseviyyet mertebesi itibâriyle secde makâmında olan tesbîh'tir.

"onun için secdeye kapanırlar."

Bilindiği gibi namazın, "kıyam, İbrâhîmiyyet," "rukû, "Mûseviyyet," "secde, İseviyyet," ve "tahiyyat Muhammediyyet," olmak üzere dört ana kaidesi vardır. Bunlardan ilk üçü mertebe sonuncusu, "**tahiyyat**" ise makamdır. Yâni makam-ı Muhammed-î, dir. Mertebeler geçici makam ise bâkî'dir. O makâm'a gelmek içinde o mertebelerden geçmek lâzımdır. İşte yukarıda bahsedilen (Rabb'larının katında tesbîh edip, sonra da secde ederler diye bahsedilen mertebeler namazlarımızın "rukû ve secde" mertebeleridir ki; zâten oralarda (**sübhâne rabbiyel azîm ve sübhâne rabbiyel â'lâ**) Tesbîhlerini söylemekteyiz. Çünkü bu mertebeler, rukû Mûseviyyet, secde İseviyyet, olmak üzere kûds-î tesbih mertebeleridir. Kıyam İbrâhîmiyyet, tahiyyet ise Muhammediyyet olmak üzere

34

"**zîkr**" mertebeleri'dir. İbrâhîmiyyet'ten, Muhammediyye ye geçiş yoludur. Ancak, namazda İbrâhîmiyyet mertebesi olan kıyamların sadece ilk rek'atlerine de (Sübhâneke) tenzîh ile başlanmaktadır.

﴿١٠٨﴾ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ
أَنَا وَمَنْ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾

(Kûl hezihî sebîlî ed'û ilellah-i alâ basîretin ve ene vemenittebeânî ve sübhânellah-i ve mâ ene minel müşrikîne.)

Yûsuf (12/108) "**De ki: İşte benim yolum budur. Allah Teâlâ'ya açık bir delil ile dâvet ederim, ben de ve bana tâbi olanlar da. Ve Allah Teâlâ'yı tenzîh ederim ve ben müşriklerden değilim.**"

Bu Âyet-i Kerîme Efendimiz (s.a.v.) hakkındadır.

"**benim yolum**" diye belirtilen, evvelâ "sırât-ı müstakîm" daha sonra "**sırâtullah-Mi'râc**" tır. Diğer yönü ile

"Âdemiyyet hakikatinden, Muhammediyyet" hakikatine kadar olan mertebelerin tamamının yaşantıları'dır. "**açık bir delil**" zâten kendisidir. Âyet-el kübrâ, Habîb, ve **(bana bakan Hakk'ı görür)** hadîsiyle, zâten kendisi gerçekten en açık delildir. "**Allah Teâlâ'yı tenzîh ederim**" Onun tenzîh-i "**tenzîh-i kadîm**" "**tenzîh-i mutlak**" tır, Zât-ı mutlak-ı Ahadiyyet mertebesi itibariyle bütün zuhurlardan tenzîh etmektir çünkü o mertebede zâten zuhur yoktur, İşte aslında gerçek tenzîh mertebesi burasıdır diğer tenzîh mertebeleri ise buldukları mertebenin tenzîh-i üzere olan tenzîhler'dir." **ben müşriklerden değilim.**" Bütün mertebeleri kendinde toplayıp tevhîd ettiğinden âlemde hiçbir gayrı kalmadığından gerçek mânâ da (1) e ulaşmış olduğundan ve bünyesinde (Ulûhiyyet. Risâlet ve abdiyyet) mertebelerini de cem etmiş olduğundan zâten şirk hükmü kendiliğiden

35

düşmüş olmaktadır. zâten şirk diye bir şey o mertebesi itibariyle de söz konusu değildir.

﴿١٣﴾ وَيَسْبِحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ حِيفَتِهِ

(Ve yüsebbihurragdü bihamdihî vel melâiketü min hıfetihi.....)

Râ'd (13/13) "**Ve gök gürlemesi Allah'ı hamd ile, melek'ler de onun korkusundan tesbihte bulunurlar....**"

Yeri gelmişken (Vâhy ve Cebrâil) isimli kitabımızdan, melekler hakkında kısa bir bilgi verelim.

Dördüncü bölüm.

Melâike - i Kirâm

Mutlak vücûdun hakikat-i insâniyye mertebesinden tenezzülü yine o mertebede sabit olan **sıfat** kudretinin zuhuru ile mümkündür. Zîrâ vücûdda kudret ve kuvvet olmayınca irade ettiği bir şeyin icadı mümkün olmaz.

Allah Teâlâ Hazretleri "**zül-kuvveti'l metiyn**"dir ve kudret diğer sıfatlar gibi "**vücûd-u hakiki**"nin vasıflarından bir vasıf olması yönüyle zâtının gayrı değildir.

Fiiller, kuvvet ile meydana geleceğinden, ef'âli ilâhiy'ye dahi Melâike-i kirâm ile zâhir olur.

Kuvvet-i İlâhiyenin ismi enbiya aleyhisselâmın lisânında "**melâike**"dir. Zira "**melek**" kuvvet ve şiddet mânâsına'dır.

Melâike **iki** kısımdır : Birisi, **tabii**; diğeri **unsûri**'dir.

- Birincisi, "**Melâike-i tabi'iyun**" (anasır) maddenin bulunmadığı fezada tabii sûretlerden meydana gelen "**ervâh-ı ulviyye**"dir. Bunlar fezada var olduklarından, maddeden meydana gelen cisimler ile ilgileri yoktur, bu

36

sebepten onlar "**Âdem**"e secde ile emir olunmadılar.

- İkincisi, "**melâike-i unsûriyyûn**"dur. Bunlar **anasır**'a mensub olan "**ervah**"tır; Âdem'e secde ve itaat ile mükelleftirler.

Melâike-i kirâm, ihtiyar sahibi olmayıp, o kuvanın sahibi olan "**Zât-ı Ulûhiyyet**"in iradesine tabidirler.

Nitekim insân vücûdundaki kuvvetler insânın iradesine tabidir. İnsân iradesini bir şeye yöneltince kuvveti o şeye yönelir asla ihtilâf etmez.

"**Melâike-i unsûriyyûn**", sonsuz kesif âlemlerin tedbirine me'murdurlar. Bunların adedi, sayıya, hesaba gelmez.

Melâike, his ve şehadet âleminde kesif şahıslar gibi görünmezler, zira rûh'turlar. Âlem-i hayâlde muhtelif sûretlere bürünerek görünürler. Bu görünüşleri görenin hali ve itikadi ile ilgilidir. (Hz. Cibril'in Cenâb-ı Meryem'e ve diğer melâike-i kirâmın Lût (a.s.) ve sâir enbiyaya ve evliyaya ve sülehâya temessülleri gibi.)

Melâike'nin tasarruf ciheti, kanatlara benzetilmiştir. Bu kuvvetlerin (melek) semavat ve arzda türlü türlü sonsuz tesirleri vardır.

"Vücûd-u mutlak"ın muhtelif mertebe ve tavırlarındaki tedbirler bu kuvvetler vasıtasıyladır. Bunlara ulûhiyyet cihetinden her bir mertebeye ve her bir tavra gönderilirler. Yani bazıları enbiyaya vâhy ile, bazıları evliyaya ilham ile ve diğer insânlardan her birine, hayvanlara, bitkilere ve madenlere, bütün eşyaya muhtelif sonsuz emirlerin düzenlenme ve tedbirleri için gönderilirler.

Herhangi bir meleğin kendisinden müteessir olan şeye bir tesir ile ulaşması onun **"kanadı"**dır. Binaenaleyh her bir tesir yönü bir **"kanad"** olmuş olur. **"Melâikenin kanad"**ları yani tesir yönleri adet ile sınırlı değildir. Onların te'sirâtı çok yönlü olduğundan kanadlarının sayılması mümkün değildir.

37

Onun için (s.a.v.) efendimiz mi'rac gecesi Cebrâil (a.s.)'ı **altıyüz kanadlı** olarak müşahade etmiştir. Maksatları, tesirat yönlerinin çokluğuna işaret etmek olmuştur.

"Ulûhiyyet"in **"âlem-i anasır"**ı muhit olan (saran) dört külli kuvveti vardır, ki onlara **şeriat** lisanında "Cebrâil", "Mikâil", "İsrâfil" ve "Azrâil" (a.s.) diye isimlendirilir. Bunlara tabi olan melâikenin haddi hesabı yoktur.

Füsûs-ül Hikem Muhyiddîn-i Arabî-A.A.Konuk, cilt (1) Mukaddime s.27. Sadeleştirilerek özet. T.B.

Bu kısa bilgiden sonra yolumuza devam edelim.

BEŞİNCİ BÖLÜM.

Kûr'ân-ı kerîm'de geçen tesbîh âyetleri, devam:

Euzü billâhi mineşşeytânirracîm.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

(Ve yüsebbihurragdü bihamdihî vel melâiketü min hıfetihî.....)

Râ'd (13/13) **"Ve gök gürlemesi Allah'ı hamd ile, melekler de onun korkusundan tesbihte bulunurlar...."**

Âyet-i Kerîmeyi kendi yazılış sırasına göre okumaya çalışırsak, şöyle ifade etmemiz gerekecektir.

(*Ve gök gürlemesi tesbîh ediyor. Onun hamdı ile ve melekler de onun korkusundan.*)

Gök gürültüsü nedir.?

(Gök gürültüsü, şimşek çakmasının peşinden hızla yer değiştiren havanın hareketinden meydana gelen sestir. Yıldırımı meydana getiren çok kuvvetli elektrik akımı, kısa süre içinde çevresinde ki, havayı şiddetle ısıtır. Bu ısınma sonucu çok ani bir şekilde genleşen hava hızla daha soğuk havanın bulunduğu yerlere dalar. İşte havanın bu hareketinin meydana getirdiği dalga, gök gürlemesini veya gök gürültüsünü hâsil eder.)

38

İnternet'ten alınan bu bilgide görüldüğü gibi bütün gök gürültüsü oluşumlarının sırayla tabii bir seyr içerisinde kendi kendilerine oluyormuş gibi anlatılmaktadır. Halbu ki, Âyet-i Kerîme bu gürlemenin bir **tesbîh** olduğunu açık olarak ifade etmektedir, Tesbîh ise zât-ı mutlağın kûdsiyyeti ni tasdik etmektedir. Daha yukarıda

“Melâike-i unsûriyyûn”, sonsuz kesif âlemlerin tedbirine me'murdurlar. Bunların adedi, sayıya, hesaba gelmez. Diye ifade edilmişti.

İşte bu âlemde nasıl bir oluşum olursa olsun bu

“Melâike-i unsûriyyûn”, un tesiriyle olmaktadır. Bunlar da Hakk'ın kudret sıfatının faâl zuhurlarıdır. Takdîri İlâh-î Rezzak sıfatının gereği olarak rahmetini indirecek mahallin üzerine daha evvelce kesif olan su, Hayat kaynağını arzdan, güneş ısı tesiriyle lâtifleştirip hafifletince buhar olarak yukarıya çıkmaya başlarlar yoğunlaşınca bulut ismini alırlar, ve rüzgârın tesiriyle arzın neresine gönderilecekler ise o istikamete doğru sürülürler. İndirilecek yere gelince yukarıda bahsedildiği şekilde o yörelere gök gürültüleriyle birlikte yağmurlar da yağmaya başlamış olurlar. İşte bunların hepsi tabiat üstünde müessir-tesirli olan, **“Melâike-i**

unsûriyyûn”, un tesiri ve sevkiyle olur ki, buda bir İlâh-î takdirdir.

İşte bu âlemi şehadetin cüzlerinden olan su, hava, ateş muhtelif evrelerden geçerek meydana gelen gök gürültüsünün de her varlıkta olduğu gibi bu bütünün içinde, bütünden ayrı olmayarak, kendine ait bir kimliği vardır. İşte bu kimliği bizler, aslının farkında olmadan (**gök gürültüsü**) diye basitçe tabiat olayı olarak ifade ederiz. Aslında o, gök gürültüsü olarak kulaklarımızda yankılanan o mertebenin kendisini meydana getireni, **“kûds-î tesbîh”** etmesinden ve övmesinden **“Hamd”**ın dan başka bir şey değildir. Ayrıca meydana gelen bütün bu oluşum ve dönüşümlerin meydana çıktığı mahallerde o varlıkların fitrî ibadetleri'dir. Bu âlemde Hakk'a ibâdet etmeyen hiçbir zuhur mahalli yoktur. Ancak her varlığın ibâdeti kendi fitri yapısı istikametine göredir. İşte bu yüzden Melâike-i Kirâm'ın bir vasfı **“kuvvet”** bir vasfı da

39

“şiddettir.” *Kuvvet* her türlü işte gerektiği kıvamda kullanılır, *şiddet* ise daha çok “güç” gerektiren yerlerde kullanılır. Yıldırım düşmesi ve gök gürültüsünden sonra meydana gelen ölüm, yangın ve sel baskınları melâike-i kirâm-ın şiddetli güç kullanmasındandır. Aslında bu söz dahi bizim şartlanmış anlayışımıza göredir. Melâike-i kirâm bunları yapmakta hiç zorlanmaz çünkü fitr-î hâlleridir.

Melâike-i kirâm bazı hallerde yaptıkları bu şiddetli uygulamalar neticesinde insanlara gelebilecek zararın neticesinden de korkarlar. İşte bütün bunlar gök gürültüsü ve Melâik-i kirâmın **“tesbîh'leri ve korkuları”** dır, diyebiliriz. Allah-u a'lem.

﴿٩٨﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٩٨﴾

(Fesebbih bihamdi rabbike ve kün minessâcidîne)

Hicr (15/98) **“Sen hemen Rab'bini hamd ile tesbih et ve secde edenlerden ol.”**

Yukarıda belirtilen Âyet-i kerimeyi çok iyi, berrak-irfâniyyetli bir akıl, ve muhabbetli bir gönül, ile incelememiz gerekmektedir.

Mealde belirtilen yorum, genele açık ve herkesin anlayabileceği şekilde olan şeriat mertebesi itibarıyla. yapılan yorumdur. Biz bu yorumu biraz daha değişik yönleriyle ele almaya çalışacağız, İnşallah.

(Fesebbih) Bu kelime "Tesbîh et" mânâsına emir' dir. Genelde tavsiye yönlü kullanılır. Ancak aslında emir'dir. O halde bu emri alan kimsenin, "Nasıl"? diye, sorması lâzım gelecektir. cevabı, "**bihamdi**" yani "hamd ile" olmaktadır. O halde yine sorulacaktır, nasıl bir hamd ile,? diye. Cevabı "**rabbike**" Yâni, (senin rabb'ının hamdı ile) olarak gelmektedir. Daha sonra "**ve kün**" "ve ol" emri, gelmektedir. Yine sorulacaktır, "ne olayım"? cevabı, "**minessâcidine**" yâni, "secde ehli olanlardan ol" diye gelmektedir. Görüldüğü gibi Âyet-i Kerîmenin tamamı

40

emirdir. Bu emri alan zuhur mahallerinin hepsi kendi mertebeleri itibarıyla fitreten bu emirlere uymaktadırlar, uymamaları mümkün değildir ancak bunları anlamak bir irfaniyyet ve yaşam işidir. Cenâb-ı Hakkın "**ol**" deyipte olmayan bir şeyi söz konusu değildir.

Şimdi, Âyet-i Kerimeyi bu anlayış içinde yeniden özetle incelemeye çalışalım. Yukarıda bahsedildiği üzere mealen yeniden düzenlersek.

"senin rabb'ı nın hamdıyla tesbih ettikten sonra secde ehli olanlardan ol."

Şekliyle anlamamız gerekecektir. O halde önümüze bir çok husus çıkmaktadır.

(1) Senin rabb'ın, ne demektir.?

(2) Hamd gerçek mânâda nedir.?

(3) Hitap, bu Âyet-i kerimeyi okuyan kimseye ve onun mertebesine, uygun olduğuna göre ise, okuyanın, bulunduğu mertebesinin, "rabb'ı nın hamdı" nasıldır.?

(4) Secde ve "secde" ehli ne demektir.? Niçin "rükû" ehli denmemiştir.

İşte bu veya diğer Âyet-i kerimelerde bildirilen hususları kendi ifadeleri yönüyle incelemeyi isek, o zaman sadece zâhirî "meal" yönüyle hiçbir tefekkür yürütmeden okuyup geçmiş oluruz. Bu da çok güzeldir ama Âyet-i kerîme'leri Ulûhiyyet-in işaretleri olarak bilir ve o anlayışla bakarsak o zaman Rabb'ı mızı daha burada iken müşahede etmiş oluruz. Çünkü zâten kendi ifadesiyle bizimle beraberdir. Ancak biz ise, nefsimizle beraber olduğumuzdan, onunla yaşadığımızın farkında değiliz. Şimdi yukarıda bahsedildiği üzere Âyet-i Kerîmeyi, sırayla tekrar incelemeye çalışalım.

(1) Senin rabb'in, ne demektir.?

Yukarıda da bahsedildiği üzere "Rabb" anlayışının üç türlü olduğu bildirilmiş idi. Tekrar hatırlayalım.

Bilindiği gibi (Rabb'lık-Rubûbiyyet) "mürebbiye, eğitim," toplu olarak "Esmâ" mertebesini ifade eden isimlerdir.

41

(Rabb'ike) ise (senin Rabb'in) demektir. Bu ise üç şekilde anlaşılır.

Birincisi: Rabb-ül erbâb, Rabb'ların Rabb-ı olan genel kullanışta (Allah) (c.c.) diye bilinen Hakk'tır.

İkincisi: Rabb'ül has, kişiyi genel mânâ da hükmü altında tutan Esmâ'ül Hüsnâdan olan bir isimdir. Bu ismin özellikleri o kişide daha çok zuhurda'dır. Ancak bütün isimler bütün kişilerde mevcuttur, "has" isim ise o kişiyi daha çok hükmü altında tutan isimdir. Ancak güzel bir İrfân-î eğitim ile "Rabb-ül has" tan "Rabb-ül erbâb'a yükselme imkân-ı vardır.

Üçüncüsü: Rabb'ül nefis veya Rabb'ül hayal, dir. Yâni kişinin kendi aklınca farkında olmadan zan ettiği ve kendi cüz-i aklınla hayal ve nefsinde kurguladığı ve kendinin var ettiği nefis-î Rabb-ıdır.

İşte Âyet-i Kerîme'de bahsedilen, (Rabb'ike) "senin Rabb'in" hükmü, kişinin, yukarıda bahsedilen Rabb anlayışlarından ikincisi olan "Rabb-ül has" tır.

İşte ancak bu anlayıştan sonra, **"senin rabb'ı nın hamdiyle tesbih et"** hükmü faaliyete geçebilecek ve burada ki "tesbihat" ancak o zaman hakkıyla gerçekleşmiş olacaktır.

(2) Hamd gerçek mânâda nedir.?

Genelde hamd, teşekkür ve övgü anlamında kullanılır. Ancak gerçek mâhiyyet-i çok daha başkadır. Hakikatte ise hamd-ı Ancak Allah (c.c.) yapar kulun beşer yönü bundan âcizdir. İşte o yüzden, **(Elhamdülillâh)** "hamd Allah-a mahsustur.)

Hamd-in sekiz mertebesi (salât-namaz) isimli kitabımızda, daha değişik diğer yönüyle de, (13 ve hakikat-i İlâhiye) isimli kitabımızın son bölümlerinde bahsedilmiştir, dileyenler oralara bakabilirler.

(3) Hitap, bu Âyet-i kerimeyi okuyan kimseye ve onun mertebesine, uygun olduğuna göre ise, okuyanın, bulunduğu mertebesinin, **"rabb'ı nın hamdı"** nasıldır.?

42

O halde bu mertebenin hakikatlerinin iyi anlaşılması ve kısmen'de olsa kendini ağırlıklı üzerinde tesiri olan **"ismi-esmâ"** sını idrak etmesi gerekecektir. Daha sonra bu esmânın kendi faaliyeti itibariyle hamdî'ni yâni övgüsünü öğrenip onun hamdiyle-övgüsüyle hamdetmeye başlaması lâzım gelecektir.

"sonra secde ehli olanlardan ol."

(4) Secde ve "secde" ehli ne demektir.? Niçin "rükû" ehli denmemiştir.

O halde secde ehli olmanın yolu rabb'ı nın hamdiyle hamdetmekten geçmekte'dir. Bilindiği gibi secde de Fenâ fillâh-İseviyyet mertebesi olduğundan bu mertebe de kûdsiyyet üzere olduğundan burada da tesbîh hükmü geçerlidir. Bu mevzuu da bu kadarla özet olarak yeterli görüp yolumuza devam eldim.

﴿١﴾ آتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ

عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢﴾

(Etâ emrullah-i testagcilühu sübhânehu ve teâlâ âmmâ yüşriküne.)

Nahl (16/1) "**Allah Teâlâ'nın emri geldi, artık onu acele istemeyiniz, -Hak Tealâ onların ortak koştukları şeylerden uzak ve çok yücedir.**" (Sübhân)dir.

Bura da "**emri geldi,**" den murat, tefsirlerde de ifâde edildiği gibi, kıyamet olduğu belirtilmektedir ve bu hususta bir çok bilgi vardır dileyenler araştırabilirler.

Bilindiği gibi Müseviyyet ve İseviyyet mertebelerinin hafta günleri **(altı)** dir. Muhammediyyet mertebesinin ise **(yedi)** dir. Çünkü! **Altı** gün-kün, veya tecellî de âlemler oluşmuş, **yedinci** günün sonunda bozulacaktır. Çünkü bu âlem'in aslî unsuru (kevn ve fesat) yâni "olma ve bozulma"dır. Altı gün-kün de oluşan bu âlem yedinci günde bozulacaktır. Âdem-in yer yüzünde görünmesi, kıyamet

43

âlâmeti, Hazret-i Rasûlüllah'a risâletin gelmesi ise, kıyâmetin başlamasıdır. O günden beri kıyamet süresi, **(Sûresi)** okunmaya ve yaşanmaya başlamıştır şu anlar dahi bizler, kıyametin içinde yaşamaktayız işte bu yüzden âhır zaman ümmetiyiz.

"emri geldi," Bu emir risâlet hükmünün içinde bulunan kıyametin başlangıç emridir. Ve daha o zaman gelmiştir Âyet-i Kerîme bunu açık olarak ifâde etmektedir, daha sonra oluşacak diğer büyük âlâmetler, yer sarsıntıları ise kıyametin son kapanışı olacaktır.

"onu acele istemeyiniz," Henüz daha vaktiniz varken onu acele istemeyiniz. Diye daha o günden tavsiye de bulunulmuştur. Çünkü tanınan bu süre çok değerlidir.

"ortak koştukları şeyler" Bilindiği gibi "şey'iyyet" zuhura gelmiş olan varlıklara verilen toplu isimdir çoğulu eşyadır. Kim ki, bu eşya ismiyle zâhiren mahlûk hükmü ile

bilinen bu varlık zuhurlarından her hangi birine muhabbet besler ve o muhabbeti Hakk muhabbetinin üstüne çıkmış olur ise farkında olmadan o nesne ile Hakk'a şirk koşmuş olur. Ancak bu varlıkta Hakk'ın zuhurundan başka bir şeyin olmadığını idrak etmiş bir irfan ehline göre ise şirk olmaz.

"şeylerden uzak ve çok yücedir." (Sübhân)dır.

Kıyâmet ve şirk gibi şeyler, bu dünya âlemine göredir. Esmâ ve sıfat âlemlerinde bunlardan söz edilmez işte bu yüzden de burada Hakk Teâlâ'ya bunlardan tenzîh vardır. **(Sübhâne'hû)** Görüldüğü gibi Sübhân **(Hû)** ya bağlanmıştır. **(Hû)** ise "ismi â'zam" dır, ayrıca **(Hû)** iki türdür, biri gerçek mânâ da bâtın-ı ve mutlak tenzîh'te olan yönüdür diğeri ise zuhur ve tecelliye dönük yönüdür. Bu ise teşbîh tarafıdır. Her iki şekilde de "Sübhân-münezzeh" tir. **(Hû)** "hüvviyyet-i mutlaka-mutlak ilâh-î hüvviyyet" tir. Ve bütün bu âlemlerde ne varsa hepsini kendine ve fitratına göre de bir hüvviyyet-i vardır hâl böyle olunca bütün varlıkta, bir hüvviyyet-i ilâh-î, birde hüvviyyet-i zuhur-î olmak üzere iki hüvviyyet-i vardır işte bu yüzden, yazıda cümle arasında geçen (h) (ه) harfinin biri İlâh-î ve diğeri

44

zuhûr-î olmak üzere iki gözü vardır. Allah isminin sonundaki (h) harfi ise tek gözlüdür (ه) çünkü orada daha henüz zuhur olmadığından sadece tek olan hüvviyyet-i mutlaka vardır.

(هو) (hûu) yazıda satır aralarında ve sonlarda genelde uzatma işareti olan "ve" (vav) (و) harfiyle yazılmaktadır. Bu ise iki yönlü hûu arasında geçit-berzâh'tır. Türkçe de, de (ve) bağlaç olarak kullanılmaktadır. İşte her zuhur mertebesinde, hüvviyyet-i ilâh-î, den olacak her hangi bir hüvviyyet-i zuhûr-î ye intikâl bu (vav-ve) ile meydana gelmektedir.

İşte bizlerde daha bu günden kıyamet hakikatlerini idrak eder de gereğini yerine getirirsek, ilmî mânâ da kıyam etmiş oluruz. Yâni gafletten uyanıklığa geçip yatay yaşamaktan dikey yaşamaya geçmiş kıyametimizi şimdiden koparmış oluruz. O zaman, gelecek kıyamet bizde

varlığımızdan bir şey bulamayacağı için hiç tesiri olmayacaktır. Ve bu yüzden de zuhur hüvviyetimizden İlâh-î hüvviyetimize daha burada iken yol bulanlardan olacağımız için aynı zamanda İlâh-î hüvviyetimizle de yaşayacağımızdan hüvviyetimizde Allah ismindeki tek (hûu) ya dönüşecektir. Bu hususu da burada şimdilik bu kadarla yetinip yolumuza devam edelim İnşallah.

﴿١﴾ سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١٥﴾

(Sübhanellezi esrâ biabdih-î leylen minelmescidil harâmi ilelmescidilaksallezî bareknâ havlehu linüriyehu min âyâtinâ innehü hüvessemiul basîru.)

İsra (17/1) "**Noksan sıfatlardan münezzehtir o -kudret sahibi yaratıcı-ki , kulunu bir gece Mescid-il Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid'il**

45

Aksâ'ya yürüttü. Tâ ki, ona âyetlerimizden bir kısmını gösterelim. şüphesiz ki, ancak o "ezelî yaratıcı- dir her şeyi işiten gören."

Âyet-i Kerîmenin burada ki, mealide, genel anlayış itibariyledir. İş'âr-î-işaret yorumu ise daha başkadır. Yeri olmadığı için özetle birkaç hususuna bakıp yolumuza devam edeceğiz.

Hepsini olduğu gibi bu, Âyet-i Kerîmeyi de iyi anlayabilmemiz için tekrar, tekrar okumamız gerekmektedir. O zaman göreceğimiz şu olacaktır.

Âyet-i Kerîmenin bir başka dilden anlatıldığıdır. "**çevresini mübarek kıldığımız" ve "âyetlerimizden bir kısmını gösterelim."** Bölümleri sadece anlatılan dile aittir. (Biz mübarek kıldık ve gösterelim) demektir. Burada anlatılan makam, kendinden biz diye bahsetmektedir. Âyet-i Kerîmenin diğer tarafları ise, tarifile anlatımdır. Bu anlayış

içinde tekrar okursak bu inceliği anlamış ve içinde üç makamın bulunduğunu fark etmiş olacağımızdır. Bu üç makamdan.

Birincisi: Hâdiseye hâkim olan ve anlatan (**Ahadiyyet**) mertebesi'dir.

İkincisi: anlatılan (**Ulûhiyyet**) mertebesi'dir.

Üçüncüsü: İse, faal olan (**Risâlet**) mertebesi'dir.

Bütün bunların anlatıldığı muhatabı olan (**dördün-cü**) bir meretebe daha vardır ki, o da (**abdiyyet**) mertebesi'dir.

"Noksan sıfatlardan münezzehtir o -kudret sahibi yaratıcı-ki,"(zuhur edici)

Görüldüğü gibi burada (**Ahadiyyet**) tenzîh mertebesinden (**Ulûhiyyet**) mertebesi anlatılmaktadır. Ve hâdis e bu üç mertebenin arasında geçmektedir.

"kulunu bir gece Mescid-il Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid'il Aksâ'ya yürüttü."

Ulûhiyyet mertebesi, risâlet mertebesini, birlikte

46

gecenin bir vaktinde **"Mescid-il Haram'dan,"** zat mertebesinden mübârek kılınan, esmâ ve sıfat mertebesi olan, **"Mescid'il Aksâ'ya yürüttü."**

"âyetlerimizden bir kısmını gösterelim."

Buradaki Âyetler yukarıda hakikatleri itibariyle bahsedilen dört mertebenin İlâh-î işaretleridir. Buradaki (**esrâ**) "gece yürümesi" sıratullah-gök yolculuğudur. (**isr**) ise sırat-ı müstakîm, yerdeki yolculuktur. **"o her şeyi işiten gören'dir."** Zâhiren bu hadise de de her şeyi gören işiten'dir. Bâtınen de her şeyi işiten ve gören'dir. Ancak yaşanarak idrak edilecek bu hususu da burada bırakıp idraklerinize sunarak yolumuza devam edelim.

Not= Bu hususta daha geniş bilgi, "Mübarek geceler ve bayramlar" isimli kitabımızın "Mi'râc" bölümünde vardır dileyenler oradan okuyabilirler.

﴿٤٣﴾ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾

(Sübhanehu ve teâlâ ammâ yekûlüne ûlüvven kebîrâ.)

İsra (17/43) **"O -Yüce Allah- onların dediklerinden çok münezzeh'tir, uludur. Ve son derece yücedir, büyüktür."**

Onların hayallerinde var edip zan ettiklerinden münezzeh'tir. Yine görüldüğü gibi, bu Âyet-i kerîme de de, Ahadiyyet mertebesinden Ülühiyyet mertebesinin bazı özellikleri anlatılmaktadır. **"Dediklerinden"** yani, Allah'ın (c.c.) hakkında beşeri benlikleriyle hayallerinde kurguladıkları beşeri Allah anlayışlarından münezzeh'tir.

Onların zan ve hayallerinde oluşturdukları gibi değildir.

"Uludur, yücedir," Her mertebesi itibari, ile bütün âlemleri içten ve dıştan kaplamıştır.

"büyüktür." Bu büyüklüğü beşer idraki ile anlamak mümkün değildir, çünkü, beşer idraki bu büyüklüğü bütün imkânları ile ölçmeye kalksa bile hiçbir zaman mümkün

47

olamayacaktır. İşte bu yüzden insanların Allah (c.c.) hakkında bütün düşündüklerinden münezzeh'tir.

﴿٤٤﴾ تَسْبِيحٌ لَّهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ

تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾

(Tüsebbihu lehüssemâvâtüsseb-u vel'erdu ve men fihinne ve in min şey'in illâ yüsebbihû bi hamdihî ve lâkin lâ tefkahüne tesbîhahüm innehû kâne halîmen gafurâ.)

İsra (17/44) **"Onu yedi gök ve yer, ve onlarda bulunanlar tesbih ederler ve hiç bir şey yoktur ki, illâ onu hamd ile tesbîh'te bulunur. Fakat siz onların**

tesbîhlerini anlayamazsınız. şüphe yok ki, o halimdir, bağışlayıcıdır.”

Dikkatle bakıldığında bu Âyet-i Kerîme'yi de anlatan bir makam vardır.

“Onu yedi gök ve yer, ve onlarda bulunanlar tesbih ederler”

Tefsirlerde yedi gök, yedi tabaka, diye ifade edilen semavat hakkında geniş izahatlar vardır, dileyenler bu ve benzeri Âyet-i Kerîmelerden araştırabilirler. Üzerinde yaşadığımız arz'ın da yedi tabaka olduğu bildirilmiştir. İki toplandığı zaman (on dört) eder ki, bilindiği gibi Nûr'u Muhammed-i deryasıdır. Bu da gösteriyor ki, bütün buralarda olan hayatın yaşanması ve aydınlanması Nûr'u Muhammediyye ye bağlıdır. Ve bütün âlem bu yüzden her mertebesi itibari ile hayat sahibidir.

İşte bu yüzden hayat sahibi olan bütün varlıklar bir bütün olarak koro halinde kendi lisanları yönüyle varlık sebepleri olan Nûr'u Muhammedî den Rûh'u İlâhiye ye

48

yönelmeleri o mertebenin “hamd-ı ve tesbîh-i” olmaktadır.

Ayrıca Nûr'u Muhammediyye üzere hayat bulmuş olan bütün varlıklar kendi mertebeleri gereği birey olarak ta tesbîhleri'ni kendi fitri varlıkları itibariyle kendi lisanları üzere yapmaktadırlar. Ayrıca her bir varlığın var olma programı ile kendi özelliği itibariyle zuhura çıkması kendinin “**fitri tesbîhi**” dir. Bu tesbîh hali âfakîdir birde bunun enfüsü tarafı vardır ki; kişinin kendi mülkü olan beden arzında yaşanmasıdır.

Bilindiği gibi kişinin özel arzı, bedeni. Seması ise gönlü, iç âlemi'dir. Bunlarda âfaki de olduğu gibi birinci bölümü yedi tabaka dır, her tabakasinda sayılamayacak kadar çok hayat vardır. Bedenimizi zâhiren ele aldığımızda sayılamayacak kadar çok hücrelerden meydana geldiğini görürüz işte bu hücrelerin her birinde muhteşem hayatlar vardır ve her bir hücre de ki hayat diğeri ile uyum içindedir. İşte bunların uyumları fitri tesbîhleri dir.

Diğer yönden ise her bir kişinin iç âlemi kendi gök yüzü, idraki nispetinde genişir ve esmâ-i İlâhiyye'nin de faaliyet alanıdır, işte kişi farkında olsa da olmasa da bunlar kendi özellikleri yönünden ve istikametleri üzere tesbihlerini ifa ederler. Bunun farkında olan irfan ehli ise bu hali idrak ederek yaşar. İşte böylece özetle zâhir ve bâtın âfak ve enfüs yedi kat gök ve arzda olanlar O nu tesbîh ederler.

"ve hiç bir şey yoktur ki, illâ onu hamd ile tesbîh'te bulunur."

Halk edilen her bir mertebe ve varlık, kendi mertebeleri itibariyle kemalde olduklarından bu kemalleri yönünden tesihlerini O nu överek (**hamd**) ile yaparlar.

"Fakat siz onların tesbîhlerini anlayamazsınız."

Hüküm açıktır, **"anlayamazsınız."** Denmekte, ancak böyle bir tesbîh'in varlığı da açık olarak bildirilmektedir. Çünkü bu âlemlerde her şey tesbihini kendi fitrî lisânı üzere yaptığından bütün bu lisânları da bilmek mümkün olmadığından, istisnaları dışında olmak üzere bu tesbîhleri

49

lisânen anlamak mümkün değildir, ancak lâtif olarak varlığını idrak etmek mümkündür. Çünkü her varlığın kendi cinsine göre ayrı bir dünyası ve yaşam çeşidi vardır. Onun için Esmâ-i İlâhiyyenin sonsuzluğunda bunları bilmek mümkün değildir.

"şüphe yok ki, o halimdir, bağışlayıcıdır."

﴿١١﴾ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ
أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿١١﴾

(Fe harece alâ kavmihi minelmihrabi fe evha ileyhim en sebbihu bükraten ve aşıyya.)

Meryem (19/11) **"Sonra mescitten kavmine karşı çıktı da gündüzlerin evvellerinde ve sonlarında tesbihte bulununuz diye onlara işaret eyledi."**

Bilindiği gibi bu Âyet-i Kerîme, Zekeriyya (a.s.) hakkındadır, ve oldukça manidar'dır. Daha çok bilgi isteyenler tefsirlerde bulabilirler, bilindiği gibi bu kitabımız bir tefsir değil sadece Âyet-i kerîmeler de geçen "tesbîh ve zikir" ler üzerinde mütalâa yapmaktır.

"gündüzlerin evvellerinde ve sonlarında tesbihte bulununuz"

Gündüzün evveli, "bakâbillâh" a giriş, sonları ise "bakâbillâh" tan, "fenâfillâh" a geçiştir. İşte bu mertebelerin tenzîh-î yönden ibadeti "tesbîh" tir. Bu hadise mer-tebe-i zekeriyyavide, tenzîh-î bir doğumun başlangıcıdır. Diyebiliriz.

﴿٣٣﴾ كَىٰ نُسَبِّحُكَ كَثِيرًا ﴿٣٣﴾

(Key nüsebbihake kesiran.)

50

Tâ-Hâ (20/33) "Tâ ki, seni çokça tesbîh edelim."

Esmâ, sıfat ve zat, mertebelerinde tenzîh-î yönden zuhurları itibârî ile gaflete düşmeden **"tesbîh"** edelim İnşallah.

﴿١٣٠﴾ فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣٠﴾

(Fesbir alâ mâ yekulüne vesebbih bi hamdi Rabb'i ke kable tulûişşemsi ve kable gurubihe ve min anâilleyli fesebbih ve etrafennehari lealleke terda.)

Tâ-Hâ (20/130) **"Artık onların dediklerine sabret ve güneşin doğmasından evvel ve batmasından evvel Rabbine hamd ile tesbihte bulun. Ve gece saatlerinde de tesbih et ve gündüzün etrafında da. Tâki sen hoşnut olasın."**

Görüldüğü gibi Âyet-i Kerîme sabır ile başlamaktadır, sabır ise gayret ve irade'yi gerektirmektedir. Gayret ve iradesi olmayan ise sabır ehli olamaz, yapılacak şey bu vasıflarımızı güçlendirmek olacaktır. Bu Âyet-i Kerîme'de tesbîh iki türlü geçmekte'dir, biri yukarılar da da geçtiği gibi **"vesebbih bi hamdi Rabb'i ke"** Rabb'i nin hamdıyla olan tesbîh, ve bura da, **"tesbih et"** hükmüyle bireyin kendi varlığından olan tesbîh-i dir.

Rububiyyet hamd-ı ile yapılan tesbîh'in vakti, İlâhiyyet güneşinin doğmasından evvel, bu güneşin doğmasına sebep olması için. Ve nefis benlik güneşinin batmasından evvel, bu güneşin de batmasına, yok olmasına sebep olması içindir.

Bu geçiş zamanlarından sonra gece ve gündüz saatlerinde de, kendi gerçek varlığından **"tesbih et"** hükmü

51

ile tesbîh'in iki hali bildirilmektedir.

﴿٢٠﴾ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾

(Yüsebbihunelleyle vennehara yüftürune)

Eniya (21/20) **"Gece ve gündüz tesbîh'te bulunurlar, asla "fütur-usanma" getirmezler."**

Görüldüğü gibi Âyet-i Kerîme açıktır, gerçek mânâ da tesbîh ehlinin halini ifade etmektedir.

﴿٧٩﴾ فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ﴿٧٩﴾

وَسَدَّ كُنَّا مَعَ الْهَرَّةِ وَالْجِبَالِ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرُ وَكُنَّا

فَاعِلِينَ

(Fe fehhemnâhâ süleymâne ve küllen âteynâ hükmen ve ilmen ve seharnâ mea davudalcibale yüsebbihne vettayra ve künnâ fâilîn.)

Enbiya (21/79) "**Onu -onun hükmünü- derhal Süleyman' a anlattık ve her birine bir hüküm ve bir ilim ihsan ettik, ve Davud'a dağları ve kuşları musahhar kıldık, onunla beraber tesbihte bulunurlardı. Ve -bunları- yapanlar biz olduk.**"

Görüldüğü gibi Âyet-i Kerîme'nin tamamı Ulûhiyyet mertebesindedir. "**Davud'a dağları ve kuşları musahhar kıldık,**" Musahhar kelimesine kısaca bakalım.

Musahhar: Teshir edilmiş, ele geçirilmiş, fethedilmiş.

Teshir: Büyüleme, sihir, yapma, Büyülenmiş gibi olma

Nâfiz: Nüfûz eden, içe işleyen, delip geçen, içeri işleyen. Ve benzeri kelimelerle lügatlarda ifade edilen bir mânâ'yı belirtmektedir.

Hâl böyle olunca, "**dağların ve kuşların**" dağlardan

52

kasit ayakta duran "mâden" mertebesi, kuşlardan murat ise mertebe-i "hay" vandır. Bunların içlerine ve özlerine o esmâ-i İlâhiyye'lerin makam-ı Davudiyyet olarak bünyelerine ilkâ edilmesidir. Onlarda meydana gelen bu cazibe ile Davud'a (a.s.) ma inkıyad-boyun eğme hükmü içlerinden gelmiştir ve herhalde ona uyup onunla birleşmişlerdir.

"Kim Allah'a itaat ederse Allah'da ona her şeyi itaat ettirir." Hadîs-i şerifinde belirtildiği gibi, Tamamen Allah'a itaat eden ve onun kendi mertebesindeki zuhur mahalli olan Dâvud'a (a.s.) dağlar ve kuşlar itaat etmiş ve onunla beraber hareket etmişlerdi. (38/26) "**Ey!. Dâvud şüphe yok ki, biz seni yeryüzüne halife kıldık.**" İfadesi de açık olarak bunları göstermektedir.

Diğer mânâ ile kişi Dâvudiyet mertebesine geldiği zaman bu halleri idrak ettiğinde "dağ" gibi olan nefsi ve kendisinde bulunan hayvani ahlâkları kendi **zâtına Musahhar: Teshir edilmiş, ele geçirilmiş, fethedilmiş**, olurlar. Ve kendisine boyun eğerek zâtının istediği istikamet üzere hareket ederler. Ve artık bu kimseler beden mülkünün gerçek halifeleri olmuş olurlar.

﴿٨٧﴾ وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ

عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ

إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾

(Ve zennûni iz zehebe müğâdıben fe zanne el len nakdira aleyhi fe nâdâ fiz zulümâti el la ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü minez zâlimîn)

Enbiyâ (21/87) "**Ve Zünnûn. Hani, kızarak gitmişti de ona aslâ güç yetiremeyeceğimizi/ölçüyü kendisine uygulamayacağımızı sanmıştı. Sonra, karanlıkların bağrında şöyle yakardı: "Senden başka ilâh yok, tesbîh ederim seni. Kuşkusuz, ben zâlimlerden oldum."**

"Zünnûn" Tefsirlerde, Yunus (a.s.) in bir vasfı'dır, "büyük balık" sahibi mânâsına'dır, diye geçmektedir. Daha çok bilgi isteyenler tefsirlerden araştırabilirler.

Diğer bir ifade ile (ذَا النُّونِ) **"Zü'n-nûn"** **"Zü"** sahip, **"n"** ise tecvid kuralına göre okumadır, aslı **"el"** "lâm-ı tarif" tir, **"nûn"** ise Nûr'u İlâhi'dir. Hâl böyle olunca *"Nûr" sahibi hakkın ta kendisidir*, demek olur. Derya ilmi İlâh-î'dir büyük balık, o gün İlâh-î derya da tecellî de bulunan Yunus ismi ile en büyük zuhurdur. Ve bu balık zarar vermeden kulunu o deryada dolaştırmakta'dır. Balığın karnında ki, karanlıklar ise, nefsin karanlığında, dünya ve tabiat zindanı'dır. Belirli bir süre sonra o karanlıktan Âyet-i Kerîme'de bahsedildiği gibi, **"tesbîh"** ederek **"nûn"** ile Nûr'u İlâhiyye aydınlığına çıkmış olmaktadır. Çünkü balığın karnın da zikr yapılmaz, tenzîh-î yönde tesbîh edilir.

Bu hususu kısaca "hakikat" mertebesinden belirttikten sonra, bir de, (14-İrfan mektebi) isimli kitabımızın "nefs-i levvâme" bölümünden de, ilgisi olması bakımından İnşallah faydalı olur düşüncesiyle ilâve etmeyi uygun buldum.

Yukarıda bahsedilen Âyet-i Kerime de, Yunus (a.s.) hayatından bir bölüm kısaca anlatılmaktadır.

Lâkabı **Zünnun** (*Nun sahibi*) olan Yunus peygamber, uzun nasihatler ve vaazlar neticesinde ıslah olmayan kavminden ümidini keserek bireysel akl-ı ile hareket ederek bulunduğu kasabasından hicret etmeğe karar vererek yola çıkar. Nihayet bir suyun başına geldiğinde, karşıya geçmek üzere bir gemiye biner, fakat bütün şartlar yerinde olduğu halde gemi hareket etmez.

Bunun üzerine kaptan gemide bir günahkâr olduğuna ve bu yüzden geminin hareket edemediğine karar vererek, bunu ilân ettirir. Bu hadise üzerine, gemiden suya atlayan Yunus (a.s.) mı yutan yunus balığı, onu midesinde bir müddet dolaştırdıktan sonra sahilde bir kenara çıkarır.

54

Balığın midesinde; karanlıklar içerisinde, (**İlâ ilâhe illâ ente sübhaneke inni küntü minezzâlimiyn.**) Duasını okuyarak, Rabb'î nin affına mazhar olur.

Bu hadise bizlere Hakk yolunda çok büyük tecrübeler kazandırmaktadır.

Evvelâ bir kimsenin aldığı görevini kendi aklına göre karar vererek bırakmaması gerektiğini.

Dara düştüğünde Rabb'na sığınmayı.

Her zaman Rabb'î ndan ümit var olmayı.

Başına gelen hadiselerden ibret almayı.

Kendini eleştirmeyi ve varsa, yapılan yanlışlıklardan pişmanlık (levm) duymayı.

Ahdine vefayı ve daha bir çok ibretleri bildirmektedir. Yunus (a.s.) balığın midesinde iken üç karanlık içerisinde idi. Biri kendi varlığında mevcud!

- (1) Nefs-i levvâme karanlığı:
- (2) Balığın midesindeki karanlık:
- (3) Suyun içinin karanlığı:

İşte bir Hakk yolcusu sâlik de, başlarda bu üç karanlık içerisinde dir de, farkında bile değildir. Ayrıca yaşayan her insân da, bilsin bilmesin, fikren ve fiziken dahi bu hüküm içindedir. İnsân-ı insân yapan kendinde ki ilâhi akıl ve bilinçtir.

Bu akıl, nefis-i benliği tarafından kaplandığında birinci karanlık içerisinde dir. Vücûd varlığı da bunları kapladığından ikinci karanlık içindedir. Vücûd varlığını da nasıl ki; suyun, içindekilerini kapladığı-sardığı gibi, oksijen deryası kaplayıp sarmaktadır. Bu da üç üncü karanlıktır.

İşte bu karanlıklardan kurtulmak için, (**Zünnun**) lâkab-ı nı faaliyete geçirmek gerekecektir. (ذ) “zü” sahip (ن) “nûn” Nûr-u İlâhi ve kudret nun-u dur. Nun nûr’a dönüşün-

55

ce kudret, ortaya çıkar. Melâike-i kiram nûrdan dır ve Hakk’ın bütün ilâhi kudret ve sıfatlarıyla her mahalde faaliyettedirler, ulaşamadıkları hiçbir zerre ve mahal yoktur.

Genelde yaşadığımız hayat dahi **Zünnun**’un hayatından başka bir şey değildir. Hava dediğimiz (**oksijen**) deryası her tarafımızı istilâ etmiş lâtif bir denizdir. Vücud varlığımız yunus balığıdır, aklımız olan gerçek kimliğimiz ise o balığın karnında yani (batn-ı n da) batının da dır, ve sadece bedenler yaşanan hayatlar aynen bu üç karanlık hükmünde dir. Tek fark bizim dikey, balıkların yatay geziyor olmalarıdır.

Bu halde iken bireysel dini görevlerini ihmal edip onlardan uzaklaşarak hakikat-i ilâhiyyeden hicret etmek, aynen Yunus (a.s.) mın o günkü haline düşmek olur ki; nefis balığı her birerlerimizi hemen yutarak kendine yem yapar ve bir ömür boyu beden balığımızın içinde onunla birlikte, o nun esiri olarak yaşar gideriz de haberimiz bile olmaz. İşin aslı ise nefis yunusumuz’un içinden çıkıp o na hâkim olup eğitmekle bir çok yararlı işlerde kullanıp ondan istifade etmeyi öğrenmek bizlere çok şey kazandıracaktır.

İşte, Cenâb-ı Hakk bu hakikatleri bizlere Kûr’ân-ı Keriminde (Zünnun) Yunus (a.s.) mın hayatından küçük bir

bölüm halinde hikâye ederek habibinin lisanından bizlere ulaştırarak lütfetmiştir.

Faydalı olur düşüncesiyle, yeri gelmişken bu hadise hakkında küçük bir hatıramı da, ilâve edeyim.

Sayın; muhterem hocam, Ahmed Elitaş ile tefsir derslerimizi okurken Yunus (a.s.) mın bu faslına gelince, kendinin Kûr'ân-ı Azimüşşandan daha evvelce derlediği (10) soruyu sormuştu, onlardan bir tanesi de; (tabutuyla gezen kişi kimdir?) idi, az sonra sorusunu yine kendisi cevaplayarak, "düya da tabutuyla gezen tek kişi Yunus (a.s.) dır," diyerek ilâve etmişti. ALLAH (c.c.) lühü razı olsun. "*İrfan ehline göre ise kendini tanımayan herkezdır*"

NOT=Bahsedilen (10) soru "**inci tezgâh-ı**" isimli kitabımızda (s.171" vardır, oradan bakılabilir.

56

﴿٣٦﴾ فِي بُيُوتِ أَدْنِ اللّٰهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ

يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿٣٦﴾

(Fî büyûtin ezinellahü en türfea ve yüzkera fihesmühu yüsebbihu lehu fiha bil ğudüvvi vel âsâl.)

Nûr (24/36) "***(Bu kandil) birtakım evlerdedir ki, Allah (o evlerin) yücelmesine ve içlerinde isminin okunmasına izin vermiştir. Orada sabah akşam O'nu tesbîh ederler.***"

Bu evler, Sûret-i İlâhiyye üzere mahlûk olan İnsân-ı Kâmiller'dir. Onların içinde Allah isminin hakikati yaşanır ve

buna izin verilmiştir. Orada sabah akşam, yani, "fenâ fillâh" ve "bakâ billâh"ta, tesbih ederler.

﴿٤١﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافَاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾

(E lem tera ennellâhe yüsebbihu lehu men fis semâvâti vel erdı vet tayru sâffât. Küllün kad alime salâtehu ve tesbîhah. vallahü alîmüm bima yef'alûn.)

Nûr (24/41) **"Göklerde ve yeryüzünde bulunanların, dizi dizi kuşların Allah'ı tesbîh ettiklerini görmedin mi? Hepsi kendi tesbîhini ve niyâzını mutlaka bilmektedir. Allah da, onların yapmakta olduklarını hakkıyla bilir. "**

Göklerin ve yerlerin tümünde Esmâ-i İlâhiyye'nin zuhurları olduğundan, Göklerde Esmâ-i İlâhiyyenin Nûrani varlıkları, yerde ise fiziki-ef'âli varlıkları hepsi kendi rabb'ı hasları istikametinden hangilerinden kaynaklanıyor iseler

onların hakikatleri istikametinde faliyyetlerini sürdürmeleri onların tesbihleridir. Allah ismi, ismi cami olduğundan bütün

57

isimler de kendine bağlı olduğundan onların yapmakta olduklarını bilir. Bu biliş kendinden ayrı dışarıdan gelen bir biliş değil, mâlûm ilme tabidir hükmü ile Zât-î bir bilıştır.

﴿١٨﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ

مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى

نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ﴿١٨﴾

(Kalu sübhâneke ma kâne yenbeğî lenâ en nettehize min dûnike min evliyâe ve lâkin metta'tehüm ve âbâehüm hatta nesüz zikra ve kânû kavmen bûrâ.)

Furkân (25/18) **"Derler ki: "Tesbîh ederiz seni; seni bırakıp da başka dostlar edinmek bize yaraşmazdı. Ama sen onları ve atalarını öylesine ni'metlendirdin ki, Zikir'i/Kur'ân'ı unuttular ve helâke giden bir topluluk oldular."**

﴿٥٨﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ

وَكَفَى بِهِ بَدُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا

(Ve tevekkel alel hayyillezî la yemûtü ve sebbih bi hamdih. Ve kefâ bihî bi zünûbi `ibâdihî `abârâ.)

Furkân (25/58) **"Sen, ölümsüz ve dâima diri olan Allah'a güvenip dayan. O'nu hamd ile tesbîh et. Kullarının günahlarından haberdar olarak O yeter."**

Yukarıdaki bazı Âyet-i Kerîmeler'de, "rabb'ı nın hamdıyla tesbîh et" deniyor idi burada ise sadece, **O'nu hamd ile tesbîh et.** Denmektedir. Çünkü **"diri olan Allah'a güvenip dayan."** Hükmü vardır. Diri olan Allah ise, bütün âlemlerde faaliyette hayatın bizzat içinde her mertebesinde zuhurda olmaktadır. Bu Âyet-i Kerîme'yi kendide "Hay-diri" olarak idrak etmiş olan bir gönül sahibi, bu âlemde

58

kendi de Hakk'ın varlığında Hakk olarak yaşadığından kendi kendini **"tenzih"** mertebesinden kulunun lisânından, **"tesbîh"** etmektedir.

﴿١٧﴾ فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿١٧﴾

(Fe sübhânellahi hîyne tümsûne ve hîyne tusbihûn)

Rûm (30/17) "**O halde akşama girdiğiniz zaman da, sabaha girdiğiniz zaman da tesbîh Allah'ındır. (dâima O, tesbîh edilir).**"

Esmâ-i İlâhiyye de ve ef'âli İlâhiyye de Zâtın zuhuru olduğundan ve bütün bu zuhurlarında tesbihleri olduğundan, aslında bir bütün olarak bütün tesbîhler **Allah'ındır**.

﴿١٥﴾ إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِرُوا بِهَا

خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٥﴾

(İnnemâ yü'minü bi âyâtinellezîne izâ zükkirû bihâ harru süccedev ve sebbehû bi hamdi rabbihim ve hüm la yestekbirûn.)

Secde (32/15) "**Bizim âyetlerimize öyle kimseler îmân eder ki, onlarla kendilerine öğüt verildiği zaman secdelere kapanırlar ve Rabblerine hamd ile tesbîh ederler de büyüklük taslamazlar.**"

﴿٤٢﴾ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلاً

(Ve sebbihûhu bükraten ve esilâ.)

Ahzâb (33/42) "**Ve O'nu sabah akşam tesbîh edin.**"

Şef'iyyet yani ikilik mertebesinden olan bu Âyet-i Kerîme'de ayrılık hükmü olduğundan "**tesbîh edin.**" Şekli ile, zuhurların ayrı ifade edilmesi yönüyle sabah akşam

59

tesbih edin diye ifade edilmektedir.

﴿١٤٣﴾ فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ

﴿١٤٤﴾ لَلَّبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

(Fe lev lâ ennehû kâne minel müsebbihîn Le lebise fi batnihî ilâ yevmi yüb'asûn.)

Sâffât (37/143-144) "**Eğer çok tesbîh edenlerden olmasaydı, yeniden dirilecekleri güne kadar onun karnında kalırdı.**"

Bu Âyet-i Kerîme'de zâhiren Yunus (a.s.) dan bahsedilmektedir. Hakikatte ise, mertebe-i Yunusiyyet'ten

bahsedilmektedir, bu ise işin hakikati'dir. Füsûs-ül Hikem de, Yunusiyet'ten, "**nefes** ve **nefs**" olarak bahsedilmekte'dir, **nefs** kimlik, **nefes** ise, hayattır. Balığın batını'na-midesine bir **nefs** olarak giren Yunus (a.s.) dar bir yerde olduğundan **nefes** almasında güçlük çekmekte ve bu yüzden sıkıntıda idi, ***çok tesbîh edenlerden olmasaydı, yeniden dirilecekleri güne kadar onun karnında kalırdı.***"

Bu ifadeler çok büyük hakikatleri ifade etmektedir yeterki bizler idrak ederek anlamaya çalışalım. Aslında her birerlerimizin hâli, "**balık sahibi**" ve onun karnında olduğumuzdur. Buradan Âyet-i Kerîme de bahsedilen çok **tesbîh**'le çıkılacağı açık olarak belirtilmektedir. **Tesbîh** ise **tenzîh**'tir. Kudret-i İlâhiyye sâhibi olan Hakk ise kulunu o sıkıntılı halde bırakmayacağıdır, ancak şartı **çok tesbîh**'tir.

Şimdi birazda diğer yönünden bahsedelim. Zât-ı mutlak kendinde bulunan sıfat ve esmâlarını zuhura çıkarmaya murad etti evvelâ kendi Zâtında Zâtı olarak onların a'yan-ı sâbitelerini oluşturdu, evvelâ bu a'yan-ı sâbitelere İlminde birer ilmi sûretler verdi, daha sonra bu ilmi sûretlere de sıfat mertebesinde lâtif sûretler verdi, burası isneyniyyet-ikilik

mertebesidir. Zât-ı mutlak'ın Zât-ı mukayyed olarak ilk kayıtlendiği yerdir. Daha sonra bu varlıklar mîsâl âlemine

60

oradanda madde âlemine tenezzül-indirildiğinde kendilerine kesif bir anasır elbisesi verilir böylece af'âl âlemi ve varlıkları zuhur etmiş olur. İşte isneyniyet-ikilik mertebesinde başlayan bu tenzîhi hayat varlıkların bâtınlarından buldukları **âlem balığı**nın içinde kendi lisânları ile kendi mertebelerinden **tesbîh** lerini fitrî olarak yapmaktadırlar. Böylece bütün varlıklar her merebede o mertebenin balığından diğer mertebenin balığına geçerek nihayet âlemi şhadetten de âlemi berzâh balığının içine girer, ve balığın içinde olduğunun farkında değildir çünkü kendini bulamamıştır. Berzâhtan sonra cennet veya cehennem âlemine geçtiklerinde bu sefer, girdikleri mahallin balığının içine girmiş orada yaşamlarına devam edeceklerdir. Çünkü kendilerini bulamadan ahirete **nefsi benlik**'leri ile gelmişlerdir.

İşte bir kimse, ismi, "şâhidlik-müşâhede-idrak etme-kendini bulma" olan bu şhadet âleminde, bir İnsân-ı Kâmilin kontrolü altında seyr-i sülûğünü hakkıyla yapar ve kendinin

67

ne olduğunu idrak ettiğinde nefsinin kendi varlığı içinde nefsi İlâhiyye ve nefesinin nefes-i Rahmaniyye olduğunu, idrak ettiğinde, kendinde bulunan nefs-i benliğinden tamamen kurtulmuş ve böylece de bu balığın içinden çıkmış olduğundan böylece hür insanlar arasına girmiş olurlar.

çok tesbîh edenlerden olmasaydı, yeniden dirilecekleri güne kadar onun karnında kalırdı.”

Hakikat ehli bu hâle erişebilmek için ise pek çok tesbihat yaptıklarından balığın karnından daha bu şahadet âleminde çıkmışlar ve gerçek mânâ da kendilerinde ve dışlarında Hakk'ı bütün âlemde Zât-ı mukayyet ve teşbîh mertebeleri itibâri ile müşahede etmiş daha bu dünyada iken nefis ve âlem balığının içinden çıkmış olurlar. Bu hususta söz çoktur bu kadarı yeterli olur herhalde. Cenâb-ı Hakk hepimizin idrak e anlayışlarımızı açsın.

﴿ ۱۶۶ ﴾ وَأَنَا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ ﴿﴾

61

(Ve innâ le nahnül müsebbihûn.)

Sâffât (37/166) "**(Melekler): "... Biziz o tesbîh edenler, biziz!" derler.**"

Açık olarak görüldüğü gibi, Tesbihlerin meleklik-kuvvet, mertebesinde olduğu açık olarak görülmektedir. Melek, Zât-ı mutlağın kudret sıfatı ile kendinde ki, Sıfat ve esmâ'larının bütün âlemde faaliyyet'e geçmesi için bütün âlemdeki "**müessir-tesir**" etme gücünün "**Melekiyyet**" hakikati olduğudur. İşte bu kuvvetlerin tesiri ile cenâb-ı Hakk bütün âlemde ki "**müdebbir-tedbir**" ismi ile işlerini görmektedir. İşte onların bu tedbirleri neticesinde yaptıkları işler onların **tesbîh**'leridir. Esasen onlar "sübbûh-kuddûs-lâtif" isimlerinden kaynaklandığından bu hususun dışına da çıkamazlar.

﴿١٨﴾ اِنَّا سَخَرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْاشْرَاقِ ﴿١٨﴾

(İnna seharnel cibâle meahû yüsebbihne bil aşıyyi vel işrâk)

Sâd (38/18) "**Biz dağları onun emrine verdik. Sabah-akşam onunla berâber tesbîh ederler.**"

Yukarıda bu husustan bahsedilmişti.

﴿٧٥﴾ وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ

بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ

رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾

**(Ve teral melâikete hâffîne min havlil arşi yüsebbihûne
bi hamdi rabbihim ve kudıye beynehüm bil hakkı ve
kîlel hamdü lillahi rabbil âlemîn)**

62

Zümer (39/75) "**Meleklerin de arşın etrâfını kuşatarak,
Rabblarına hamd ile tesbîh ettiklerini görürsün. Artık
halk arasında hak ile hüküm icrâ edilip "âlemlerin
Rabbi Allah'a hamdolsun" denilmektedir."**

tesbîh ettiklerini "görürsün". Hükümü, "şu an" da zamânî ve hâfîdir. Hâli idrak etmek ise hem geçmişi hem geleceği yakalamak demektir. Halde yaşayan kimse bütün zaman dilimlerini yaşamış olur. Çünkü geçmiş hal'den geçmiştir, gelecek ise hal'den geçecektir, o halde "hâli" yakalayan kimse bütün zamanları yakalamış olur aksi hal'de,

hal'de yaşamıyorsak o zaman ya geçmişte, havadır ile veya gelecek düşüncesi ile hayalde yaşamış olacağız ki, hayatımızın en büyük kayıpları olacaktır. Yani, geçmişte ve gelecekte değil **halde** olacak bir şeyden bahsedilmektedir. Bu husus ise genelde ilmî ve zevkî'dir. Birey'de ise müşahede iledir. İlmî ve zevkî olanı Yukarıdaki Âyet-i Kerîmelerde de bahsedildiği gibi tecellî İlâhiyye'nin yukarıdan aşağıya doğru nüzûlüdür. "**Arş-çatı**" İlâh-î ilmi küllî'nin tecelligâhı "**Kürsî-semâvat**" İlâh-î Esmâi küllî'nin tecelligâhı, **arz-ferş** ise, İlâh-î Ef'âli küllî'nin tecelligâhı'dır.

İşte "**Arş-çatı**" nın etrafında meleklerin dönerek **tesbih** etmeleri, İlm-i İlâhiyye'nin arşın etrafına melekler, İlâh-î kuvvetleri ile yayılmalarıdır.

"**Kürsî-semâvat**" İlâh-î Esmâi küllî'nin mânâlarının yayılması ve zuhur mahalleridir.

Arz-ferş ise, İlâh-î Ef'âli küllî'nin yukarıdaki mertebeleri'nin hepsi ile birliklikte Şahıslaşmış varlıklar olarak yeryüzü ve diğer madde âlemlerindeki görüntü ve faaliyetleri'dir.

Aynı hâdise bizim beden mülkümüzde de oluşmaktadır. Başımız ilmimizin olduğu **arşımız**, Gönlümüz **semâvat**,

Esmâ-i İlâhiyenin ve duygularımızın zuhur mahalli. **Bedenimiz** ise bütün bu ilim ve mânâların faaliyyet'e geçtiği yerdir. İşte bütün bu faaliyetlerin kaynağı olan **başımız-arşımızın** etrafında bu ilimlerin yenileriyle dönüşmelerini yaşadığın "**hâl**" içerisinde "**tesbîh ettiklerini görürsün.**"

63

Diye ifade edilmiştir.

(عَرْشِ) Görüldüğü gibi "arş" (ayn) (rı) (şın) harflerinden meydana gelmektedir. "Ayn" a'Yân-ı sâbitelerin ve İlmi İlâhiyenin kaynağı, "rı" rahmaniyyet, "şın" ise şahadet bu âlemdir. "arş" Ebced sayı değerleri ise, (570) toptasak (5+7=12) bu da Hakikat-i İlâhiyenin zuhur mahalli, Hakikat-i Muhammedîdir. Bu sayı değerinin içinde daha bir çok sayı değerleri vardır fakat yeri olmadığı için bu kadarla yetinelim.

﴿٧﴾ الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ

رَبِّهِمْ وَيَوْمُنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا

وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا

وَاتَّبِعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٥٥﴾

(Ellezîne yahmilûnel arşe ve men havlehu **yüsebbihûne** bi hamdi rabbihim ve yü'minûne bihî ve yestağfirûne lillezîne âmenû. Rabbenâ vesı'te külle şey'in rahmeten ve ılmene fağfir lillezîne tâbû vettebeû sebîleke vekıhim azâbel cehîm)

Mü'min (40/7) "**Arşı taşıyanlar ve onun etrâfındakiler, Rablerinin hamdiyle tesbîh ederler ve O'na inanırlar. İmân etmişler için de şöyle bağışlanma dilerler: "Ey Rabbimiz! Rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O, tevbe edip senin yoluna uyanları bağışla, onları cehennem azâbından koru."**

Bu Âyet-i Kerîme de yukarıdaki'nin bir benzeridir.

64

﴿٥٥﴾ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ

بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٥٦﴾

(Fasbir inne va'dellahi hakkuv vestağfir li zembike Ve teral melâikete hâffine min havlil arşı yüsebbihûne bi hamdi rabbihim ve kudıye beynehüm bil hakkı ve kîlel hamdü lillahi rabbil âlemîn)

Mü'min (40/55) "**O halde sabret. Çünkü Allah'ın vaadi haktır. Hem günahından dolayı istiğfar et ve akşam sabah Rabbini hamdiyle tesbîh et.**"

﴿٣٨﴾ فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ

بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْتَمُونَ ﴿٣٨﴾

(Fe inistekberû fellezîne inde rabbike yüsebbihûne lehu bil leyli ven nehâri ve hüm lâ yes'emun.)

Fussilet (41/38) "**Eğer onlar büyüklük tasarlarsa bilsinler ki, Rabbinin yanındaki melekler gece gündüz O'nu tesbîh ederler ve hiç usanmazlar.**"

Bu Âyet-i Kerîme de yukarıdaki'nin bir benzeridir.

﴿٥﴾ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلَائِكَةُ

يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ

أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٠﴾

(Tekâadüs semâvâtü yetefettarne min fevkihinne vel melâiketü yüsebbihûne bi hamdi rabbihim ve yestağfirûne li men fil ard. E lâ innallahe hüvel ğafurur rahîm)

Şûrâ (42/5) "**Nerde ise gökler O'nun azametinden tâ**

65

üstlerinden çatlayacak gibi titreşiyorlar. Melekler Rabblerini hamd ile tesbîh ediyorlar ve yeryüzünde bulunan kimseler için mağfiret diliyorlar. İyi bilin ki Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir."

Bura da da Azamet-i İlâhiyye'nin Celâl tecellisinden bahsedilmektedir.

﴿٩١﴾ لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ

وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٩٢﴾

(Li tü'minû billâhi ve rasûlihî ve tüazzirûhu ve tuvekkirûh ve tüsebbihûhu bükraten ve esîlâ.)

Fetih (48/9) "**Ki, Allah'a ve Resûlüne îmân edesiniz, ve bunu takviye edip, O'na saygı gösteresiniz ve sabah akşam O'nu tesbîh edesiniz.**"

﴿٣٩﴾ فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ

طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾

(Fasbir ala ma yekûlûne ve sebbih bi hamdi rabbike kable tulû'ış şemsi ve kablel ğurûb)

Kaf (50/39) "**Ey Muhammed! Onların söylediklerine karşı sabret. Güneşin doğuşundan önce (sabah namazını) ve batışından önce de (öğle ve ikinci namazlarını kılarak) Rabbini Hamd ile tesbîh et.**"

﴿٤٠﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَادْبَارَ السُّجُودِ ﴿٤٠﴾

(Ve minel leyli fe sebbihhu ve edbâras sücûd)

Kaf (50/40) "**Geceleyin (akşam ve yatsı namazlarını kılarak), namazlardan sonra da (vitir ve nâfile kılarak)**

66

O'nu tesbîh et."

﴿٤٨﴾ وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ

رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾

(Vasbir li hukmi rabbike fe inneke bi a'yuninâ ve sebbih bi hamdi rabbike hîne tekûm.)

Tûr (52/48) "***Rabbinin hükmüne sabret. Çünkü sen gözlerimizin önündesin. Kalktığın zaman Rabbini hamd ile tesbîh et.***"

Bu ve benzeri Âyet-i Kerîme'ler, sabrın ne kadar gerekli olduğunu ifade etmektedirler. "***gözlerimizin önündesin.***" Halden ve müşahedededen bahseden bu Âyet-i Kerîme'yi bu kadar açık olduğu halde değişik şekillerde yorumlamak hakikate ters düşer eğer böyle olmasaydı başka ifadeler kullanılırdı, ne yazıkki tenzîh-i bir anlayış ile ötelere atılan Zât-ı mukayyed hayatın içinden çıkarılmakta, bu âlem sanki âdeta başka bir ilâha bırakılmış gibi olmaktadır. Halbuki O "zâhir, bâtin, evvel ve ahırdır" bundan başka da bir makam yoktur.

﴿٤٩﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٤٩﴾

(Ve minel leyli fesebbihhu ve idbâran nücûm)

Tûr (52/49) "**Gecenin bir kısmında ve yıldızların batışında da O'nu tesbîh et.**"

Gecenin bir kısmından murat, sabaha karşı Fenâfillah'ın sonlarına doğru olan zaman dilimidir kişi burada fenâ halinde olduğundan fitrî tesbih edebilir. Yıldızların batışı ise zamanın gündüze bakabillah'a doğru döndüğü zamandır. Nefis yıldızları İlâhiyat güneşi çıkınca var oldukları halde görünmezler güneşin nûru ile perdelenmiş olurlar. Namazın-zikr'in yasak olduğu bu zaman süresinde ibadet olarak

67

"tesbih" yapılabileceği bildirilmektedir.

﴿٧٤﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

(Fesebbih bismi rabbikel'azîm.)

Vâkıa (56/74) "**O halde o yüce Rabbinin adını tesbîh et.**"

﴿٩٦﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٩٦﴾

78

(Fesebbih bismi rabbikel'azîm.)

Vâkıa (56/96) "**O halde o yüce Rabbinin adını tesbîh et.**"

﴿١﴾ سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ

(Sebbeha lillahi mâ fis semâvâti velard. Ve huvel'azîzul hakîm.)

Hadîd (57/1) "**Göklerde ve yeryüzünde bulunan her şey Allah'ı tesbîh etmektedir. O, çok güçlüdür, yasa koyucudur.**"

﴿١﴾ سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

(Sebbeha lillahi mâ fis semâvâti ve mâ fil'ard. Ve huvel'azîzul hakîm.)

Haşr (59/1) "**Göklerde ve yerde olanların hepsi Allah'ı tesbîh etmektedir, O üstündür, hikmet sâhibidir.**"

68

﴿٢٤﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِي الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ

الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ

الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

(Huvallahul hâlikul bâriül musavviru lehul esmâul husnâ. Yüsebbihu lehû mâ fis semâvâti vel'ard. Ve huvel'azîzul hakîm.)

Haşr (59/24) "**Allah'tır O! Hâlık, Bâri', Musavvir'dir. O, en güzel isimler/Esmâül Hüsna O'nundur. Göklerde ne var, yerde ne varsa O'nu tesbîh eder. Azîz'dir O, Hakîm'dir.**"

﴿١﴾ سَبِّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ

الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

(Sebbeha lillahi mâ fis semâvâti ve mâ fil'ard. Ve huvel'azîzul hakîm.)

Saff (61/1) "**Göklerdeki ve yerdekilerin hepsi Allah'ı tesbîh eder. O, üstündür, hikmet sâhibidir.**"

﴿١﴾ يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ

الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾

(Yüsebbihu lillahi mâ fis semâvâti ve mâ fil'ard. Elmelikil kuddûsil 'azîzil hakîm.)

Cum'a (62/1) "**Göklerde ve yerde olanların hepsi padişah, mukaddes, azîz ve hakîm olan Allah'ı tesbîh etmektedir.**"

69

﴿١﴾ يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾

(Yüsebbihu lillahi mâ fis semâvâti ve mâ fil'ard. Lehül mülkü ve lehülhamdu ve huve 'alâ külli şey'in kadîr.)

Tegâbun (64/1) "**Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ı tesbîh eder. Mülk O'nundur, hamd O'nadır. Her şeye gücü yeten O'dur.**"

﴿٢٨﴾ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾

(Kâle evsetuhum e lem ekul lekum lev lâ tüsebbihûne)

Kâlem (68/28) "**İçlerinde en mâkul olanı şöyle dedi: "Ben size Rabbinizi tesbîh etsenize dememiş miydim?"**

﴿٢٩﴾ قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾

(Kâlû subhâne rabbinâ innâ künnâ zâlimîn.)

Kâlem (68/29) "**Rabbimizi tesbîh ederiz, doğrusu biz zâlimler imişiz." (dediler).**"

﴿٥٢﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

(Fesebbih bismi rabbikel'azîm.)

Hâkka (69/52) "**O halde, haydi tesbîh et Rabbinin yüce ismiyle.**"

﴿٢٦﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿﴾

(Ve minelleyle fescüd lehû ve sebbihhu leylen tavîlâ.)

70

İnsân (76/26) "**Gecenin bir bölümünde de O'na secde et (akşam ve yatsı namazlarını kıl). Hem de O'nu uzun bir gece tesbîh et (teheccüd namazı kıl).**"

﴿١﴾ سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴿﴾

(Sebbihisme rabbikel 'a'lâ.)

A'lâ (87/1) "**Rabbinin yüce adını tesbîh et.**"

﴿٣﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿﴾

(Fesebbih bihamdi rabbike vestağfirh* innehû kâne tevvâbâ.)

Nasr (110/3) "**Rabbini överek tesbîh et, O'ndan bağışlanmanı dile, çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir.**"

NOT: Yukarıdaki âyetlerden 17'sinde "**Tesbîh**" kelimesi doğrudan emir sigası ile (Tesbîh et /Tesbîh edin), diğerlerinde ise Allah'ın tesbîh edildiğini ya da tesbîh edenlerin durumlarını anlatan izahlar şeklinde (Tesbîh eder/Tesbîh ederler vb.) kullanılmıştır.

ALTINCI BÖLÜM.

Âyet orjinalinde tesbih ve türevi kelimeler olmadığı halde tercümesi "tesbih etme" olarak yapılan âyetler.

Bizde bu Âyet-i Kerîme'lerin sadece meallerini vererek yetineceğiz.

﴿١٠﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي

مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَالنَّارَ لَهُ الْحَدِيدُ ﴿١٠﴾

71

(Ve le kad ateyna davude minna fadla ya cibalü evvibî meahu vet tayr ve elenna lehül hadîd)

Sebe (34/10) "**Andolsun ki, biz Dâvud'a tarafımızdan bir fazilet verdik. "Ey dağlar! Onunla berâber tesbîh**

edin." dedik ve bunu kuşlara da (emrettik) ve ona demiri yumuşattık."

ب ﴿١٧﴾ اَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ
ذَا الْاَيْدِيَّ اِنَّهُ اَوَّا

**(Isbir alâ mâ yekûlûne vezkür abdenâ davude zel eyd
innehû evvâb)**

Sâd (38/17) "***Onların dediklerine sabret! O kuvvet
sâhibi kulumuz Dâvud'u an! O, tesbîh nağmeleri
döktüren bir kul idi."***

﴿١٩﴾ وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَّهٗ اَوَّابٌ ﴿٢٠﴾

(Vettayra mahşurah küllül lehû evvab)

Sâd (38/19) "***Kuşları da toplu olarak onun emrine
vermiştik. Hepsi de ona uyararak zikir ve tesbîh
ederlerdi."***

YEDİNCİ BÖLÜM:

**Orjinalinde Tesbih Ve Türevi Kelimeler Bulunan
Ancak, Tercümesi "Tesbih Etme" Olarak Yapılmayan
Âyetler.**

**1. İçerisinde "Sübhane" kelimesi geçen ve
"Allahın şanı yücedir" anlamında tercüme edilen
aşağıda yazılı 30 âyet tespit edilmiştir.**

72

﴿١١٦﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَّهُ

مَافِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَانِتُونَ ﴿١١٦﴾

**(Ve kâlûttehazellâhu veleden, subhânehu, bel lehu mâ
fîs semâvâti vel ard, kullun lehu kânitûn.)**

Bakara (2/116) **"Ve "Allah çocuk edindi." dediler. O,
(bundan) münezzehtir (berîdir). Hayır, göklerde ve
yerde ne varsa (hepsi) O'nundur. Hepsi de O'na boyun
eğmiştir."**

﴿١٩١﴾ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ

جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا

مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾

**(Ellezîne yezkurûnallâhe kıyâmen ve kuûden ve alâ
cunûbihim ve yetefekkerûne fî halkıs semâvâti vel ard,
rabbenâ mâ halakte hâzâ bâtilâ, subhâneke fekinâ
azâben nâr.)**

Âli İmrân (3/191) "Onlar, ayaktayken, otururken, yan üstü yatarken Allah'ı zikrederler. Ve göklerin ve yerin halkedilişi hakkında tefekkür ederler (ve derler ki): "Ey Rabbimiz! Sen bunları bâtıl olarak (boşuna) halketmedin. Sen Subhân'sın, artık bizi ateşin azâbından koru."

﴿١٧١﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا

عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ

رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقِيهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ

73

فَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً انْتَهَوْا

خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ

لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى

بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٧١﴾

(Yâ ehlel kitâbi lâ taglû fî dînikum ve lâ tekûlû alâllâhi illel hakka innemel mesihu îsebnü meryeme resûlullâhi ve kelimetuhu, elkâhâ ilâ meryeme ve rûhun minhu, fe âminû billâhi ve rusulihî, ve lâ tekûlû selâsetun intehû hayran lekum innemâllâhu ilâhun vâhidun, subhânehû en yekûne lehu veledun, lehu mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard ve kefâ billâhi vekîlâ.)

Nisâ (4/171) "Ey kitab ehli! Dîniniz hakkında haddi aşmayın! Allah'a karşı haktan başka bir şey söylemeyin. Mesîh Îsâ, Meryem'in oğludur ve sadece Allah'ın resûlü ve O'nun kelimesidir. (Ruh'ül Kudüs) Onu Meryem'e ilkâ etti ve o, kendisinden bir rûhtur. Öyleyse Allah'a ve O'nun resûllerine îmân edin! Ve

"Üçtür." demeyin, vazgeçin, sizin için hayırlıdır. Allah sadece tek ilâhtır. O'nu, "çocuk sâhibi olmaktan" tenzîh edin. Göklerde ve yeryüzünde olanlar O'nundur. Ve vekil olarak Allah yeter.

﴿١٠٠﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنِّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا
لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا
يَصِفُونَ ﴿١٠٠﴾

(Ve cealû lillâhi şurekâel cinne ve halakahum ve harakû lehu benîne ve benâtin bi gayri ilmin,

74

subhânehu ve teâlâ ammâ yasifûn.)

En'âm (6/100) "**Cinleri Allah'a ortak kıldılar. Onları da O (Allah) halketti. İlimleri olmaksızın, "O'nun oğulları ve kızları var" yalanını uydurdular. O Sübhân'dır, vasıflandırdıkları şeylerden yücedir.**"

﴿٣١﴾ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا
الْهَاءَ وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾

(İttehazû ahbârehum ve rûhbânehum erbâben min dûnillâhi vel mesîhabne meryeme, ve mâ umirû illâ li ya'budû ilâhen vâhiden,lâ ilâhe illâ huve, subhânehu ammâ yuşrikûn.)

Tevbe (9/31) "**Onlar, ahbarları (dîn adamlarını) ve rûhbanları (rahipleri) ve Meryem oğlu Mesîh'i Allah'tan başka Rab'ler edindiler. Tek bir ilâha kul olmalarından başka bir şeyle emrolunmadılar. O'ndan**

başka ilâh yoktur. (Onların) şirk koştukları şeylerden O , münezzehtir.”

﴿١٨﴾ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَوَاءٌ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتَنْبِئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾

(Ve ya'budûne min dûnillâhi mâ lâ yedurrûhum ve lâ yenfeuhum ve yekûlûne hâulâi şufeâunâ indallâh, kul e tunebbiûnâllâhe bimâ lâ ya'lemu fîs semâvâti ve lâ

75

fil ard, subhânehu ve teâlâ ammâ yuşrikûn.)

Yûnus (10/18) **“Ve onlara fayda ve zarar vermeyen Allah'tan başka şeylere kulluk (ibâdet) ediyorlar. Ve “Bunlar, Allah'ın yanında bizim şefaathçilerimiz.” diyorlar. De ki: “Yeryüzünde ve semâlarda bilmediği bir şeyi Allah'a haber mi veriyorsunuz?” O, Sübhân'dır, onların ortak koştığı şeylerden yücedir.”**

﴿٦٨﴾ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

(Kâlûttehazallâhu veleden subhânehu, huvel ganiyyu, lehu mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard, in indekum min sultânin bi hâzâ, e tekûlûne alâllâhi mâ lâ ta'lemûn.)

Yûnus (10/68) **“Allah çocuk edindi” dediler. O, ondan münezzehtir. O, Ganî'dir. Semâlarda ve yeryüzünde olan şeyler O'nundur. Yanınızda buna dair bir delil**

olsa (yoktur). Allah'a bilmediğiniz bir şey mi söylüyorsunuz?"

﴿٥٧﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهِ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ﴿٥٧﴾

(Ve yec'alûne lillâhil benâti subhânehu ve lehum mâ yeştehûn.)

Nahl (16/57) "**Ve Allah'a, kızlar isnat ediyorlar. O, Sübhân'dır. Ve beğendikleri (tercih ettikleri; erkek çocuklar) ise kendilerinin (onların) oluyor.**"

﴿٩٣﴾ أَوْ يَكُونُ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُحْرَفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ

76

وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ تُنَزَّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُوهُ

﴿٩٣﴾ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٣﴾

(Ev yekûne leke beytun min zuhrufin ev terkâ fis semâi, ve len nu'mine li rukıyyike hattâ tunezzile aleynâ kitâben nakreuhu, kul subhâne rabbî hel kuntu illâ beşeren resûlen.)

İsrâ (17/93) "**Veyâ senin altından bir evin olsun veyâ semâya yüksel. Bize okuyacağımız bir kitap indirmedikçe senin yükselişine (miracına) aslâ inanmayız. De ki: "Benim Rabbim, Sübhân'dır. Ben, insan resûlden başka bir şey miyim?"**

﴿١٠٨﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا

﴿١٠٨﴾ لَمَفْعُولًا ﴿١٠٨﴾

(Ve yekûlûne subhâne rabbinâ in kâne va'du rabbinâ le mef'ûlâ.)

İsrâ (17/108) **"Ve derler ki: "Rabbimiz, Sübhân'dır. Eğer Rabbimiz vaadettiyse, (o) mutlaka îfâ edilmiştir."**

﴿٣٥﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾

(Mâ kâne lillâhi en yettehize min veledin subhânehu, izâ kadâ emren fe innemâ yekûlu lehu kun fe yekûn.)

Meryem (19/35) **"Allah'ın bir (erkek) çocuk edinmesi olamaz. O, Sübhân'dır. Bir işin olmasına karar verdiği zaman, o takdîrde sadece ona "Ol!" der ve o, hemen olur."**

77

﴿٢٢﴾ لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾

(Lev kâne fihimâ âlihetun illâllâhu le fesedetâ, fe subhânallâhi rabbil arşi ammâ yasîfûn.)

Enbiyâ (21/22) **"Eğer ikisinde de (semâda ve arzda), Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de (yer de, gök de) mutlaka fesada uğrardı. Arşın Rabbi Allah, onların vasıflandırdığı (isnat ettikleri) şeylerden münezzehtir."**

﴿٢٦﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾

(Ve kâlûttehazer rahmânu veleden subhânehu, bel ibâdun mukremûn.)

Enbiyâ (21/26) "**Ve "Rahmân evlât edindi."** dediler. **O, Sübhân'dır. Hayır, (onlar, kendilerine) ikram edilmiş kullardır."**

﴿٩١﴾ مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذًا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٩١﴾

(Mettehazallâhu min veledin ve mâ kâne meahu min ilâhin izen le zehebe kullu ilâhin bimâ halaka ve le alâ ba'duhum alâ ba'dın, subhânallâhi ammâ yasıfûn.)

Mu'minûn (23/91) "**Allah çocuk edinmemiştir. Ve O'nunla berâber (başka) bir ilâh (hiç) olmamıştır. Öyle olsaydı bütün ilâhlar mutlaka (kendî) halkettiğini**

78

giderirdi (yok ederdi). Ve mutlaka onların bir kısmı bir kısmına üstün olurdu. Allah, onların vasıflandırdıkları şeylerden münezzehtir."

﴿١٦﴾ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾

(Ve lev lâ iz semi'tumûhu kultum mâ yekûnu lenâ en netekelleme bi hâzâ subhâneke hâzâ buhtânun azîm.)

Nûr (24/16) "**Ve onu işittiğiniz zaman: "Bizim bunu konuşmamız olmaz (bize yakışmaz), sen Sübhân'sın. Bu büyük bir bühtan (uydurulmuş bir iftirâ)dır." deseydiniz olmaz mıydı?"**

﴿٨﴾ فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ أَنْ بُورِكَ مَنْ فِي النَّارِ وَمَنْ

حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾

(Fe lemmâ câehâ nûdiye en bûrike men fin nâri ve men havlehâ, ve subhânallâhi rabbil âlemîn.)

Neml (27/8) "**Böylece oraya gittiği zaman ona nida edildi: "Ateşin içinde (yanında) ve etrafında bulunanlar mübârek kılındı. Ve âlemlerin Rabbi Allah Sübhân'dır."**

﴿٦٨﴾ وَرَبِّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخَيْرَةُ

﴿٦٨﴾ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾

(Ve rabbuke yahluku mâ yeşâu ve yahtâru, mâ kâne lehumul hıyarat, subhânallâhi ve teâlâ ammâ yuşrikûn.)

79

Kasas (28/68) "**Ve Rabbin, dilediğini halkeder ve seçer. Ve seçim hakkı onlara âit değildir. Allah Sübhân'dır ve şirk koştukları şeylerden yücedir."**

﴿٤٠﴾ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ

يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكُمْ مِنْ

﴿٤٠﴾ شَيْءٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٠﴾

(Allâhullezî halakakum summe rezekakum summe yumîtukum summe yuhyîkum, hel min şurekâikum men yef'alu min zâlikum min şey'in, subhânehu ve teâlâ ammâ yuşrikûn.)

Rûm (30/40) "**O Allah ki sizi halketti. Sonra sizi rızıklandırdı. Sonra sizi öldürecek, sonra da sizi diriltecek. Sizin ortaklarınızdan, bunlardan birini**

yapacak var mı? Allah Sübhân'dır. Ve şirk koştukları şeylerden yücedir."

﴿٤١﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلَيْنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرَهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾

(Kâlû subhâneke ente veliyyunâ min dûnihim, bel kânû ya'budûnel cinne, ekserûhum bihim mû'minûn.)

Sebe (34/41) "(Melekler) dediler ki: "Sen Sübhân'sın. Bizim velîmiz onlar değil, Sensin. Hayır, onlar cinlere tapıyorlardı. Onların çoğu, onlara (cinlerin söylediklerine) inananlardır."

﴿٣٦﴾ سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ

80

الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾

(Subhânellezî halakal ezvâce kullehâ mimmâ tunbitulardu ve min enfusihim ve mimmâ lâ ya'lemûn.)

Yâsîn (36/36) "Arzın yetiştirdiği herşeyden, onların nefslerinden ve bilmedikleri şeylerden çiftler halkeden, O, Sübhân'dır."

﴿٨٣﴾ فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

(Fe subhânellezî bi yedihî melekûtu kulli şey'in ve ileyhi turceûn.)

Yâsîn (36/83) "**İşte O, Sübhân'dır. Herşeyin melekûtu O'nun elindedir. Ve O'na döndürüleceksiniz.**"

﴿٣٧﴾ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٧﴾

(Bel câe bil hakkı ve saddakal murselîn.)

Saffât (37/37) "**Hayır, o hakkı getirdi. Ve mürselleri (gönderilmiş olan resûlleri) tasdik etti.**"

﴿١٥٩﴾ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١٥٩﴾

(Subhânallâhi ammâ yasifûn.)

Saffât (37/159) "**Allah, onların vasıflandırmalarından Sübhân'dır.**"

﴿١٨٠﴾ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١٨٠﴾

81

(Subhâne rabbike rabbil izzeti ammâ yasifûn.)

Saffat (37/180) "**Senin izzet sâhibi Rabbin onların vasıflandırmalarından Sübhân'dır.**"

﴿٤﴾ لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفَىٰ مِمَّا

يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٤﴾

(Lev erâdallâhu en yettehize veleden lastafâ mimmâ yahluku mâ yeşâu subhânehu, huvallâhul vâhidul kakhâr.)

Zumer (39/4) "**Eğer Allah bir çocuk edinmek isteseydi, mutlaka halkettiklerinden dilediğini seçerdi. O, Sübhân'dır. O, Allah; Vâhid'dir, Kakhâr'dır.**"

﴿٦٧﴾ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا
قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ
سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

(Ve mâ kaderûllâhe hakka kadrihî vel ardu cemîan kabdatuhu yevmel kıyâmeti ves semâvâtu matviyyâtun bi yemînihi, subhânehu ve te'âlâ ammâ yuşrikûn.)

Zumer (39/67) "**Ve (onlar) Allah'ın kadrini hakıyla takdîr edemediler. Kıyâmet günü yeryüzünün tamamı O'nun avucundadır. Ve semâlar, O'nun eliyle dürülmüş olacaktır. O, Sübhân'dır. Ve onların şirk koştukları şeylerden yücedir.**"

﴿١٣﴾ لَتَسْتَوُوا عَلَىٰ ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ

82

إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا
هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿١٣﴾

(Li testevû alâ zuhûrihî summe tezkurû ni'mete rabbikum izesteveytum aleyhi, ve tekûlû subhânellezî sehmare lenâ hâzâ ve mâ kunnâ lehu mukrinîn.)

Zuhrûf (43/13) "**Onların sırtlarına yerleşmeniz için. Sonra onun üzerine yerleştiğiniz zaman Rabbinizin ni'metini zikredin! Ve: "Bunu bize musahhar (emrimize amade) kılan (Allah) Sübhân'dır. Ve biz, O'na (kendimiz) güç yetiremezdik." deyin!**"

﴿٨٢﴾ سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا

يَصِفُونَ ﴿٤٣﴾

(Subhâne rabbis semâvâti vel ardı rabbil arşı ammâ yasîfûn.)

Zuhrûf (43/82) "**Göklerin ve yerin de Rabbi olan arşın Rabbi, onların vasıflandırdıkları şeylerden uzaktır.**

﴿٤٣﴾ أَمْ لَهُمْ آلِهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾

(Em lehun ilâhun gayrullâhi, subhânallâhi ammâ yuşrikûn.)

Tûr (52/43) "**Yoksa onların Allah'tan başka ilâhları mı var? Allah, onların şirk koştukları şeylerden münezzehtir.**"

﴿٢٣﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ

83

السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾

(Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huve, elmelikul kuddûsus selâmul mû'minul muheyminul azîzul cebbârul mutekebbir, subhânallâhi ammâ yuşrikûn)

Haşr (59/23) "**O Allah ki; O'ndan başka İlâh yoktur, Melik'tir, Kuddûs'tür, Selâm'dır), Mü'min'dir, Müheymin'dir, Azîz'dir, Cabbâr'dır, Mütekebbir'dir. Allah, şirk koşulan şeylerden münezzehtir.**"

2. İçerisinde **يَسْبَحُونَ** kelimesi geçen ve "yörüngesinde yüzmektedirler" anlamında tercüme edilen iki âyet tespit edilmiştir.

﴿٤٠﴾ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا
الَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٤٠﴾

(Leş şemsu yenbegî lehâ en tudrikel kamere ve lel leyli sâbikun nehâr, ve kullun fî felekin yesbehûn.)

Yâsîn (36/40) "**Güneş'in Ay'a yetişmesi ve gecenin gündüzü geçmesi mümkün olamaz. Ve hepsi feleklerinde (yörüngelerinde) yüzerler.**"

﴿٣٣﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾

(Ve huvellezî halakal leyale ven nehâre veş şemse vel kamere, kullun fî felekin yesbehûn.)

Enbiyâ (21/33) "**Geceyi ve gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı halkeden O'dur. Hepsi feleklerinde (yörüngelerinde) yüzerler.**"

84

SEKİZİNCİ ÖLÜM:

**Tesbih Kelimesinin Hamd İle Birlikte Kullanıldığı
Âyetler.**

Aşağıdaki 14 âyet-i kerimede "tesbîh" ismi
"hamd" (tesbîh) kelimesi ile birlikte zikredilmiştir.

﴿٣٠﴾ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ
خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ
الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي
أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

(Ve iz kâle rabbuke lil melâiketi innî câilun fil ardi
halîfeten, kâlû e tec'alu fihâ men yufsidu fihâ ve
yesfikud dimâe, ve nahnu nusebbihu bi hamdike ve
nukaddisu lek, kâle innî a'lemu mâ lâ tâ'lemûn)

Bakara (2/30) "*Ve Rabbin meleklere: "Muhakkak ki Ben
yeryüzünde bir halîfe kılacağım."* demişti. (Melekler
de): "*Orada fesat çıkaracak ve kan dökecek birisini mi
halkedeceksin? Biz Seni, hamd ile tesbîh ve seni
takdis ediyoruz."* dediler. (Rabbin de): "*Muhakkak ki
ben, sizin bilmediklerinizi bilirim."* buyurdu."

﴿١٣﴾ وَيَسْبِغُ الرِّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ
وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ
فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ ﴿١٣﴾

(Ve yusebbihur ra'du bi hamdihî vel melâiketu min
hîfetihî, ve yursilus savâika fe yusîbu bihâ men yeşâu

85

ve hum yucâdilûne fillâhi, ve huve şedîdul mihâl.)

Ra'd (13/13) "*Gök gürültüsü ve melekler, O'nu, hamd
ile ve O'nun (Allah'ın) korkusundan tesbîh ederler. Ve*

yıldırımları, O gönderir. Böylece onlar, Allah hakkında mücâdele ederlerken, dilediği kimseye onu isabet ettirir. Ve O, karşı koyulması mümkün olmayandır.”

﴿٩٨﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٩٨﴾

(Fe sebbih bi hamdi rabbike ve kun mines sâcidîn (sâcidîne).

Hicr (15/98) **"Öyleyse Rabbini hamd ile tesbîh et ve secde edenlerden ol."**

﴿٤٤﴾ تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ
تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾

(Tusebbihu lehus semâvâtus seb'u vel ardu ve men fihinne, ve in min şey'in illâ yusebbihu bi hamdihî ve lâkin lâ tefkahûne tesbîhahum, innehu kâne halîmen gafûrâ.)

İsrâ (17/44) **"7 kat gökler ve yeryüzü ve onlarda bulunanlar, O'nu (Allah'ı) tesbîh ederler. O'nu hamd ile tesbîh etmeyen bir şey yoktur. Ve fakat onların tesbîhlerini siz fıkıh edemezsiniz (anlayamazsınız, idrak edemezsiniz). Muhakkak ki O; Hakîm'dir, Gafûr'dur."**

﴿١٣٠﴾ فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ

86

طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَايِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ

وَاطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى ﴿٥٧﴾

(Fasbir alâ mâ yekûlûne ve sebbih bi hamdi rabbike kable tulûiş Şemsi ve kable gurûbihâ, ve min ânâil leyli fe sebbih ve etrâfen nehâri lealleke terdâ.)

Tâhâ (20/130) "**O halde söylenen Şeylere sabret! Ve Rabbini, güneşin tulûundan (doğuşundan) önce, güneşin gurubundan (batışından) önce ve gecenin bir kısmında hamd ile tesbîh et. Ve gündüz boyunca da tesbîh et. Umulur ki böylece rızaya ulaşırısın.**"

﴿٥٨﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ

وَكَفَى بِهِ بَدُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا ﴿٥٩﴾

(Ve tevekkel alel hayyillezî la yemûtü ve sebbih bi hamdih. Ve kefâ bihî bi zünûbi `ıbâdihî habîrâ.)

Furkân (25/58) "**Sen, ölümsüz ve dâima diri olan Allah'a güvenip dayan. O'nu hamd ile tesbîh et. Kullarının günahlarından haberdar olarak O yeter.**"

﴿١٥﴾ إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِرُوا بِهَا

خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٦﴾

(İnnemâ yü'minü bi âyâtinellezîne izâ zükkirü bihâ harru süccedev ve sebbehû bi hamdi rabbihim ve hüm la yestekbirün.)

Secde (32/15) "**Bizim âyetlerimize öyle kimseler îmân eder ki, onlarla kendilerine öğüt verildiği zaman secdelere kapanırlar ve Rabblerine hamd ile tesbîh ederler de büyüklük taslamazlar.**"

87

﴿٧٥﴾ وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ

بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ

رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾

(Ve teral melâikete hâffîne min havlil arşı yüsebbihûne bi hamdi rabbihim ve kudıye beynehüm bil hakkı ve kilel hamdü lillahi rabbil âlemîn)

Zümer (39/75) "**Meleklerin de arşın etrâfını kuşatarak, Rabblerine hamd ile tesbîh ettiklerini görürsün. Artık halk arasında hak ile hüküm icrâ edilip "âlemlerin Rabbi Allah'a hamdolsun" denilmektedir.**"

﴿٧﴾ الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ

رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا

وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةٌ وَعِلْمًا فَاعْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا

وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٧﴾

(Ellezîne yahmilûnel arşe ve men havlehu yüsebbihûne bi hamdi rabbihim ve yû'minûne bihî ve yestağfirûne lillezîne âmenû. Rabbenâ vesı'te külle şey'ir rahmetev ve ılmen fağfir lillezîne tâbû vettebeû sebîleke vekıhim azâbel cehîm)

Mü'min (40/7) "**Arşı taşıyanlar ve onun etrafındakiler, Rablerinin hamdiyle tesbîh ederler ve O'na inanırlar. İmân etmişler için de şöyle bağışlanma dilerler: "Ey Rabbimiz! Rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O, tevbe edip senin yoluna uyanları bağışla, onları cehennem azâbından koru."**

﴿٥٥﴾ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ

بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٥٥﴾

(Fasbir inne va'dellahi hakkun vestağfir li zembike Ve teral melâikete hâffine min havlil arşi yüsebbihûne bi hamdi rabbihim ve kudiye beynehüm bil hakkı ve kîlel hamdü lillahi rabbil âlemîn)

Mü'min (40/55) "**O halde sabret. Çünkü Allah'ın vaadi haktır. Hem günahından dolayı istiğfar et ve akşam sabah Rabbini hamdiyle tesbîh et.**"

﴿٥٦﴾ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلَائِكَةُ

يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ

إِلَّا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٦﴾

(Tekâdüs semâvâtü yetefettarne min fevkîhinne vel melâiketü yüsebbihûne bi hamdi rabbihim ve yestağfirûne li men fil ard. E lâ innallahe hüvel ğafurur rahîm)

Şûrâ (42/5) "**Nerde ise gökler O'nun azametinden tâ üstlerinden çatlayacak gibi titreşiyorlar. Melekler Rabblerini hamd ile tesbîh ediyorlar ve yeryüzünde bulunan kimseler için mağfîret diliyorlar. İyi bilin ki Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.**"

﴿٣٩﴾ فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ

طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٤٠﴾

(Fasbir ala ma yekûlûne ve sebbih bi hamdi rabbike kable tulû'ış şemsi ve kablel ğurûb)

Kaf (50/39) "**Ey Muhammed! Onların söylediklerine**

89

karşı sabret. Güneşin doğuşundan önce (sabah namazını) ve batışından önce de (öğle ve ikindi namazalarını kılarak) Rabbini Hamd ile tesbîh et.

﴿٤٨﴾ وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ

رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٩﴾

(Vasbir li hukmi rabbike fe inneke bi a'yunina ve sebbih bi hamdi rabbike hîne tekûm.)

Tûr (52/48) "*Rabbinin hükmüne sabret. Çünkü sen gözlerimizin önündesin. Kalktığın zaman Rabbini hamd ile tesbîh et.*"

﴿ ۳ ﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿ ۳ ﴾

(Fesebbih bihamdi rabbike vestağfirh* innehû kâne tevvâbâ.)

Nasr (110/3)"*Rabbini överek tesbîh et, O'ndan başışlanmanı dile, çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir.*"

Tesbîh bölümünü burada tamamlayıp "zîkr" bölümüne geçerek yolumuza devam edelim.

DOKUZUNCU BÖLÜM.

ZİKR:

Zîkr, İslâmda tabii, dervişlikte zarurî'dir.

Zîkr'in lügat mânâsı: Anmak, hatırlamak, anılmaktır.

Allah-ı (c.c.) çok, çok anıp azametini düşünmektir.

Kûr'ân-ı Kerîmin bir ismidir.

Namazında bir ismidir.

90

Namazın tamamı zikr, zikr ise, Kûr'ân'dır. Namazın

rükû ve secde, bölümleri tesbihtir.

Dil ile, kalb ile, beden ile, zikr vardır.

Dil ile zikr, Cenâb-ı Hakk'ı Esmâ-i Hüsnâsı ile zikirdir.

Kâlb ile gönülden anmaktır.

Varoluş sırrını müşahede ile her zerrenin mukaddes âleme bir ayna olduğunu görmektir. Bütün şuuru ile Hakk'ta mustağrak (gark) olmaktır.

Zikr, Mülkî- insân-î- irfân-î ve kesif'dir, melek-î değildir. Bütün mertebeleri kapsamı altına almaktadır. Tenzih-i, teşbih-i birleştirip, Hakk ile bâkî, bakâbillâh'ta tevhid etmek'tir. Mertebesi, Beytullah, mescid-el Haram, Kâ'be-i Muazzama, olarak ifade edilmiştir.

Zikr, hakkında **Reşehat'ta** (s,305) şöyle bir tarif vardır. *"Ancak bu tarif lâfzî zikr'den bahsetmektedir."*

Zikr= Gönünü Hakk'a vermiş olanın **zikre** ihtiyacı yoktur. Zira zikirden murat bu nisbetin meydana gelmesi ve gizli muhabbetinin ortaya çıkmasıdır. Dava, harflerden, (Hâ) ve (Hû) lardan kurtularak yari anmaktır. Diye ifade edilmektedir. *(Tarikatten Hakikate doğru yol almaktır. T.B.)*

Ancak bu hakikat, çok uzun süreler zikir ve tesbihat yapıldıktan sonra ulaşılabilecek özel bir haldir.

Yeri gelmişken (11 vahy ve Cebrâîl) isimli kitabımız dan ilgili küçük bir bölümü faydalı olur düşüncesiyle ilâve edelim.

Kûr'ân-ı Kerîm, Ra'd sûresi 13/28 âyetinde;
الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ
أَلَّا يَذَّكَّرَ اللَّهُ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

(Elleziyne âmenu ve tatmeinnü kulubühüm bizikrillâhi elâ bizikrillâhi tatmeinnül kulübü.)

Meâlen :

91

"onlar ki, inanmışlardır ve kalbleri Allahı anmaklahuzura kavuşmuştur.

İyi bilin ki, gerçekten kalbler ancak Allahı anmakla huzura kavuşur."

"elleziyne âmenu"

"o kimseler ki (ef'al, esma, sıfat ve zât mertebeleri itibariyle idraklerini oluşturup, bu anlayış içerisinde) imân (edip "ikân") ederler."

"ve tatmeinnü kulubühüm"

(Bu anlayışla evvelce kendilerinde var olan hayâli ve vehmi imânlardan arınıp) **kalbleri**, (gerçek imân, mutlak "ikân" ile) **mutmain olup**, (ilâhi huzuru bulurlar.)

"bizikrillâhi"

"Allah" ism-i celâli bütün mertebe ve **"esma-i ilâhiyye"**yi bünyesinde bulunduran câmi bir isimdir.

Herhangi bir isim zikredildiğinde, sadece o ismin mânâsının açılımları olur.

"Allah" ismi ise, kişide bütün mânâların ortaya çıkmasını sağlar.

"elâ bizikrillâhi"

“iyi bilin ki (yukarıda belirtilen oluşumlar, ancak) “Allah” isminin gerçek anlamda zikri ile meydana gelir.”

“tatmeinnül kulübü”

“Kalblerin mutlak tatmini ‘Allah’ zikrine bağlanmıştır.”

Zikr, iki yönlü izah edilebilir; **birinci yönü**, kişi herhangi bir **“esma-i ilâhiyye”**’yi veya duayı belirli veya belirsiz sayılarla tekrar etmektir, ki bu da **iki** türdür.

Birincisi; kişinin kitaplardan veya çevresinden aldığı bazı tavsiyelerle, kendi başına çektiği zikirlerdir; bundan ahirette sevap beklemektedir. İyi niyetiyle yapılan bu çalışmalar kişiye az da olsa huzur sağlar; **şariat mertebesi**

92

zikridir.

İkincisi; İzinli zikirlerdir, ki bunlar da **üç** kısımdır. İzinli zikirlerin **birinci kısmı**; **esmâ - tarikat** mertebesi itibariyle **“şeyh”** diye isimlendirilen bazı kimselerin kendi sistemleri içerisinde, belirli sayı ve kurallarla telkin ettikleri **“esmâ-i ilâhiyye”**lerdir. Bunlar kişide, az da olsa muhabbet ve iyi ahlâkın artmasına sebeb olurlar. Ancak burası oldukça da tehlikeli bir yerdir. Zikir veren kişinin mutlak o yerin (mertebenin) ehli olması lâzımdır; aksi halde psikolojik mânâda istenmeyen haller meydana gelebilir, kişinin sosyal dengeleri de bozulabilir.

İzinli zikirlerin **ikinci kısmı**; **sıfat - hakikat** mertebesi itibariyle **“arif”** diye isimlendirilen bazı kimselerin, kendi sistemleri içerisinde, belirli sayı ve kurallarla telkin ettikleri **“esmâ-i ilâhiyye”**lerdir. Bunlar kişide çok daha geniş ufuklar açarak kendi gerçek ilâhi kimliğini bulmasına ve kendini yakıynen tanımasına sebeb olur.

Daha evvelki mertebelerde çektiği zikirlere hayâl ve duygular, kısmen de olsa karıştığı halde, burada kendi gerçek kimliğini bulmaya başladığından hayâl ve vehimin burada pek etkisi kalmaz; **ilk irfaniyyet mertebesidir**. Ehlini bulmak oldukça zordur.

İzinli zikirlerin üçüncü kısmı; **zât – marifet** mertebesi itibariyle **“arif-i billâh”** diye isimlendirilen bazı kimselerin ilâhi sistem içerisinde, belirli sayı ve kurallarla telkin ettikleri **“esmâ-i ilâhiyye”**lerdir. Bunlar kişide daha da geniş ufuklar açarak, kendi gerçek ilâhi kimliğini bulduktan sonra, oradan yola çıkarak, **“hakikat-i ilâhiyye”**yi, Allah’ın hakikatini gerçek mânâsıyla bulmaya başlar.

Burası gerçekten oldukça güç, güç olduğu kadar da mühim ve değerli bir saha; epey de yüksek bir irfaniyyet ufkudur. Ehlini bulmak çok zordur.

Ancak *Kûr’ân-ı Kerîm Sâd sûresi 38/72. âyetindeki*

وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي

93

“ve nefahtü fiyhi min rûhıy”

Meâlen :

“ona rûhumdan üfledim” hakikati ve **“nefha-i ilâhiyye”** bunlardan meydana gelir. Her söyledikleri sözlerle dinleyenlerde yeni yeni bâtını yaşam **“hay esmâsı”**nın zuhurunu meydana getirirler.

“Nefsini bilen rabbını bilir” hükmüyle en geniş mânâda kendi nefislerinde bulunan rûbubiyet hakikatleri ile **“rabb-ül erbabı”** idrak ederek **“Allah”** ism-i câmisini olabildiğince her mertebesi itibariyle, en geniş mânâda idrak etmiş olurlar.

Zikrin ikinci yönüne gelince; lügat mânâsı itibariyle “anma, anılma, hatırlama” gibi kelimelerle ifade edilmektedir.

Bu yöndeki zikrin mânâsı, elde tesbih, dilde lâfız değil; kendinde bulunan ilâhi hakikatleri ve **“esmâ-i ilâhiyye”**leri hatırlayarak, zuhurda faaliyete geçirmesidir.

“Zikr ona derler ki, fikri aç” hükmüyle yapılan tesbihi zikirler sonunda açılmaya başlayan idrakî gelişmeler neticesinde kişi, kendini ve kendinde bulunan ilâhi hakikatleri ortaya çıkararak **“tahallâku bi ahlâkullâh”** hükmüyle

Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmaya başlar, ki bu da "**ahlâk-ı Kûr'âniyye**"dir.

İşte yukarılarda kısaca ifade etmeye çalıştığımız "**Allah'ın zikriyle kalbler gerçekten huzur bulur**" çünkü zikir, zâkir (zikreden), mezkûr (zikredilen) birleştiğinde arada gayrı kalmadığından, "**mutlak huzur**" meydana gelmiş olur.

Buraya ulaşmak, daha evvelce belirtilen mertebelerden geçiş yükselmekle olur. Bu yaşantı "**hakk-el yakıyn**" hali ile "**zât mertebesi**" imânı, diğer ifadeyle "**ikân yakıyn**" halidir.

(ذکر) "**zikr**" in toplam Ebcad sayı değeri (920) dir. Toplarsak, (9+2=11) dir, buda mertebe-i Muhammediyettir.

94

ONUNCU BÖLÜM.

HADİSLERDE ZİKR.

Zikr hakkında bir miktar da, Hadîsler'den örnek'ler verelim.

Gerek Âyet-i Kerîmelerde, gerek Hadîs-i şeriflerde bahsedilen **zikir**'lerin hepsinin "şeriat, tarikat, hakikat, ve marifet mertebelerinden birer açılım ve yaşantıları vardır, bu husutaki Âyet ve hadîsleri, bu mertebeleri göz önünde bulundurarak inceler ve okursak o derece idrak ve irfaniyyetimiz artacaktır.

"Cenâb-ı Hakk'ı öyle çok zikredin ki görenler sizi **mecnûn** sansınlar. "

Hadîs İbni Mâce:

Görüldüğü gibi bu Hadîs-i şerif, tarikat mertebesinin başlarına ait olan bir **zîkr**'dir. Çalışmalarda İrfaniyyet yolunun üç sahası vardır. Bunlara, "**cünûn, fûnûn, sükûn**" sahaları-mertebeleri denir. Birinci aşama *cünûn*, Hadîs-i şerif'te bahsedildiği gibi, başlar da çok zîkr yapılmasının gereği bildirilmektedir. İkinci aşama *fûnûn* ise, ehlinden irfan bilgilerini almak-tahsil etmektir. Üçüncü aşama *sükûn* ise, kişiye sekine hakikatinin inmesidir.

NOT= *Bu hususta bir miktar daha bilgi (Sûre-i Feth) isimli kitabımızda vardır dileyenler oraya akabilirler.*

Kalben Cenâb-ı Hakk'ı zikretmek ise, hased, riyâ, kibir gibi kalp hastalıklarını izâle etmesi bakımından şifânın tâ kendisidir.

Hadîs, Münâvi Künuzu'l Hakâik:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif **Şeriat** mertebesindedir.*

Yine Rasûlullah sallallâhu aleyhi vesellem zikir

95

hakkında: "Korkunç bir şey gördüğünüzde istiğfâra, zikrullâha ve niyâza müdâvim olup Allah'a ilticâ ediniz" buyurur.

Hadîs, Buharî:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif'de, **Şeriat** mertebesinden'dir.*

Ebû Sâide'l- Hudrî'den gelen bir rivâyette Allah Rasûlü birgün halka teşkil etmiş bulunan bir topluluğun yanına vardı. Onlara niçin böyle oturduklarını sordu? Onlar da: "Kendilerine başta İslâm olmak üzere pek çok ni'metler veren Allah'ı zikretmek için bir araya geldiklerini anlattılar." Peygamberimiz tekrar: "Siz gerçekten sadece Allah'ı zikretmek üzere mi toplandınız?" diye sorunca sahâbîler: "Vallâhi sadece bu maksadla bir araya geldik" diye yemîn ettiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber aleyhisalâtü vesselâm: "Sizi itham ettiğim için üstelemedim. Cebrail bana: Allah'ın sizinle meleklerine iftihar ettiğini haber verince ben de sizin ne ile meşgul olduğunuzu tam olarak anlatmak istedim" buyurdu.

Hadîs Müslim:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Tarikat** mertebesinden'dir.*

Hz. Peygamber sallallâhu aleyhi vesellem efendimiz buyuruyorlar ki: "Cenâb-ı Allah, kendisini çok zikreden kimseyi sever."

Hadis Suyutî:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif' de **Tarikat** mertebesinden'dir.*

El-Câmiu's-Sagîr Said bin Cübeyr (r.a) dan rivâyet

96

olunmuştur ki Rasûlullah'a evliyaullahın kimler olduğu sorulmuş O'da şöyle buyurmuştur: "**Onlar öyle kimselerdir ki, görüldüklerinde Allah zikr olunur** (yâd olunur)."

Hadis, İbni Mace:

Başka bir rivâyette ise, "**Görüldüklerinde Allah hatıra gelir.**"

Hadîs Süyuti, ed-Dürrül-mensûr:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Marifet** mertebesinden'dir. Çünkü, "Allah Âdemi kendi sûreti üzere halketmiştir.*

Nitekim Ömer bin Hattab (r.a)'dan rivâyet olunmuştur ki Rasûlullah sallallâhu aleyhi vesellem şöyle buyurmuştur. "Allah`ın kullarından öyle insanlar vardır ki enbiyâ değiller, şehid de değiller, fakat kıyamet gününde Allah katındaki makamlarından dolayı onlara nebîler ve şehidler imrenerek bakacaklardır". Ashâb-ı Kirâm: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bunlar kimler ve ne gibi hayırlı ameller yapmışlardır? Bize bildir ve biz de onlara sevgi ve yakınlık gösterelim" dediler. Rasûlullah: "Bunlar bir kavimdir ki aralarında ne akrabalık ne ticaret olmaksızın Allah'ın nuru ile nurlanıp Allah rızası için birbirlerini severler. Vallahi yüzleri bir nur ve kendileri de nurdan birer minber üzerindedirler. İnsanlar korktukları zaman bunlar korkmazlar, insanlar mahzun oldukları zaman bunlar hüzünlenmezler" buyurdu.

Hadîs, Hakim el-Müstedrek:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Hakikat, Marifet** ve **İnsân-ı Kâmil**, mertebesinden'dir.*

"Ebû Musâ (radiyallâhu anh) anlatıyor: Rasûlullah

97

aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "İçerisinde Allah zikredilen evlerin misâli ile içerisinde Allah zikredilmeyen evlerin misâli, diri ile ölünün misâli gibidir." buyurur.

Hadis, Buharî, Müslim:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Hakikat** mertebesinden'dir.*

Peygamberimizin açıkladıklarına göre şâni Yüce Allah "Ben, kulumun zannı indindeyim. Hakkında, inancına göre işlem yaparım. Kulum, beni zikrettiği zaman, ben onun yanındayım. Eğer o, beni, kendi nefsinde zikrederse, ben de onu, kendi nefsimde zikrederim. Eğer o beni bir topluluk içinde zikrederse, ben de onu, içinde zikrettiği topluluktan daha hayırlı olan bir topluluk içinde zikrederim. O bana, bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşıyorum! O bana, bir arşın yaklaşırsa ben ona bir kulaç yaklaşıyorum! O, bana, yürüyerek gelirse, ben ona koşarak gelirim!" buyurmaktadır.

Hadîs, Buharî, Müslim:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Hakikat** mertebesinden'dir.*

Peygamberimiz: "Size, hayırlı olanlarınızı haber vereyim mi?" diye sordu. "Evet! Yâ Rasûlallah! Haber ver!" dediler. Peygamberimiz: "Sizin hayırlı olanlarınız, onlardır ki, **kendileri görüldükleri zaman, şâni yüce Allah, hatırlanır!**" buyurdu.

Ahmed b. Hanbel, Müsned:

*Görüldüğü gibi bu da yukarıda bahsi geçen hadîs-i şerif, **Hakikat** ve **Marifet** mertebesinden'dir.*

"Amellerinizin en hayırlısını ve Rabbiniz katında en temizini ve derecelerini en çok yükselten ve sizin için altın, gümüş vermenizden ve düşmanınızla sabahleyin karşılaşp boyunlarını vurmanızdan ve onların da sizin boyunlarınızı

98

vurmasından daha hayırlı olanını haber vereyim mi?" diye sordu. "Evet! Yâ Rasûlallah! Haber ver!" dediler. Peygamberimiz: "Şâni yüce Allah'ı zikretmektir!" buyurdu."

Hadis, Ahmed Bin Hanbel, Müsned; Tirmizî:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Tarikat** mertebesinden'dir.*

Sahabe-i kiramdan biri Peygamberimize: "Ya Rasûlallah hangi cihadın ecri daha büyüktür?" diye sordu. Peygamberimiz "Şânı yüce Allah'ı en çok zikredenlerinki!" buyurdu. "Hangi oruçların ecri daha büyüktür?" diye sordu. Peygamberimiz "Şânı yüce Allah'ı en çok zikredenlerinki!" buyurdu. Bundan sonra namaz kılanlar, zekât verenler, hacca gidenler ve sadaka verenler için de aynı soruyu sordu. Peygamberimiz de bunların hepsine "Şânı yüce Allah'ı en çok zikredenlerinki!" buyurdu. Bunun üzerine Hazret-i Ebû Bekir, Hazret-i Ömer'e "Yâ Ebâ Hafs! Hayrın tümünü Allah'ı zikredenler, alıp gitti!" dedi. Peygamberimiz "Evet" buyurdu."

Hadis, Ahmed Bin Hanbel, Müsned:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Tarikat** mertebesinden'dir.*

Ebû Saidü'l-Hudrî der ki: "Yâ Rasûlallah! Kıyamet günü, Allah katında derecesi en üstün olan kullar hangileridir?" diye sordum. Rasûlullah aleyhisselâm: "Allah'ı çok zikredenler!" buyurdu. "Yâ Rasûlallah! Onlar, Allah yolunda savaşan gaziden de mi üstündürler?" diye sordum. Rasûlullah aleyhisselâm "Kılıcını, kırılıncaya ve kana boyanıncaya kadar kâfirlere ve müşriklere çalsa da Allah'ı çok zikredenler derece bakımından ondan daha üstündür!" buyurdu.

Hadîs, Tirmizî, Ahmed Bin Hanbel

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Hakikat** mertebesinden'dir.*

99

Cabir bin Abdullah'ın, Peygamberimizden rivâyetine göre "**Zikrin** efdal ve üstünü (**Lâ ilâhe illâllah**), duanın ekmele ve üstünü de (**Elhamdü lillâhdır**)."
Hadîs, Tirmizî, Sünen "İki kelime vardır ki dilde hafif, terâzide ağırdır ve Rahman olan Allah' a pek sevgilidir. Onlar "**Subhânallahi ve bihamdihi, subhânallahil azim**"dir."

Hadîs, Sahihi Müslim:

Bu hadîs-i şerif'te dört mertebden de yaşam hakikatleri vardır. Kişi hangi mertebde ise o mertebden zuhuru ve idraki olur.

"...Kulum, nâfilelere devam edip bana öyle yaklaşır ki nihâyet ben onu severim. Sevince de kendisinin gözleri olurum, göreceğini, onlarla görür. Kulakları, olurum, duyacağını onlarla duyar. Ayakları olurum. Yürüyeceği zaman, onlarla yürür. Bana sığınacak olursa, onu barındırır, korurum. Bana dua ederse, duasını kabul ederim. Benden bir şey isterse, istediğini veririm. Mağfiret dilerse, kendisini mağfiret ederim." buyurmuştur. Abdurrezzak – Musannef, Ahmed bin Hanbel Peygamberimiz buyururlar ki: "Rabbini zikredenle, zikretmeyenin misâli diri ile ölüye benzer!" "İçinde Allah zikredilen ev ile içinde Allah zikredilmeyen evin misâli, ölü ile diri gibidir!"

Buhari, Muslim:

Bu hadîs-i şerif'te, "kurb'u nevafil" yaşantısı vardır. Kişi bu hakikati, Bir Kâmil insân'ın eğitimi altında eğer kabiliyeti varsa, ancak (15/20) sene içinde tahsil edebilir. Zâhirde okunan hali ise sadece lâfzî'dir. Ayrıca bahsedilen ev diğer bir ifadeyle, kişinin beden hanesidir.

"Peygamberimiz: "Size, hayırlı olanlarınızı haber vereyim mi?" diye sordu. "Evet! Yâ Resûlallah! Haber ver!" dediler. Peygamberimiz: "Sizin hayırlı olanlarınız, onlardır ki, kendileri görüldükleri zaman, şânı yüce Allah, hatırlanır!"

100

buyurdu. "Amellerinizin en hayırlısını ve Rabbiniz katında en temizini ve derecelerinizi en çok yükseltene ve sizin için altın, gümüş vermenizden ve düşmanınızla sabahleyin karşılaşp boyunlarınızı vurmanızdan ve onların da sizin boyunlarınızı vurmasından daha hayırlı olanını haber vereyim mi?" diye sordu. "Evet! Yâ Resûlallah! Haber ver!" dediler. Peygamberimiz: "Şânı yüce Allah'ı zikretmektir!" buyurdu."

Ahmed bin Hanbel, Müsned; Tirmizi:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Hakikat** ve **marifet** mertebesinden'dir.*

Muaz bin Cebel'den rivâyet edilen hadîse göre: "Âdem oğlunu, kıyamet gününde, Allah'ın azâbından, zikir amelinden başkası kurtaramayacaktır!"

Tirmizi, İbn-i Mace, Ahmed bin Hanbel:

Kişi hangi mertebede ise yaptığı zikr'i de o mertebeden olacağından karşılığını oradan görecektir.

Enes bin Mâlik: "Resûlullah Aleyhisselâm 'Hiçbir cemâat yok ki toplansınlar, Allah'ı zikretsınler ve bunda, Allah'ın rızasından başkasını istemesinler de semâdan bir seslenici, kendilerine günahlarınız, hasanelere çevrilmiştir ve sizler, mağfiret edilmiş olarak kalkınız! diye seslenmiş bulunmasın!' buyurdu." demiştir.

Ahmed bin Hanbel, Müsned:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Tarikat** mertebesinden'dir.*

"Peygamberimiz birgün, 'Cennet bahçelerine uğradığınızda yararlanınız!' buyurdu. 'Cennet bahçeleri nedir?' diye sordular. Peygamberimiz: 'Zikir halkalarıdır!' buyurdu."

Ahmed bin Hanbel, Müsned:

101

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Tarikat** mertebesinden'dir. Ayrıca daha pek çok ifadeleri vardır, fakat yeri olmadığı için u kadarla yetinelim.*

Peygamberimiz buyurmuşlardır ki: "Kim, sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra oturup güneş doğuncaya kadar şâni yüce Allah'ı zikreder, sonra da iki rekât namaz

kılırsa, kendisi tam bir hac ve tam bir umre sevabı gibi sevap kazanır.”

Tirmizi, Sünen:

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif, **Şeriat** ve **Tarikat** mertebelerinden'dir.*

Bir Hadîs-i Şerife göre: “Bir cemaat, bir mecliste oturur da şânı yüce Allah'ı zikretmeden ve Peygamber aleyhisselâtü vesselâm'a salavat getirilmeden dağılırlarsa, kıyamet günü, bu meclisleri onlara hasret ve nedametten başka bir şey olmayacaktır! Allah onlara, bu yüzden isterse azap eder, isterse başışlar.”

Tirmizi, Sünen

*Görüldüğü gibi bu hadîs-i şerif'te ikaz vardır ve **Şeriat** mertebesinden'dir.*

(Ene celisi men zekernî.) “Ben beni zikreden kimse-
nin celisiyim.” Hadîs-i kudsî'sinde buyrulur. Celis, birlikte oturan demektir.

Ve celis olan kimse hâzırdır, gâib değildir. Binâen aleyh Allah Teâlâ zâkir'in meşhudu'dur. “**Meşhud**” görülen, şahadet edilen, mânâsına'dır.

Ve zâkir kendisinin celisi olan Hakk'ı, zikir esnasında müşahede etmediği vakitlerde, o kimse Hakk'ı zâkir değildir. Ve zâkirin bu müşahedesi, maddi sûretlerin müşahedesi gibi hissî değildir; belki zevkî'dir. Ve Hakk'ın zevkan müşahedesi, ancak *insân'a mahsus* olan bir keyfiyyet'tir. “Fü-Hi” 102

*Görüldüğü gibi zikrin hakikat-i bu ifadelerle en güzel bir şekilde **insan'a ait** olduğu ifade edilmiş olmaktadır.*

Hadîs-i Şerîfler'de geçen **zîkr**'ler, zikrin birinci bölümü olan lisan zikirlerini her mertebeden bildirmektedirler fazla vaktim olmadığından sadece mertebelerini ifade etmekle yetindim okuyucularım daha geniş zamanlarda daha güzel anlayışlarla bu hakikatleri yaşarlar, İnşallah.

Bura da zikr'in hadîs-i şerif'ler bölümünü yeterli olur düşüncesiyle sonlandıralım Cenâb-ı Hakk hakikatlerini idrak ettirsin İnşallah.

ONBİRİNCİ BÖLÜM:

Kûr'ân-I Kerîm'de geçen zikir Âyetleri.
Euzü billâhi mineşşeytânirracîm.
Bismillâhirrahmânirrahîm.

﴿٦٣﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ

خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ

تَتَّقُونَ ﴿٦٤﴾

(Ve iz ehazna misakakum ve rafa'na fevkakumut tur, huzu ma ateynakum bi kuvvetiv vezkuru ma fihi leallekum tettekûn.)

Bakara (2/63) "**Hani, (Tevrat ile amel edeceğinize dair) sizden sağlam bir söz almış, Tûr dağına da tepenize dikmiş ve "Sakınasınız diye, size verdiğimiz Kitab'ı sıkı tutun, onun içindekileri düşünün (gâfil olmayın)" demiştik.**"

Yukarıda görüldüğü gibi "**vezkuru**" "zikredin"
düşünün Hükmünde yorumlanmıştır. Bu merteye ise
Museviyyet, tenzih mertebesinin zikri veya düşüncesidir.

103

﴿١١٤﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ

فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ

أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ

وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٤﴾

(Ve men azlemu mimmem menea mesacidellahi ey
yuzkera fihesmuhu ve sea fi harabiha, ulaike ma kane
lehum ey yedhuluha illa haifin, lehum fid dunya hizyuv
ve lehum fil ahirati azâbun azîm.)

Bakara (2/114) "**Allah'ın mescitlerinde onun adının
anılmasını yasak eden ve onların yıkılması için
çalışandan kim daha zâlimdir. Böyleleri oralara (eğer
girerlerse) ancak korka korka girebilmelidirler. Bunlar
için dünyâda rezillik, âhirette de büyük bir azap
vardır."**

Görüldüğü gibi burada da **yuzkera anılması**, anılmak olarak yorumlanmıştır. Bu hitap nefs-i emmâre üzere yaşayışlarını sürdüren kimselerin dünya ve ahret rezillik hallerinden bahsetmektedir.

﴿١٩٨﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ

فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ

الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ

لَمِنَ الضَّالِّينَ ﴿١٩٨﴾

(Leyse aleykum cunahun en tebtęu fadlem mir rabbikum, fe iza efadtum min arafatin fezkurullahe indel meş'aril haram, vezkurûhu kema hedakum, ve in

104

kuntum min kablihi le mined dâllîn.)

Bakara (2/198) "***Hac mevsiminde ticaret yaparak Rabbinizin lütuf ve keremini istemekte size bir günah yoktur. Arafat'tan ayrılıp (sel gibi Müzdelife'ye) akın ettiğinizde, Meş'ar-i Haram'da Allah'ı zikredin. Onu,***

size gösterdiği gibi zikredin. Doğrusu siz onun yol göstermesinden önce yolunu şaşırmışlardan idiniz.”

Hacc mevsiminde İlâh-î ticaret yapmak, Hakk'tan lütfü kerem istemekte günah yoktur.

Arafat yaşamından sonra Müzdelife'ye doğru çağlayıp akıp gelen tecelli i İlâh-î, Müzdelife'de Meş'aril haram denen yerde şuurlanıp idrak ederek ALLAH'ı zikretmek çok mühim bir oluşumdur bunların hepsinin zâhir ve bâtın ifadeleri vardır. Kişide oluşan ARAFAT tecellisinden sonra o yaşam ve idrak içerisinde MEŞ'ARİL HARAM (yani herkese açılmayan işaretler manâsınadır). O idrak seviyesine ulaşıncı o halde zikr, zâkir, mezkûr'un birleştiği idrak hali olarak düşünmemiz gerekir.

﴿٢٠٠﴾ فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ

أَبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَا

آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَالَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ ﴿٢٠٠﴾

(Fe iza kadaytum menasikekum fezkuru' Ilahe ke zikrikum abaeikum ev eşedde zikra, fe minen nasi mey yekulu rabbena atina fid dunya ve malehu fil ahirati min halâk.)

Bakara (2/200) "**Hac ibâdetinizi bitirdiğinizde, artık (cahiliye döneminde) atalarınızı andığınız gibi, hatta ondan da kuvvetli bir anışla Allah'ı anın. İnsanlardan,**

**"Ey Rabbimiz! Bize (vereceğini) bu dünyâda ver"
diyenler vardır. Bunların âhirette bir nasîbi yoktur."**

Görüldüğü gibi burada da "zikr" "anma" mânâsında geçmektedir.

105

﴿٢٢١﴾ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ وَلَا مَلَأَتْ

مُؤْمِنَةً خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكَحُوا

الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ

وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ

يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِأَذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ

لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾

**(Ve la tenkihul muşrikati hatta yu'min, ve le emetum
mu'minetun hayrum mim muşriketiv ve lev
a'cebetkum, ve la tunkihul muşrikine hatta yu'minu,
ve le abdum mu'minun hayrum mim muşrikiv ve lev
a'cebekum, ulaike yed'une ilen nar, vallahu yed'u ilel**

cenneti vel mağfirati bi iznih, ve yubeyyinu ayatihi lin nasi leallehum yetezekkerûn.)

Bakara (2/221) "**Îmân etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan kadınlarla evlenmeyin. Allah'a ortak koşan kadın hoşunuza gitse de, mü'min bir câriye Allah'a ortak koşan bir kadından daha hayırlıdır. Îmân etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan erkeklerle, kadınlarınızı evlendirmeyin. Allah'a ortak koşan hür erkek hoşunuza gitse de; îmân eden bir köle, Allah'a ortak koşan bir erkekten daha hayırlıdır. Onlar ateşe çağırırlar, Allah ise izniyle, cennete ve bağışlanmaya çağırır. O, insanlara âyetlerini açıklar ki, öğüt alıp düşünsünler."**

﴿٢٣٥﴾ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ

النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ

106

سَدَّكُرُونَهُنَّ وَلَكِنْ لَا تُؤَاغِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا

قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ

الْكِتَابِ أَجَلَهُ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ

فَاحْذَرُوهُ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٣٥﴾

(Ve la cunaha aleykum fima arradtum bihi min hitbetin nisai ev eknentum fi enfusikum, alimellahu ennekum se tezkurunehunne ve lakil la tuvaiduhunne sirran illa en tekulu kavlem ma'rufa, ve la ta'zimu ukdeten nikahi hatta yebluğal kitabu eceleh, va'lemu ennellahe ya'lemu ma fi enfusikum fahzerûh, va'lemu ennellahe ğafurun halîm.)

Bakara (2/235) "*(Vefât iddeti beklemekte olan) kadınlara kendileri ile evlenmek istediğınızı üstü kapalı olarak anlatmanızda veyâ bu isteğınızı içinizde saklamanızda sizin için bir günah yoktur. Allah biliyor ki, siz onlara (bunu er geç mutlaka) söyleyeceksiniz. Meşrû sözler söylemeniz dışında sakın onlarla gizliden gizliye buluşma yönünde sözleşmeyin. Bekleme müddeti bitinceye kadar da nikâh yapmaya kalkışmayın. Şunu da bilin ki, Allah içinizden geçeni hakkıyla bilir. Onun için Allah'a karşı gelmekten*

**sakinin ve yine şunu da bilin ki Allah gerçekten Gafûr
ve Halîm'dir."**

﴿٢٣٩﴾ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ

فَادْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٩﴾

**(Fe in hiftum fe ricalen ev rukbana, fe iza emintum
fezkuru' llahe ke ma allemekum ma lem tekunu
ta'lemûn.)**

Bakara (2/239) **"Eğer (bir tehlikeden) korkarsanız,**

107

**namazı yaya olarak veyâ binek üzerinde kılın.
Güvenliğe kavuşunca da, Allah'ı, daha önce
bilmediğiniz ve onun size öğrettiği şekilde anın
(namazı normal vakitlerdeki gibi kılın)."**

﴿٢٦٩﴾ يُوتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُوتِ الْحِكْمَةَ

فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو

الْأَلْبَابِ ﴿٢٦٩﴾

(Yu'til hikmete mey yeşa', ve mey yu'tel hikmete fe kad utiye hayran kesira, ve ma yezzeckeru illa ulul elbâb.)

Bakara (2/269) "**Allah, hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir. Bunu ancak akıl sâhipleri anlar.**"

Ârifler hikmeti, eşyayı yerli yerince kullanma, kalbe gelen vasıtasız ilim ve benzeri ifadelerle belirtmişlerdir. Allah'ın hikmeti ise "*Kendi hakikatini kulu olan gerçek abd'ı na gönülden bildirmesidir ki, Zât-î tecellisidir.*" "kişinin kendi hakikatini bilmesi kadar büyük bir hayır olmaz, bu hayrı kabiliyeti ve talebi olan başkaları ile paylaşmaktan da daha büyük bir hayır olmaz. Bu hakikat-i ancak, **kâmil akıl sâhipleri anlar.** Diğer ifade ile "**ulul elbâb.**" "kapı sahipleri" her bir esmâ-i İlâhiye Alah'ın Zâtına ulaştırın İlâh-î isimlerdir. "**Ulul elbâb**" bu esmâ-i İlâhiyye kapılarıdır. Kendilerine ulaşanları ihtiyaçları olan "esmâ" kapısından Hakk'ın Zâtına ulaştırırlar. Hikmetin büyüğü de en hayırlı olanıda bunlardır.

﴿٧﴾ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ

هُنَّ أُمَّ الْكِتَابِ وَأَخْرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي

108

قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ

وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ

وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ

عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٠٨﴾

(Huvellezi enzele aleykel kitabe minhu ayatum muhkematun hunne ummul kitabi ve uharu muteşabihat, fe emmellezine fi kulubihim zeyğun fe yettebiune ma teşabehe minhubtiğael fitneti vebtiğae te'vilih, ve ma ya'lemu te'vilehu illellah, ver rasihune fil ilmi yekulune amenna bihi kullum min indi rabbina, ve ma yezzekkeru illa ulul elbâb.)

Âli İmrân (3/7) "O, sana Kitab'ı indirendir. Onun (Kur'ân'ın) bazı âyetleri muhkemdir, onlar kitabın anasıdır. Diğerleri de müteşabihtir. Kalplerinde bir eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onun olmadık yorumlarını yapmak için müteşabih âyetlerinin ardına

düŒerler. Oysa onun gerek manasını ancak Allah bilir. İlimde derinleŒmiŒ olanlar, "Ona inandık, hepsi Rabbimiz katındandır" derler. (Bu inceliği) ancak akıl sâhipleri düŒünüp anlar."

Muhkem ve müteŒabih Âyetler hakkında tefsirlerimizde pek ok bilgiler vardır bu konu baŒlı baŒına bir konudur küçük bir yere sığacak gibi değildir, ancak gayemiz bunun tam tefsir ve yorumunu yapmak değildir, birkaç cümle ile kısaca ilgilendiğimiz "zıkr" kısmına bir göz atmaktır.

Kûr'ân-ı Kerîm'in geldiği günlerde ki "müteŒabih" Âyet sayısı ile bu günlerdeki "müteŒabih" Âyet sayısı arasında ok fazla fark vardır. İlim zâhiri teknoloji olarak geliŒtike müteŒabih olan birek Âyet bugün "muhkem" Âyetler sırasına dâhil olmuŒtur. Bunun gibi kiŒi, de yavaş yavaş eğitimi ile yükseldike daha evvelce kendisi hakkında "müteŒabih" olan Âyet-i kerîme'lerin bazıları "muhkem"

109

Âyetler sınıfına dahil olmuş olur. Misâl olarak bunlardan birini verelim.

(Hud 11/64) Sâlih (a.s.) in bir mucizesi olarak taŒtan bir deve ıkmıŒtır. Her ne kadar bu hadise zâhiren "muhkem"

gibi görülüyor ise de, aslında "müteşabih" tir. Zâhiren teknik olarak bir gün gelip taştan ve su yardımı ile "et" üretilecektir, zâten geçenlerde (20/02/2012) sentetik et, üretildiğine dair internette, böyle bir haber çıkmıştı.

Bâtinen ise, Sâlih olan İnsân-ı Kâmil'in, sâlik'in beden dağından, kendisini Zâtına ve Hacc'a götürecektir olan daha evvelden beden dağına zâten yüklenmiş, ancak içinde kalmış olan "venefahtü" sünü beden kutrundan çıkarıp azad etmesidir. Kişi bu "**nakatullah**" Allah-ın devesine gerektiği gibi bakarsa onu seyru sülûkunda yolda bırakmaz. Daha sonra Mertebe-i Muhammediyye de onun ismi "**Kusva**" olur. İşte böylece belirtilen Âyet-i Kerîme kişi için evvelâ müteşabih, yani bir misal iken daha sonraki yaşamında kendisi için muhkem olmuş olur. **(Bu inceliği) ancak "illâ ulul elbâb."kâmil akıl ve kapı sâhipleri düşünüp anlar."**

﴿٥٨﴾ ذٰلِكَ نَتْلُوْهُ عَلَیْكَ مِنَ الْاٰیٰتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِیْمِ ﴿٥٨﴾

(Zalike netluhu aleyke minel ayati vez zikri' l hakîm.)

Âli İmrân (3/58) "**(Ey Muhammed!) Bunu (bildirdiklerimizi) biz sana âyetlerden ve hikmet dolu Kur'ân'dan okuyoruz.**"

Görüldüğü gibi bu Âyet-i Kerîme, Zâtî'dir ve Cenâb-ı Hakk kendi kitâbını Rasûlüne aracısız okumaktadır. Müthiş bir ifadedir.

﴿١٩١﴾ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا

110

مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾

(Ellezine **yezkurunellahe** kiyamev ve kuudev ve ala cunubihim ve yetefekkerune fi halkis semâvati vel ard, rabbena ma halakte haza batila, subhâneke fekina azâben nâr.)

Âli İmrân (3/191) "**Onlar ayakta, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar. Göklerin ve yerin halkedilişi üzerinde düşünürler. "Rabbimiz!**

Bunu boş yere halketmedin, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azâbından koru” derler.”

Bu Âyet-i Kerîme hakkında da tefsirlerde geniş açıklamalar vardır. Ayakta, kıyam da, fikir kıyamında. Otururken ilim makamında. Yanları üzerine yatarlarken, kendi varlıklarında genişlemiş olarak, Zât-ı İlâhiyyeyi bu mertebeleri üzere enfüsi olarak tatbikatlı tefekkür ederler. Afaki olarakta, ***Göklerin ve yerin halkedilişi üzerinde düşünürler.*** Böylece enfüs ve afaki idraklerinde birleştirmiş olurlar. Buradaki zikir, tenzîh itibariyle yine hatırlama ve anmadır.

﴿١٤٢﴾ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ

وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَآؤْنَ

النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٤٣﴾

(İnnel munafikîne yuhadiunellahe ve huve hadiuhum, ve iza kamu iles salati kamu kusala yuraunen nase ve la yezkurunellahe illa kalila.)

Nisâ (4/142) "**Münafıklar, Allah'ı aldatmaya çalışırlar. Allah da onların bu çabalarını başlarına geçirir. Onlar, namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı pek az anarlar.**"

111

﴿٩١﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ
وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾

(İnnema yuriduş şeytanu ey yukia beynekumul
adavete vel bağdae fil hamri vel meysiri ve
yesuddekum an zikri'llahi ve ani's salah, fe hel entum
muntehûn.)

Mâide (5/91) "**Şeytan, içki ve kumarla, ancak aranızda
düşmanlık ve kin sokmak; sizi Allah'ı anmaktan ve
namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçiyor
musunuz?"**

﴿٦٨﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ

عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثِ غَيْرِهِ وَأَمَّا يُنْسِينَكَ

الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٦٨﴾

(Ve iza raeytellezine yehudune fi ayatina fe a'rid anhum hatta yehudu fi hadisin ğayrih, ve imma yunsiyennekeş şeytanu fe la tak'ud ba'dez zikra meal kavmiz zâlimîn.)

En'âm (6/68) "**Âyetlerimiz hakkında dedikoduya dalanları gördüğün vakit başka bir söze dalıncaya kadar onlardan yüz çevir, uzaklaş. Şâyet şeytan sana unutturursa hatırladıktan sonra (kalk), o zâlimler grubu ile berâber oturma.**"

﴿٦٩﴾ وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ

وَلَكِنْ ذَكَرُوا لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٩﴾

112

(Ve ma allelezine yettekune min hesabihim min şey'iv ve lâkin zikra leallehum yettekûn.)

En'âm (6/69) "**Allah'a karşı gelmekten sakınanlara, onların hesabından bir şey (sorumluluk) yoktur. Fakat üzerlerine düşen bir hatırlatmadır. Belki sakınırlar.**"

﴿٨٠﴾ وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحَاجُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ

هَدَيْتُمْ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي

شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٠﴾

(Ve haccehu kavmuh, kale e tuhaccunni fillahi ve kad hedan, ve la ehafu ma tuşrikune bihi illa ey yeşae rabbi şey'a, vesia rabbi kulle şey'in ilma, e fe lâ tetezekkerûn.)

En'âm (6/80) "**Kavmi onunla tartışmaya girdi. Dedi ki: "Beni doğru yola iletmışken, Allah hakkında benimle tartışmaya mı kalkışıyorsunuz? Hem sizin O'na ortak koştuklarınızdan ben korkmam; ancak Rabbimin bir şey dilemiş olması başka. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Hâlâ düşünüp öğüt almayacak mısınız?"**

﴿٩٠﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدِيهِمْ أُقْتَدَهِ

قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿١٢١﴾

(Ulâikellezine hedellahu fe bi hudahumuktedih, kul lâ es'elukum aleyhi ecra, in huve illa zikra lil âlemîn.)

En'âm (6/90) **"İşte, o peygamberler, Allah'ın doğru yola ilettiği kimselerdir. (Ey Muhammed!) Sen de onların tuttuğu yola uy. De ki: "Bu tebliğe karşı sizden bir ücret istemiyorum. O (Kur'ân), bütün âlemler için ancak bir uyarıdır."**

113

Arab yarım adasında zuhur ettiği halde, bütün âlemler için nasıl uyarı olduğunu anlamak zorundayız. Bu uyarı bir bakıma, her bir insan başlı başına bir âlem olduğundan ve bu âlemin merkezide akıl olduğundan bu akıllara uyarıdır. Ayrıca içinde bütün âlemlerin mertebe ve programları olduğundan bütün âlemlerden haber vermektedir ve bunların gerğinin yapılmasını istemektedir.

﴿١٢١﴾ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ

وَأَنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ

﴿لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾

(Ve lâ te'kulu mimma lem yuzkerismullahi aleyhi ve innehu lefisk, ve inneş şeyatîne leyuhune ila evliyaihim li yucadilukum ve in eta'tumuhum innukum le muşrikûn.)

En'âm (6/121) **"Üzerine Allah adı anılmayan (hayvan)lardan yemeyin. Çünkü bu şekilde davranış fâsıklıktır. Bir de şeytanlar kendi dostlarına sizinle mücadeleye etmeleri için mutlaka fısıldarlar. Onlara boyun eğerseniz şüphesiz siz de Allah'a ortak koşmuş olursunuz."**

﴿۱۲۶﴾ وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ

﴿لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ﴾

(Ve haza siratu rabbike mustekîma, kad fessalnel ayati li kavmiy yezzekkerûn.)

En'âm (6/126) **"Bu, Rabbinin dosdoğru yoludur. Şüphesiz düşünüp öğüt alacak bir toplum için âyetleri ayrı ayrı açıkladık."**

114

﴿١٣٨﴾ وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرْتُ حَجْرًا لَا يَطْعَمُهَا

إِلَّا مَنْ نَشَاءُ بِزَعْمِهِمْ وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ

لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ

بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿﴾

(Ve kalu hazihi en'amuv ve harsun hicr, la yat'amuha illa men neşau bi za'mihim ve en'amun hurrimet zuhurûha ve en'amul la yezkurunesmellahi aleyheftiraen aleyh, seyeczihim bima kanu yefterûn.)

En'âm (6/138) "**Bir de (asılsız iddialarda bulunarak) dediler ki: "Bunlar yasaklanmış hayvanlar ve ekinlerdir. Onları bizim dilediklerimizden başkası yiyemez. (Şunlar da) sırtları (binilmesi ve yük yüklemesi) haram edilmiş hayvanlardır."** Bir kısım hayvanları da keserken üzerlerine Allah'ın adını anmazlar. (Bütün bunları) Allah'a iftirâ ederek yaparlar. Bu iftirâları sebebiyle Allah onları cezâlandıracaktır.

﴿١٥٢﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ
بِالْقِسْطِ لَأُنْكَلِفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا
وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصِيكُم
بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾

(Ve la takrabu malel yetimi illa billeti hiye ahsenu
hatta yebluğa eşuddeh, ve evful keyle vel mizane bil
kist, la nukellifu nefsen illa vus'aha, ve iza kultum
fa'dilu ve lev kâne za kurba, ve bi ahdillahi evfu

115

zalikum vassakum bihi leallekum tezekkerûn.)

En'âm (6/152) "*Rüşdüne erişinceye kadar yetimin
malına ancak en güzel şekilde yaklaşın. Ölçüyü ve
tartıyı adaletle tam yapın. Biz herkesi ancak gücünün
yettiği kadarıyla sorumlu tutarız. (Birisi hakkında)
konuştuğunuz zaman yakınınız bile olsa âdil olun.*

Allah'a verdiğiniz sözü tutun. İşte bunları Allah size öğüt alasınız diye emretti."

﴿٢﴾ كِتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ

لِتُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾

(Kitabun unzile ileyke fe la yekun fi sadrike haracum minhu li tunzira bihi ve zikra lil mu'minîn.)

A'râf (7/2) "**Bu, sana, kendisiyle (insanları) uyarman için ve mü'minlere öğüt olarak indirilmiş bir kitaptır. Artık ondan dolayı göğsünde bir sıkıntı olmasın."**

﴿٣﴾ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا

مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾

(İttebiu ma unzile ileykum mir rabbikum ve la tettebiu min dunihi evliya' kalilem ma tezekkerûn)

A'râf (7/3) "**Rabbinizden size indirilene uyun. Onu bırakıp başka dostlara uymayın. Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz!"**

﴿٢٦﴾ يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي

سَوَاتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ

116

آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿٢٦﴾

(Ya beni âdeme kad enzelnâ aleykum libasey yuvari sev'atikum ve rişev ve libasut takvâ zalike hayr, zalike min ayatillahi leallehum yezzekkerûn)

A'râf (7/26) **"Ey Âdemoğulları! Size avret yerlerinizi örtecek giysi ve süslenecek elbise verdik. Takvâ (Allah'a karşı gelmekten sakınma) elbisesi var ya, işte o daha hayırlıdır. Bu (giysiler), Allah'ın rahmetinin alâmetlerindedir. Belki öğüt alırlar (diye onları insanlara verdik)."**

Bu elbise iç bünyemizdeki mânâyı gizlemek için giydirilen beden elbisesidir. Böyle bir madde bedenimiz olmasa dünyada mânâların barınabileceği bir yer olamayacak ve hepimiz hayâli sülietler gibi oluruz ve iletişimimizde olmaz. Ayrıca bu elbise yâni beden içinde elbiseler indirdik ki, kullandığımız giyeceklerdir. Takvâ elbisesi, iç bünyede verilen mânâları kullanarak ortaya çıkarmaktır. Bu da tatbik edilerek olur, örneğin namaza başlarken namaz elbisesi giyiyoruz ve hûşû ile namaz fiilinin içine giriyoruz, buradaki

takvâ elbisemiz namazdır. Şeriat mertebesinde fiiller takvâ olurken, esas takvâ Âdem (a.s.) dan bize verese-miras gelen "ve nefahtü" hakikatini unutmamaktır.

Bu anlattığımız Âyetler zât mertebesinin hakikatleridir, umulur ki bunları düşünüp, zâten sizde mevcûd olan bunları ortaya çıkarırsınız. Cenâb-ı Hakk bunu bizlerden bekliyor çünkü bunu yapacak herşeyi bize vermiştir, elbise elbise üstüne giydirilince bunlar biraz kapalı kalmış fakat siz bunu umarım ki ortaya çıkarırsınız diyor.

﴿٥٧﴾ وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ

حَتَّىٰ إِذَا أَقْلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا

بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ

117

الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥٧﴾

(Ve huvellezi yursilur riyaha buşram beyne yedey rahmetih, hatta iza ekallet sehaben sikalen suknhahu li beledim meyyitin fe enzelna bihil mae fe ahracna bihi min kullis semerat, kezalike nuhricul mevta leallekum tezekkerûn.)

A'râf (7/57) "**O, rüzgârları rahmetinin önünde müjde olarak gönderendir. Nihâyet rüzgârlar ağır bulutları**

yüklendiği vakit, onları ölü bir belde(yi diriltmek) için sevk ederiz de oraya suyu indiririz. Derken onunla türlü türlü meyveleri çıkarırız. İşte ölüleri de öyle çıkaracağız. Ola ki ibretle düşünürsünüz.”

Bâtinen, Cenâb-ı Hakk'ın muhabbet rüzgarları gelir ve herbirerlerimizin gönüllerinde, gelen yağmurların getirdiği bereketin inmesi ile ilâhî meyveler meydana gelir ve onlardan da yeriz ve rızıklandırız yâni onlar bizim ilmi olarak malımız olur ve her yerde kullanırız.

Kıyamette bu görünen şeylerin hepsi kaybolacak, Cenâb-ı Hakk Cebrâil (a.s.)'ı Efendimizin (s.a.v) kabrini bulmak için dünyaya gönderecek Cebrâil (a.s.) ilk seferde bulamayacak çünkü hiçbir işaret kalmamış olacak, ikinci seferinde ise bir yerden bir nûrun çıktığını görecektir ve o zaman Efendimizi (s.a.v) bulacak ve ilk önce Efendimiz (s.a.v) kalkacak sonra onun ardından hâlifeleri, sahabeyi kirâm ve daha sonra bütün insânlar ayağa kalkacaklardır.

Kişinin dünyada yaşıyorken ağırlıklı olarak ahlâkı ne ise o ahlâkın ifâde ettiği hayvân şekline bürünecek ahîrette. Eksi fiiller yapanlar “ve nefahtü” ile kendilerine gelen mânâyı maddeye çevirenlerdir. İlk vasfımız olan Âdem vasfımız dünya yaşamı boyunca hayvâniyete dönüyor gafletimiz yüzünden, ne kadar kötü bir durumdur.

﴿٦٣﴾ اَوْعَجِبْتُمْ اَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ

118

مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٦٣﴾

(E ve acibtum en caekum zikru'm mir rabbikum ala raculim minküm liyunzirakum ve li tetteku ve leallekum turhamûn.)

A'râf (7/63) "*Sizi uyarması ve sizin de Allah'a karşı gelmekten sakınıp rahmete ulaşmanız için, içinizden bir adam aracılığı ile Rabbinizden size bir zikir (vahiy ve öğüt) gelmesine şaştınız mı?*"

﴿٦٩﴾ أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ

مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ

قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَصِطَةً فَادْكُرُوا الْآءِ

اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾

(E ve acibtum en caekum zikrum mir rabbikum ala raculim minkum liyunzirakum, vezkuru iz cealekum hulefae mim ba'di kavmi nuhiv ve zadekum fil halki bestah, fezkuru alâellahi leallekum tuflihûn.)

A'râf (7/69) "*Sizi uyarması için içinizden bir adam aracılığıyla Rabbinizden size bir zikir (vahiy ve öğüt)*

gelmesine şaştınız mı? Hatırlayın ki, Allah sizi Nûh kavminden sonra onların yerine getirdi ve sizi hakediliş itibariyle daha güçlü kıldı. Allah'ın ni'metlerini hatırlayın ki kurtuluşa eresiniz."

Zikir sadece aynı şeyi tekrarlamak değildir. Zikir kelimesi sözlük anlamı olarak hatırlamak demektir, "ey okuyan kimse sende mevcûd olan ilâhî hakikatleri hatırla ve dışarıya çıkar" anlamındadır. Nefsi emmârenin oluşumlarının idrâk edilerek onların etkisinde kalınmaması isteniyor.

Bunları geçmişteki peygamberlerin hayât hikâyeleri olarak kabullenirsek bu durumda Kûr'ân-ı Kerîm tarih kitâbı

119

gibi kitâp olur fakat Kûr'ân-ı Kerîm Allah'ın kelâmı, zât-î zuhuru olduğundan böyle bir şey ile sınırlandırılması hiçbir şekilde mümkün değildir.

Başkalarının dahi söylemesine gerek kalmadan bazen insân, "ben şu kadar ibâdet ediyorum, bu kadar nafîlelerim var" diye düşünür, işte bu şekilde bir düşünceye kesinlikle sapılmayıp, nefis temize çıkarılmamalıdır. Çünkü nefis kötülüğü emreder yâni oyun yapar ve kişiyi gururlandırır.

Racûl zâhiri olarak erkek kişi olsada hakîkatte Hakk erleri demektir. Onlarda nefsleri üzerine şâhit olup kendi varlıklarında ilâhî varlıktan başka hiçbir şey olmadığını müşâhede edenlerdir.

Hûd mertebesinde kişinin kavmi biraz daha genişleyip büyüyor ve mücâdele biraz daha zorlaşıyor çünkü insânın rûhâniyeti geliştiği gibi nefsânîyeti de gelişiyor. Nefs rûhta olan herşeyden haberdardır, dolayısıyla kişi rûhen nereye yükselirse nefste oranın ilmini idrâk ediyor ve oradan saldırmaya başlıyor. zûlmani perdeler geçilip yükselmeye başlandıkça rahmâni perdeler çıkmaya başlıyor.

﴿١٣٠﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِّنَ

الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٣٠﴾

(Ve le kad ehazna ale fir'avne bis sinine ve naksim mines semerati leallehum yezzekkerûn.)

A'râf (7/130) "**Andolsun biz, Firavun ailesini, öğüt alsınlar diye yıllarca süren kıtlık ve ürün eksikliği ile cezâlandırıldık.**"

﴿٢٠٥﴾ وَادْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ

الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ

الْغَافِلِينَ ﴿٢٠٥﴾

120

(Vezkur rabbeke fi nefsike tedarruav ve hifetev ve dunel cehri minel kavli bilğuduvvi vel asali velatekum minelğafilîn.)

A'râf (7/205) "**Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak, yüksek olmayan bir sesle sabah-akşam zikret ve gâfillerden olma.**"

"Rabb'ını nefsinde zikret" yani Rabb'ının seninle olduğunu gayb de olmadığını hazır da olduğunu idrak ederek zikret. Görüldüğü gibi bu 'Ayet-i Kerîme'de ki, zikir "lisânî'dir. Tarikat mertebesinin hakikatinde olan bir zikir şeklidir. Zikrini yaparken kişinin düşüncesinin kendinde olması gereğini bildirmektedir. Ne yazıkki genelde zikir yapılırken zâkir duygusallık üzere olduğundan gayb da olan bir Rabb'ı zikreder böyle olunca zikrinin mânâsının farkında değildir. Esas olan zikrin sayısal çokluğu değil, fikirsel genişliğidir.

Sabah akşam, tarikat mertebesinin fenası ve bakası içinde yalvararak ve korkarak. Çünkü burası "havf ce reca" korku ve ümit mertebesidir. Yüksek olmayan bir ses, kendinin duyacağı kadardır. Bu husus bir ölçüdür, daha yüksek sesle zikir yapmak, irfani değil duygusal ve nefsidir. Burada bahsedilen nefis "emmare" değil, kişinin kişilik halidir. Duygusal kişi hangi halde ise onun nefsi o hal üzeredir.

﴿٥٧﴾ فَاِمَا تَتَّقَنَّهٗمْ فِى الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مِّنْ خَلْفَهُمْ

لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ﴿٥٧﴾

(Fe imma teskafennehum fil harbi fe şerrid bihim men halfehum leallehum yezzekkerûn.)

Enfâl (8/57) "**Eğer onları savaşta yakalarsan, bunlar(a vereceğin cezâ) ile arkalarındakileri de dağıt ki ibret alsınlar.**"

﴿١٢٦﴾ أَوَّلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً

121

أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَكَّرُونَ ﴿١٢٧﴾

(E ve la yeravne ennehum yuftenune fi kulli amim merraten ev merrateyni summe la yetubune ve la hum yezzekkerûn.)

Tevbe (9/126) "**Görmüyorlar mı ki, onlar her yıl bir veyâ iki kere belâya çarptırılıp imtihan ediliyorlar. Sonra ne tövbe ederler, ne de ibret alırlar.**"

﴿٣﴾ إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ

مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ

فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٠٣﴾

(İnne rabbekumullahullezi halekas semâvati vel erda fi sitteti eyyamin summesteva alel arşı yudebbirul emr, ma min şefiin illa mim ba'di iznih, zalikumullahu rabbukum fa'buduh, efela tezekkerûn.)

Yûnus (10/3) **"Şüphesiz ki Rabbiniz, gökleri ve yeri altı gün içinde (altı evrede) halkeden, sonra da Arş'a kurulup işleri yerli yerince düzene koyan Allah'tır. O'nun izni olmaksızın, hiç kimse şefaatçi olamaz. İşte O, Rabbiniz Allah'tır. O hâlde O'na kulluk edin. Hâlâ düşünmüyor musunuz?"**

Bu âlemde ki, her şey "kevn ve fesad" "olmak ve bozulmak" üzere kurulmuştur. Altı oluşumda "kevn" meydana gelen bu âlemler, yedinci oluşumla "fesad" yani bozulacaklardır. İseviyyet mertebesinin sonuna kadar "kevn" devam etmekte iken, Muhammediyyenin başında yedinci "gün" oluşum başlamıştır yedinci gün kıyamet günüdür. İşte bu nesiller bizler şu anda kıyamet sürecinde yaşıyoruz. Kıyamet bir günde oluşacak bir şey değildir.

Âdem'in (a.s.) yeryüzüne gelişi kıyamet alâmeti, hazreti Peygamberimizin yeryüzüne gelişi ise kıyametin başlangıcıdır.

﴿٢٤﴾ مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصْمَى وَالْبَصِيرِ

وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

(Meselul ferikayni kel a'ma vel esammi vel basiri ves semi', hel yesteviyani mesela, e fe la tezekkerûn.)

Hûd (11/24) ***"Bu iki zümrenin durumu, kör ve sağır ile gören ve işiten kimseler gibidir. Bunların durumları hiç birbirlerine denk olur mu? Hâlâ düşünmez misiniz?"***

﴿٣٠﴾ وَيَا قَوْمِ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتَهُمْ

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣١﴾

(Ve ya kavmi mey yensuruni minellahi in taredtuhum, e fela tezekkerûn.)

Hûd (11/30) "**Ey kavmim! Eğer ben onları kovarsam, beni Allah'tan kim koruyabilir? Hiç düşünmüyor musunuz?**"

﴿١١٤﴾ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَى النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ

إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ ﴿١١٤﴾

(Ve ekimis salate tarafeyin nehari ve zulefem minel leyl, innel hasenati yuzhibnes seyyiat zalike zikra liz zakirîn.)

Hûd (11/114) "**(Ey Muhammed!) Gündüzün iki tarafında ve gecenin gündüze yakın vakitlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir. Bu, öğüt alanlar için bir öğüttür.**"

123

﴿١٢٠﴾ وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ

بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى

لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٠﴾

(Ve kullen nekussu aleyke mir embair rusuli ma nusebbitu bihi fuadek, ve caeke fi hazihil hakku ve mev'izatu ve zikra lil mu'minîn.)

Hûd (11/120) **"(Ey Muhammed!) Peygamberlerin haberlerinden, kendileriyle senin kalbini pekiştirdiğimiz her bir haberi sana aktarıyoruz. Bunlarda, sana hak, mü'minlere de bir öğüt ve hatırlatma gelmiştir."**

﴿٤٢﴾ وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِّنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ

رَبِّكَ فَأَنَسِيهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ

بِضَعِ سِنِينَ ﴿٤٣﴾

(Ve kale lillezi zanne ennehu nacim minhumezkurni inde rabbik, fe ensahuş şeytanu zikra rabbihi fe lebise fis sicni bid'a sinîn.)

Yûsuf (12/42) **"Yûsuf, onlardan kurtulacağını düşündüğü kişiye, "Efendinin yanında beni an", dedi. Fakat şeytan onu efendisine hatırlatmayı unutturdu da bu yüzden o, birkaç yıl daha zindanda kaldı."**

﴿١٠٤﴾ وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ

لِلْعَالَمِينَ ﴿﴾

124

**(Ve ma tes'eluhum aleyhi min ecr, in huve illa zikru'l
lil âlemîn.)**

Yûsuf (12/104) "***Hâlbuki sen buna karşılık onlardan bir
ücret de istemiyorsun. O (Kur'ân) âlemler içinde
ancak bir öğüttür.***"

﴿٢٨﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ

إِلَّا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿﴾

**(Ellezine amenu ve tatmeinnu kulubuhum bi zikrillah,
e la bi zikrillahi tatmeinnul kulûb.)**

Ra'd (13/28) "***Onlar, inananlar ve kalpleri Allah'ı
anmakla huzura kavuşanlardır. Biliniz ki, kalpler
ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.***"

﴿٢٥﴾ تَوْتَىٰ أَكْلَهَا كُلِّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ

الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

(Tu'ti ukuleha kulle hînim bi izni rabbiha, ve yadribullahul emsale lin nasi leallehum yetezekkerûn.)

İbrâhîm (14/25) "**Bu ağaç, Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir. Öğüt alsınlar diye Allah insanlara misâller getirir.**"

﴿٥٢﴾ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا

أَنَّ مَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٥٢﴾

(Haza belağul lin nasi ve li yunzeru bihi ve liya'lemu ennema huve ilâhuv vâhiduv ve liyezzekkeru ulul elbâb.)

125

İbrâhîm (14/52) "**Bu Kur'ân; kendisiyle uyarılınsınlar, Allah'ın ancak tek ilâh olduğunu bilsinler ve akıl sâhipleri düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara bir bildiridir.**"

﴿٦﴾ وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ

لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾

(Ve kalu ya eyyuhellezi nuzzile aleyhiz zikru inneke le mecnûn.)

Hicr (15/6) **"Dediler ki: "Ey kendisine Zikir (Kur'ân) indirilen kimse! Sen mutlaka delisin!"**

Bu sözleri söyleyenlerin kendileri deliydiler ancak kendilerini akıllı zannediyorlardı. Aynı zamanda bir İnsân-ı Kâmil olan Peygamber Efendimiz bir ayna idi bu insanlar ona baktılar kendilerini gördüler, ancak bunu anlayamadılar. Bu yüzden o nu deli zannettiler ve çelişkiyede düştüler. Hem kendisine **Zikir (Kur'ân)** in indirildiğini söylediler hemde deli dediler.

﴿٩﴾ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾

(İnna nahnu nezzelnez zikra ve inna lehu le hafizûn.)

Hicr (15/9) **"Şüphesiz o Zikr'i (Kur'ân'ı) biz indirdik biz! Onun koruyucusu da elbette biziz."**

Görüldüğü gibi bu Âyet-i Kerîme, Zat mertebesindedir, insân-ı dehşete düşürecek ve mutlak bir yakınlığe götürecektir. İlâh-î bir sözdür. **Zikr'i (Kur'an'ı) biz indirdik biz!** Diyerek, Kûr'ân-ı Kerîm'in indiği yere yani "gönül"e ne kadar değer verdiğini kendi hakikatini oraya kendisi tarafından indirildiğini açık olarak belirtmektedir. Ve onun koruyucusuda kendisinin olduğunu da bildirmektedir. Öyle ise koruyucusu, muhafızı olan "Hafız" ismi ve Zâtıyla koruduğu yerde her zaman bulunuyor demektir. Bu hakikat-i

126

ancak Rabb'larını hazırda bilen, bulan, kimseler idrak edebilirler. Rabb'ları gayb da olan kimseler ise sadece lâfzını okurlar.

﴿١٣﴾ وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٤﴾

(Ve ma zerae lekum fil erdi muhtelifen elvanuh, inne fi zalike le âyetel li kavmiy yezzekkerûn.)

Nahl (16/13) "**Sizin için yeryüzünde çeşitli renk ve biçimlerle halkettiği şeyleri de sizin hizmetinize verdi. Öğüt alan bir toplum için bunda ibretler vardır.**"

﴿١٧﴾ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾

(E fe mey yahluku ke mel la yahluk, e fe la tezekkerûn.)

Nahl (16/17) "**Şu hâlde hakeden, hakedemeyen gibi olur mu? Artık siz düşünmez misiniz?**"

﴿٤٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾

(Ve ma erselna min kablike illa ricalen nuhi ileyhim fes'elu ehlez zikri in kuntum la ta'lemûn.)

Nahl (16/43) "**Senden önce de ancak, kendilerine vahyettiğimiz birtakım erkekleri peygamber olarak gönderdik. Eğer bilmiyorsanız ilim sâhiplerine sorun.**"

﴿٤٤﴾ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ

لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

(Bil beyyinati vez zibur, ve enzelna ileykez zikra li tubeyyine linnasi ma nuzzile ileyhim ve leallehum yetefekkerûn.)

Nahl (16/44) "***(O peygamberleri) apaçık belgeler ve kitaplarla gönderdik. İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman ve onların da (üzerinde) düşünmeleri için sana bu Kur'ân'ı indirdik.***"

﴿٩٠﴾ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ

ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ

يَعِظُكُم لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩١﴾

(İnnellahe ye'muru bil adli vel ihsani ve itai zil kurba ve yenha anil fahşai vel munkeri vel bağy, yeizukum leallekum tezekkerûn.)

Nahl (16/90) "***Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık***

ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”

﴿٤١﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا

يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾

(Ve le kad sarrafna fi hazel kur'ani li yezzekkeru, ve ma yeziduhum illa nufûra.)

İsrâ (17/41) "**Andolsun biz, onlar düşünüp öğüt alsınlar diye (gerçekleri) bu Kur'ân'da değişik biçimlerde açıkladık. Fakat bu, onların ancak kaçışlarını artırıyor.”**

*****128*****

﴿٢٨﴾ وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ

وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ

زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ

عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا ﴿٢٨﴾

(Vasbir nefseke meallezine yed'une rabbehum bil ğadati vel aşıyyi yuridune vechehu ve la ta'du aynake anhum turidu zinetel hayâtid dunya ve la tuti' men ağfelna kalbehu an zikrina vettebea hevahu ve kane emrûhu furuta.)

Kehf (18/28) "***Sabah akşam Rabblerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte ol. Dünyâ hayâtının zînetini arzu edip de gözlerini onlardan ayırma. Kalbini bizi anmaktan gâfil kıldığımız, boş arzularına uymuş ve işi hep aşırılık olmuş kimselere boyun eğme.***"

Bu Âyet-i Kerîm'e çok dikkatimi çeken bir Âyet-i Kerîm'e idi, bu Âyet-i Kerîme'nin yaşantısını kendime düstur edindim ve halâ da devam ediyor.

Nefsinle sabret, nefsinle sabretmesini öğren, sabrın nefisle yapılmasını tavsiye ediyor Cenâb-ı Hakk, o nefsinle sabreden kimselerle birlikte, demek ki sabretmenin özelliklerinden birisi sabredenleri bulup onlarla ünsiyet edip birlikte sabretme yolunu seçmek ve onlardan dayanak almak, insan kolay kolay yalnız başına yapamaz, yapsa da çok ileri götüremez. O kimselerle ki onlar Rablarını davet ediyorlar, sabah ve akşam ve Rab'larının vechini talep ediyorlar, bakın cenneti değil ve sakın onlardan gözlerini ayırma. Sıkıntılı zamanlarda okunduğunda hemen faaliyete geçen bir Âyettir, herkesin ezberleyip okumasını tavsiye ederim, çünkü ne cennet, ne mal ne mülk var, sadece Rabbinin vechi var ve nefsi, yani kişinin bütün varlığını devreye sokuyor. Dünyayı talep eden ve kalbi gaflette olan kimselere uyma, zikrimizden gaflette olanlara uyma, onlar hevasına tabi olan kimselerdir, o zaman işinde aşırı gitmiş

olursun, yani İlâh-î hükümlerin dışına çıkmış olursun. Nefis mertebesinde, nefis eğitiminde bu Âyeti Kerime çok büyük yol göstericidir.

﴿٧٠﴾ قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ

أُحَدِّثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٧٠﴾

(Kale fe initteba'teni fe la tes'elni an şey'in hatta uhdise leke minhu zikra.)

Kehf (18/70) **"O da şöyle dedi: "O hâlde, eğer bana tabi olacaksan, ben sana söylemedikçe hiçbir şey hakkında bana soru sormayacaksın."**

Bahsedilen hadise, Hz. Mûsâ ile Hz. Hızır arasında geçen hadisedir daha geniş bilgi isteyenler, (Kehf Sûresi) isimli kitabımıza bakabilirler. Oradan küçük bir bölüm aşağıya aktardım.

Burada Mûsâ olan zâhirimiz yani şeriat halimiz bir başka yerde İsâ olur, bir başka yerde Yusuf olur kuyuya atılırız, Yunus olup balığın karnına girip istiğfar ettiğimizde bunu hissetmemiz lâzımdır, yaşantısıyla hâllenmemiz lâzımdır, başrollerde olan biziz, o mertebede o isimlerde bizim yaşantımız, o yaşantıları onların ruh halleriyle bir kere okumak binlerce defa okumaktan daha üstündür.

Aslında Hızır (a.s.) olarak orada zuhurda olan Allah'ın ta kendisidir, Mûsâ (a.s.) Ulûlazim peygamberi iken Allah'tan vasıtalı yani melek vasıtasıyla ilim alırken, Hızır (a.s.) vasıtasız kendi bünyesinden zuhura getiriyor, işte kişinin Rabbiyle arasında olan münasebetlerini düzelterek bire bir Rabbinden ilham alarak faaliyete geçmesi Ledün ilmidir.

﴿٨٣﴾ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ

مِنْهُ ذِكْرًا

130

(Ve yes'eluneke an zil karneyn, kul seetlu aleykum minhu zikra.)

Kehf (18/83) **"(Ey Muhammed!) Bir de sana Zülkarneyn hakkında soru soruyorlar. De ki: "Size ondan bir anı okuyacağım."**

Sana Zülkarneyn hakkında soruyorlar, onlara De ki "Yakında ondan size haber vereceğim"

Zülkarneyn kelime anlamı olarak tefsirlerde genel olarak iki karine sahibi olarak tanımlanmaktadır, bizler bunu kendi varlığımızda nefis ve Rûh, zâhir ve bâtin olarak yorumlayabiliriz. "Zülkarneyn" Ebced hesabıyla sayı değeri (1147)'dir, yani (1+1+4+7=13) olur ve Zülkarneyn'de Hakikat-i Muhammediye bağlıdır.

Siyerde İbnü Abbas'tan nakledildiğine göre Kureyş Nadr b. Hâris ile Ukbe b. Ebî Muayt'ı Medine'deki yahudi hahamlarına gönderip: "Onlar, kitap ehliendirler, siz de bulunmayan bilgiler onlarda bulunur. Muhammed'e sorun bakalım" demişler. Bunun üzerine ikisi birlikte Mekke'den çıkıp Medine'ye varmışlar ve sormuşlar.

Yahudiler: "Ona mağara halkından, Zülkarneyn'den ve Rûhtan sorunuz. Eğer hepsine cevap verir veya susarsa peygamber değildir. Ve eğer bir kısmına cevap verip bir kısmından susarsa peygamberdir" demişler. Çünkü Rûh,

Tevrat'ta kapalı olarak ifade edilmiş. Onlar, gelmişler sormuşlar. Bunun üzerine iki kıssa, yani Ashab-ı Kehf ve Zülkarneyn kıssaları açıklanıp Rûh kapalı bırakılmış olmakla sorduklarına pişman olmuşlardır

﴿١٠٠﴾ وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿﴾

﴿١٠١﴾ الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنِ ذِكْرِي وَكَانُوا

لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿﴾

131

(Ve aradna cehenneme yevmeizin lil kâfirine ardan)

(Ellezine kanet a'yunuhum fi ğitain an zikri ve kanu la yesteti'une sem'a.)

Kehf (18/100-101) "***O gün cehennemi; gözleri Zikr'ime (Kur'an'a) karşı perdeli olan ve onu dinleme zahmetine dahi katlanamayan kâfirlerin karşısına (bütün dehşetiyle) dikeriz!***"

﴿٢﴾ ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكْرِيًا ﴿﴾

(Zikru rahmeti rabbike abdehu zekeriyya.)

Meryem (19/2) **"Bu, Rabbinin, Zekeriya kuluna olan merhametinin anılmasıdır."**

Bu Âyet-i Kerîme hakkında Meryem Sûresi kitabımızda kaydettiğim yazıyı buraya da aktarmakta fayda olacağı düşüncesiyle ilâve etmeyi uygun buldum, İnşallah faydalı olur. Daha geniş ilgiyi orada bulabilirsiniz.

Bu hâdiseleri geçmişte yaşanmış olan hâdiseler olarak değilde her an yaşanan ve yaşanacak olan hâdiseler olarak düşünürsek hakîkâtlarına ermemiz kolaylaşır.

Ya biz bu hâdiselerin zamanına gidelim ya da onları günümüze getirelim ki birleşsinler, tevhid olsun ve bu şekilde kendimiz yaşayalım bunları ve her birerlerimizde olan bu mertebelerin gereği olarak bir yönümüz ile Zekeriyyâ, bir yönümüz ile Yahyâ ve bir yönümüz ile Îsâ olalım.

Seyri sülûk ta Kûr'ân-ı Kerîm de belirtilen bütün peygamberân hâzerâtının hayatlarından alınan kesitler ile onların hakîkâtlarını idrâk etmektir. Bunun sonucu olarak ancak Muhammedül meşreb olunabilmektedir. Yakîn olarak yaşanması gereken bu mertebeler sonucu gerçek seyir olabilmektedir aksi halde yapılan seyir ne kadar güzel olursa olsun sonuçta hayâlidir ve gerçek mânâda kimliğimizi bize bildirmez.

Yakîn olarak idrâk edilen bu hakîkâtlar sonucu biliriz ki

132

Zekeriyyâ, Yahyâ, Îsâ hep bizim o mertebeler itibarıyla olan isimlerimizdendir ve sâdece geçmiş dönemlerde yaşamış olan peygamberler olarak bunları görmeyip gönlümüzde yaşayan özellikler olarak idrâk etmeliyiz.

Vahdet-i Vücûd'un içerisinde bir bütün olarak bulunan bu mertebeler kişilerde Vahdet-i Şuhud olarak tek tek hakîkâtları ortaya çıkarıldıktan sonra ancak gerçek yerlerini bulabilmektedirler. Şuhud ile hakîkâtları idrâk edilemeyen bu

mertebeleri ne kadar okursak okuyalım sonuçta hepsi geçmişteki yerlerinden öteye gidemez ve bize bağlantıları olmaz ve bizim dışımızda kaldıklarından dolayı da bunlardan eksik oluruz.

Bu âyeti kerîmede belirtildiği üzere demek ki bu mertebede "abd" yâni "kul" Zekerıyyâ olarak isimlendirilmektedir. "Zekerıyyâ" yâni tezkiye edilmiş, temizlenmiş kulunu Cenâb-ı Hakk (c.c.) ın rahmetle anışıdır.

Ve bu hâdiselerin oluş devresi fenâfillâh mertebesine yâni İsevîyyet mertebesine yaklaşma devreleridir. Ayrıca seyri sülûk yolunda yedinci mertebe olan nefsi sâfiye halinin İsevîyyet sâfiyetine ulaşması halidir. Çünkü nefis mertebelerinde sâflaşma ile tevhid mertebelerinde sâflaşma arasında fark vardır. Nefs mertebelerinde kişi kendi bireysel varlığında sâflaşır, tevhid mertebelerinde ise afâki olarak âlemlere dönük bir sâflaşmadır. Hakîki tevhid yolunda kişide daha evvelce varlık hakkında olan şüphelerin ortadan kalkarak sâf hale gelmesidir. Bu mertebede olan kişi tevhid-i esmânın hakîkâtini idrâk ederek teferruat bilgilerden tezkiye olmuştur ve tamamen temiz bir anlayış ve kanaâte sâhiptir.

Görünüşte beni İsrâîl'in yaşlanmış peygamberlerinden biri olarak gözüken bu mânâ bâtınen seyri sülûk yolunda epey dirsek çürütmüş, tesbih çekmiş, zikirler yapmış ve gönül ehli olarak bir hayli yol almış sâliktir.

﴿٦٧﴾ أَوَّلًا يَذْكُرُ الْإِنْسَانَ أَنَا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ

﴿٦٧﴾ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا

133

(E ve la yezkuru' I insanu enna halaknahu min kablu ve lem yeku şey'a.)

Meryem (19/67) "**İnsan, daha önce hiçbir şey değil iken kendisini halkettiğimizi düşünmez mi?**"

Nekadar açık bir ifade, Fiziken ortada olmayan bir varlığı bâtın âleminden zâhir âlemine dâhil eden İlâh-î güç bu muhteşem zuhurun ikazını yapmakta, ancak o kimse bunlarla hiç ilgilenmek lüzumunu bile hissetmeden kendi benlik ve beşeriyeti ile, sanki kendisini kendi halketmişçesine hayatını sürdürmeye çalışıyor, ve gerçekten her zaman muhtac olduğu rabb'ına karşı "zikirsiz-düşüncesiz" davranıyor.

﴿١٤﴾ اِنِّى اَنَا اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا فَاعْبُدْنِىْ

وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ لِدِكْرِىْ ﴿١٤﴾

(İnneni enallahu la ilâhe illa ene fa'budni ve ekimis salate li zikri.)

Tâhâ (20/14) "**Şüphesiz ben Allah'ım. Benden başka hiçbir ilâh yoktur. O hâlde bana ibâdet et ve beni anmak için namaz kıl.**"

Not= Tâhâ Sûresinden aynı âyet-i buraya da aktaralım.

Yukarıda Cenâb-ı Hakk (c.c) "Ben senin Rabb'inim" diye hitâb etmişti, işte kişiye rûbubiyet hükümlerini idrâk ettikten sonra Uluhiyyet hükümlerini dinle ve uluhiyyeti idrâk etmeye çalış, demektedir.

Bu Âyeti Kerîme ile Efendimiz (s.a.v)'in yolu açılmaktadır. Uluhiyyet mertebesi Efendimiz (s.a.v) ait bir mertebedir ve şu an bahsettiğimiz mertebeler olmaz ise Efendimiz (s.a.v.) yol bulamayız. Ve Cenâb-ı Hakk (c.c.) Mûsevîyyet mertebesinde bulunan kişiyi terbiye etmek açısından burada Uluhiyyet mertebesinden hitâp etmektedir.

Bu Âyeti kerîme Kûr'ân-ı Kerîm'de olmasına rağmen

134

Tevrâtî Âyetlerdendir.

Cenâb-ı Hakk (c.c) doğrudan doğruya hakîkâti Muhammedî hükmüyle "Bana ibâdet et" diyor.

"Ve gerçek olan Uluhiyyet makamımı idrâk etmen için dosdoğru namaz kıl!"

Burada bahsedilen namaz şartlanmalarımız doğrultusunda bildiğimiz namaz değildir, fiziken yapılan ibâdetlerin yanı sıra burada namazın hakîkâtleri idrâk edilmektedir ve "hayaldeki bir Allah'a değil gerçek ve hâzır olan Allah'a" yönelme olmaktadır.

Mûsâ (a.s.)'ın bu hitâbı tek bir yönden değil bütün yönlerden duyduğu belirtilmektedir. Her ne kadar ağaç olarak belirtiliyor ise de, bu ağaç özümüzde olan gerçek varlığımızın ifâdesidir.

Mûsâ (a.s.) bu âyeti kerîmede bildirilen "zikr-i-namazı ikâme et" hükmünü kavmine tebliğ ettikten sonra, kavim bunu alıyor fakat bir türlü başlarını secdeye koymuyorlar ve Cenâb-ı Hakk (c.c) Cebrâil a.s'a Tûr dağına kavmin üzerine kaldırmasını emrediyor. Cebrâil a.s anında kanatlarını altına sokarak Tûr dağına kavmin üstüne getiriyor, Mûsâ a.s "ya secdeye kapanırsınız ya da Tûr dağına üzerinize düşecek" dedikten sonra secdeye varıyorlar ancak acaba Tûr dağı üzerimize düşecek mi, düşmeyecek mi diye merak ederek bir taraftan da yukarıya bakmayı ihmâl etmiyorlar.

﴿٣٤﴾ وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ﴿﴾

(Ve nezkurake kesira.)

Tâhâ (20/34) "**Seni çok zikredelim diye.**"

Görüldüğü gibi burada ki zikir gene, anmak olmakla beraber, ayrıca lisan ile esmâ veya dua zikridir.

﴿٤٢﴾ اذْهَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي ﴿﴾

135

(İzheb ente ve ehuke bi ayati ve la teniya fi zikri.)

Tâhâ (20/42) "**Sen ve kardeşin mucizelerim ile (desteklenmiş olarak) gidin ve beni anmakta gevşeklik göstermeyin.**"

Ve burada rûhani akıl, fikir, düşünce ve idrâk ile nefsin karşısına ilk defa güçlü olarak çıkılıyor. Ve nefsi alt etme şansı ancak Mûsevîyyet düzeyinde oluşabiliyor. Onun öncesi sürekli boğuşma ile geçer bazen nefis, bazen rûhaniyet üste çıkar ancak kesin bir sonuç yoktur.

Eğer zikir azalırsa enerji üretimi azalır ve dolayısıyla rûhani gücümüz düşer, nefis gücümüz artar.

﴿٩٩﴾ كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ

﴿آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا﴾

(Kezalike nekussu aleyke min embai ma kad sebaka ve kad ateynake mil ledunna zikra.)

Tâhâ (20/99) "***(Ey Muhammed!) Sana geçmişin haberlerinden bir kısmını böylece anlatıyoruz. Şüphesiz ki sana katımızdan bir zikir (Kur'ân) verdik.***"

﴿۱۱۳﴾ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ

﴿﴾ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحَدِّثُ لَهُمْ ذِكْرًا﴾

(Ve kezalike enzelahu kur'anen arabiiyyev ve sarrafna fihi minel veidi leallehum yettekune ev yuhdisu lehum zikra.)

Tâhâ (20/113) "***İşte böylece biz onu Arapça bir Kur'ân olarak indirdik ve Allah'a karşı gelmekten sakınsınlar, yahut onlara bir uyarı versin diye onda tehditleri teker teker sıraladık.***"

136

﴿۱۲۴﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا

وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى ﴿٢٠﴾

(Ve men a'rada an zikri fe inne lehu meişeten dankev ve nahşurûhu yevmel kiyameti a'ma.)

Tâhâ (20/124) **"Her kim de benim zikrimden (Kur'ân'dan) yüz çevirirse, mutlaka ona dar bir geçim vardır. Bir de onu kıyamet gününde kör olarak haşrederiz."**

﴿٢١﴾ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ مِنْ رَبِّهِمْ مُحَدَّثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ

وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٢١﴾

(Ma ye'tihim min zikri'm mir rabbihim muhdesin illestemeuhu ve hum yel'abûn.)

Enbiyâ (21/2-3) **"Rab'lerinden kendilerine yeni bir öğüt (bir uyarı) gelmez ki, onlar mutlaka onu alaya alarak, kalpleri de gaflette olarak dinlemesinler. O zulmedenler gizlice şöyle konuştular: "Bu da ancak sizin gibi bir insan. Şimdi siz göz göre göre sihre mi kapılacaksınız?"**

﴿٧﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحَىٰ إِلَيْهِمْ

فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧﴾

(Ve ma erselna kableke illa ricalen nuhi ileyhim fes'elu ehlez zikri in kuntum la ta'lemûn.)

Enbiyâ (21/7) **"Senden önce de ancak kendilerine vahyettiğimiz bir takım erkekleri peygamber gönderdik. Eğer bilmiyorsanız ilim sâhiplerine sorun."**

137

﴿١٠﴾ لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا

تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾

(Le kad enzelna ileykum kitaben fihi zikrukum, e fe la ta'kilûn.)

Enbiyâ (21/10) **"Andolsun, size öyle bir kitap indirdik ki sizin bütün şeref ve şanınız ondadır. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?"**

﴿٢٤﴾ أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلُوبًا بِرُهَانِكُمْ

هَذَا ذِكْرٌ مِّنْ مَّعِيَ وَذِكْرٌ مِّنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا

يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٣٦﴾

(Emittehasu min dunihi aliheh, kul hatu burhanekum, haza zikru mem meiy e ve zikru men kabli, bel ekserûhum la ya'lemunel hakka fehum mu'ridûn.)

Enbiyâ (21/24) **"Yoksa ondan başka ilâhlar mı edindiler? De ki: "Haydi getirin delilinizi! İşte benimle berâber olanların kitabı ve işte benden öncekilerin kitabı (Hiçbirinde birden fazla ilâh olduğuna dair hiçbir delil yok). Şüphesiz çokları hakkı bilmezler de bu sebeple yüz çevirirler."**

﴿٣٦﴾ وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا

هُزُوءًا أَهْذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ وَهُمْ بِذِكْرِ الرَّحْمَنِ

هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٧﴾

(Ve iza raakellezine keferu iy yettehizuneke illa huzuva, e hazellezi yezkuru alihetekum ve hum bi zikri'r rahmani hum kâfirûn.)

Enbiyâ (21/36) "**İnkâr edenler seni gördükleri zaman ancak alaya alırlar. "Bu mu ilâhlarınızı diline dolayan?" derler. Hâlbuki kendileri Rahmân'ın kitabını inkâr ediyorlar."**

﴿٤٢﴾ قُلْ مَنْ يَكْلُوكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ

بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٢﴾

(Kul mey yekleukum bil leyli ven nehari miner rahman, bel hum an zikri rabbihim mu'ridûn.)

Enbiyâ (21/42) "**(Ey Muhammed!) De ki: "(Size azâb edecek olsa) gece ve gündüz Rahmân'ın azâbından sizi kim koruyacak?" Öyle iken onlar Rabblerinin zikrinden yüz çevirmekteler."**

﴿٤٨﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءَ

وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾

(Ve le kad ateyna musa ve harunel furkane ve diyaev ve zikra'l lil muttekîn.)

Enbiyâ (21/48) "**Andolsun, biz Mûsâ ile Hârûn'a, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için o Furkân'ı (Tevrat'ı) bir ışık ve öğüt olarak verdik.**"

﴿٥٠﴾ وَهَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٠﴾

(Ve haza zikrum mubarakun enzelnah, e fe entum lehu munkirûn.)

Enbiyâ (21/50) "**İşte bu (Kur'ân) da bizim indirdiğimiz mübârek bir öğüttür. Şimdi siz bunu mu inkâr ediyorsunuz?"**

139

﴿٦٠﴾ قَالُوا سَمِعْنَا فَتَىٰ يَذُكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ﴿٦٠﴾

(Kalu semi'na fetey yezkurûhum yukalu lehu ibrahîm.)

Enbiyâ (21/60) "**(İçlerinden bazıları), "İbrahim denilen bir gencin onları diline doladığını duyduk" dediler.**"

﴿٨٤﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ

أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَى لِلْعَابِدِينَ ﴿٨٥﴾

(Festecebna lehu fe keşefna ma bihi min durriv ve ateynahu ehlehu ve mislehum meahum rahmetem min indina ve zikra lil abidîn.)

Enbiyâ (21/84) **"Biz de onun duasını kabul edip kendisinde dert namına ne varsa gidermiştik. Tarafımızdan bir rahmet ve kullukta bulunanlar için de bir ibret olmak üzere ona ailesini ve onlarla berâber bir mislini daha vermiştik."**

﴿١٠٥﴾ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ

الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴿١٠٦﴾

(Ve le kad ketabna fiz zeburi mim ba'diz zikri ennel erda yerisuha ibadiyes salihûn.)

Enbiyâ (21/105) **"Andolsun, Zikir'den (Tevrat'tan) sonra Zebûr'da da, "Yere muhakkak benim iyi kullarım varis olacaktır" diye yazmıştık."**

﴿٢٨﴾ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي

أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ

140

فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ﴿٢٩﴾

(Li yeşhedu menafia lehum ve yezkuru'smellahi fi
eyyamim ma'lumatim ala ma razekahum mim behimetil
en'am, fe kulu minha ve at'imul baisal fekîr.)

Hacc (22/28) "**Gelsinler ki, kendilerine âit birtakım
menfaatlere şahit olsunlar ve Allah'ın kendilerine rızık
olarak verdiği (kurbanlık) hayvanlar üzerine belli
günlerde (onları kurban ederken) Allah'ın adını
ansınlar. Artık onlardan siz de yiyin, yoksula fakire de
yedin.**"

﴿٣٤﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ

عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَالْهُكْمُ لِلَّهِ

وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٥﴾

(Ve li kulli ummetin cealna mensekel li yezkuru'smellahi ala ma razekahum mim behimetil en'am, fe ilâhukum ilâhuv vâhidun fe lehu eslimu, ve beşşiril muhbitîn.)

Hacc (22/34) **"Her ümmet için, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini ansınlar diye kurban kesmeyi meşru kıldık. İşte sizin ilâhınız bir tek ilâhtır. Şu hâlde yalnız O'na teslim olun. Alçak gönüllüleri müjdele!"**

﴿٤٠﴾ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقِّ إِلَّا أَنْ
يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ
بِبَعْضٍ لَهَدَمْتُمْ صَوَامِعَ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٍ وَمَسَاجِدٍ يُذَكَّرُ

141

فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ

إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾

(Ellezine uhricu min diyarihim bi ğayri hakkin illa ey yekulu rabbunellah, ve lev la def'ullahin nase

ba'dahum bi ba'dil lehuddimet savamiu ve biyeuv ve salevatuv ve mesacidu yuzkeru fihesmullahi kesira, ve le yensurannellahu mey yensurûh, innellahe le kaviyyun azîz.)

Hacc (22/40) **"Onlar, haksız yere, sırf, "Rabbimiz Allah'tır" demelerinden dolayı yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah'ın, insanların bir kısmını bir kısmıyla defetmesi olmasaydı, içlerinde Allah'ın adı çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescitler muhakkak yerle bir edilirdi. Şüphesiz ki Allah, kendi dinine yardım edene mutlaka yardım eder. Şüphesiz ki Allah, çok kuvvetlidir, mutlak güç sâhibidir."**

﴿٧١﴾ وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ

وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۚ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ

عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧٢﴾

(Ve levittebeal hakku ehvaehum le fesedetis semâvatu vel erdu ve men fihinn, bel eteynahum bi zikrihim fe hum an zikrihim mu'ridûn.)

Mü'minûn (23/71) "**Eğer hak onların arzularına uysaydı, gökler ile yer ve onlarda bulunanlar elbette bozulur giderdi. Hayır, biz onlara şereflerini (Kur'ân'ı) getirdik. Onlar ise bu şereflerinden yüz çeviriyorlar.**"

﴿٨٥﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾

142

(Seyekulune lillah, kul efela tezekkerûn.)

Mü'minûn (23/85) "**Allah'ındır" diyecekler. "Öyle ise siz hiç düşünüp öğüt almaz mısınız?" de."**

﴿١١٠﴾ فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِحْرِيًّا حَتَّىٰ أَنْسَوَكُم ذِكْرِي وَكُنْتُمْ

﴿١١٠﴾ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١١٠﴾

(Fettehaztumuhum sihriyyen hatta ensevkum zikri ve kuntum minhum tadhakûn.)

Mü'minûn (23/110) "**Siz ise onlarla alay ediyordunuz. O kadar ki onlar size beni anmayı unutturdu. Onlara hep gülüyordunuz.**"

﴿١﴾ سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ

بَيِّنَاتٍ لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١﴾

(Suratun enzelna ve feradna ve enzelna fiha
ayatim beyyinatil leallekum tezekkerûn.)

Nûr (24/1) "**Bu, bizim indirdiğimiz ve (hükümlerini)
farz kıldığımız bir sûredir. Düşünüp öğüt almanız için
onda apaçık âyetler indirdik.**"

﴿٢٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا

غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾

(Ya eyyuhellezine ameni la tedhulu buyuten ğayra
buyutikum hatta teste'nisu ve tusellimu ala ehliha,
zalikum hayrul lekum leallekum tezekkerûn.)

143

Nûr (24/27) "**Ey îmân edenler! Kendi evlerinizden
başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev**

sâhiplerine selâm vermeden girmeyin. Bu davranış sizin için daha hayırlıdır. Düşünüp anlayasınız diye size böyle öğüt veriliyor."

﴿٣٦﴾ فِي بُيُوتِ أَدْنِ اللّٰهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذَكَرَ فِيهَا اسْمُهُ

يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿٣٦﴾

(Fi büyutin Ezinallahu en türfea ve yüzkerâ fiha'smuhu yüsebbihu lehu fiha bi'lğuduvvi ve'l âsâl.)

Nûr (24/36) "**O evlerdeki, Allah onların yüceltilmesine ve kendi adının içlerinde anılmasına izin vermiştir. Onlarda sabah ve akşam üstleri O'nu tesbîh ederler."**

﴿٣٧﴾ رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ
اللّٰهِ وَأَقَامِ الصَّلَاةَ وَآتَاةَ الزَّكَاةَ يَخَافُونَ يَوْمًا
تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾

(Ricalul la tulhihim ticaratuv ve la bey'un an zikrillahi ve ikamis salati ve itaiz zekati yehafune yevmen tetekallebu fihil kulubu vel ebsâr.)

Nûr (24/36-37) "**Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin**

ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbîh ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar."

﴿١٨﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ

144

مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَأَبَاءَهُمْ حَتَّى

نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ﴿١٨﴾

(Kalu subhâneke ma kane yembeği lena en nettehize min dunike min evliyae ve lakim metta'tehum ve abaeum hatta nesuz zikr, ve kanu kavmen bura.)

Furkân (25/18) **"Onlar, "Seni eksikliklerden uzak tutarız. Seni bırakıp da başka dostlar edinmek bize yaraşmaz. Fakat sen onlara ve atalarına o kadar bol ni'met verdin ki, sonunda seni anmayı unuttular ve helâke giden bir toplum oldular" derler."**

﴿٢٩﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ

الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَدُولًا ﴿﴾

(Le kad edalleni aniz zikri ba'de iz caeni, ve kaneş şeytanu lil insani hazula.)

Furkân (25/29) "**Andolsun, Kur'ân bana geldikten sonra beni ondan o saptırdı. Zaten şeytan insanı yardımcısız bırakıverir.**"

﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا هُ بَيْنَهُمْ لِيَذَكَّرُوا فَأَبَى أَكْثَرُ

النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿﴾

(Ve le kad sarrafnahu beynehum li yezzeckeru fe eba ekserun nasi illa kufura.)

Furkân (25/50) "**Andolsun, biz bunu insanlar arasında, düşünüp ibret alsınlar diye tekrar tekrar açıkladık. Fakat insanların çoğu nankörlükte direttiler.**"

145

﴿٦٢﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ أَرَادَ

﴿﴾ أَنْ يَذْكُرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿﴾

(**Ve huvellezi cealel leyle ven nehara hilfetel li men erade ey yezzekkera ev erade şukura.**)

Furkân (25/62) "**O, öğüt almak isteyen ve çok şükredici olmayı dileyen kimseler için geceyi ve gündüzü birbiri ardınca getirendir.**"

﴿﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ إِلَّا

﴿﴾ كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ﴿﴾

(**Ve ma ye'tihim min zikrim** miner rahmani muhdesin illa kanu anhu mu'ridîn.)

Şuarâ (26/5) "**Rahmân'dan kendilerine gelen her yeni öğütten mutlaka yüz çevirirler.**"

﴿﴾ ۲۰۹ ﴿﴾ ذِكْرِيَّ وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿﴾

(**Zikra, ve ma kunna zâlimîn.**)

Şuarâ (26/209) "**Bu, bir hatırlatmadır. Biz zâlim değiliz.**"

﴿٦٢﴾ اَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَّرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ

وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا

مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

(Emmey yucibul mudtarra iza deahu ve yekşifus sue
ve yec'alukum hulefael ard, e ilâhum meallah, kalilem
ma tezekkerûn.) 146

Neml (27/62) "**Yahut kendisine dua ettiği zaman zorda kalmışa cevap veren ve başa gelen kötülüğü kaldıran, sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? Allah ile birlikte başka ilâh mı var!? Ne kadar az düşünüyorsunuz!"**

﴿٤٣﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا

الْقُرُونَ الْأُولَى بِصَوَائِرٍ لِلنَّاسِ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ

يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

(Ve le kad ateyna musel kitabe mim ba'di ma ehleknel kurunel ula besaira lin nasi ve hudev ve rahmetel leallehum yetezekkerûn.)

Kasas (28/43) **"Andolsun, ilk nesilleri yok ettikten sonra Mûsâ'ya -düşünüp ibret alsınlar diye- insanların kalp gözünü açan deliller ve bir hidâyet rehberi, bir rahmet olarak Kitab'ı (Tevrat'ı) verdik."**

﴿٤٦﴾ وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّوْيِ إِله نَاثَرِينَا وَلَكِنْ يَحْمَةٌ

مِنْ يَبِّكَ لِتُنْظِي قَوْمًا مَا آتَيْهِمْ مِنْ نَظِيذٍ مِنْ قَبْلِكَ

لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾

(Ve ma kunte bi canibit turi iz nadeyna ve lakir rahmetem mir rabbike li tuzira kavmem ma etahum min nezirim min kablike leallehum yetezekkerûn.)

Kasas (28/46) **"Yine biz (Mûsâ'ya) seslendiğimiz zaman Tûr'un yan tarafında da değildin. Fakat Rabbinden bir rahmet olarak, senden önce kendilerine hiçbir uyarıcı gelmeyen bir kavmi, düşünüp öğüt alsınlar diye uyarman için (o haberleri) sana bildiriyoruz."**

147

﴿٥١﴾ وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

(Ve le kad vessalna lehumul kavle leallehum yetezekkerûn.)

Kasas (28/51) "**Andolsun, düşünüp öğüt alsınlar diye o sözü (Kur'ân âyetlerini) onlara peş peşe ulaştırdık.**"

﴿٤٥﴾ أَلَمْ نَأْتِ الْيَكَّ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ

إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ

اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿٤٥﴾

(Utlu ma uhiye ileyke minel kitabi ve ekimis salah, innes salate tenha anil fahşai vel munker, ve lezikrullahi ekber, vallahu ya'lemu ma tasne'ûn.)

Ankebût (29/45) "**(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkor. Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibâdettir. Allah, yaptıklarınızı biliyor.**"

﴿٥١﴾ أَوْ لَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَى

عَلَيْهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَى لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

(E ve lem yekfihim enna enzelna aleykel kitabe yutla aleyhim, inne fi zalike le rahmetev ve zikra li kavmiy yu'minûn.)

Ankebût (29/51) "**Kendilerine okunan kitabı sana indirmiş olmamız onlara yetmedi mi? Şüphesiz bunda inanan bir kavim için bir rahmet ve bir öğüt vardır.**"

148

﴿٤﴾ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا

فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ

دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾

(Allahullezi halekas semâvati vel erda ve ma beynehuma fi sitteti eyyamin summesteva alel arş, ma lekum min dunihi miy veliyyiv ve la şefi', efela tetezekkerûn.)

Secde (32/4) "**Allah, gökleri ve yeri, ikisi arasındakileri altı gün içinde (altı evrede) halkeden sonra da Arş'a**

kurulandır. Sizin için O'ndan başka hiçbir dost, hiçbir şefaathçi yoktur. Hâlâ düşünüp öğüt almayacak mısınız?"

﴿٢١﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾

(Le kad kane lekum fi rasulillahi usvetun hasenetul li men kane yercullahe vel yevmel ahira ve zekerallahe kesira.)

Ahzâb (33/21) "**Andolsun, Allah'ın Resûlünde sizin için; Allah'a ve âhiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.**"

﴿٤١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ﴿٤١﴾

(Ya eyyuhellezine amenu'zkurullahe zikran kesira.)

Ahzâb (33/41) "**Ey îmân edenler! Allah'ı çokça zikredin.**"

149

﴿١١﴾ إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ
بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ﴿﴾

(İnnema tunziru menittebea'zzikra ve haşiyer
rahmane bil ğayb, fe beşşirhu bi mağfirativ ve ecrin
kerîm.)

Yâsîn (36/11) "*Sen ancak Zikr'e (Kur'ân'a) uyanı ve
görmediği hâlde Rahmân'dan korkan kimseyi
uyarırısın. İşte onu bir bağışlanma ve güzel bir
mükâfatla müjdele.*"

﴿٦٩﴾ وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ
إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ ﴿﴾

(Ve ma âllemnahuş şî'ra ve ma yembeği leh, in huve
illa zikruv ve kur'anum mubîn.)

Yâsîn (36/69) "*Biz, o Peygamber'e şiir öğretmedik. Bu,
ona yaraşmaz da. O(na verdiğimiz) ancak bir öğüt ve
apaçık bir Kur'ân'dır.*"

﴿٣﴾ فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا ﴿﴾

(Fettaliyati zikra.)

Sâffât (37/1-4) "**Saf bağlayıp duranlara, haykırarak sevk edenlere ve zikri (Allah'ın kelâmını) okuyanlara andolsun ki, sizin ilâhınız gerçekten bir tek ilâhtır.**"

﴿۱۳﴾ وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ﴿۱۳﴾

(Ve iza zukkuru la yezkurûn.)

150

Sâffât (37/13) "**Kendilerine öğüt verildiği zaman öğüt almıyorlar.**"

﴿۱۵۵﴾ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿۱۵۵﴾

(E fe la tezekkerûn.)

Sâffât (37/155) "**Hiç düşünmüyor musunuz?**"

﴿۱۶۸﴾ لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿۱۶۸﴾

(Lev enne indena zikram minel evvelîn.)

Sâffât (37/167-169) "**Müşrikler şunu da söylüyorlardı: "Eğer yanımızda öncekilere verilen kitaplardan bir kitap olsaydı, elbette biz ihlâslı kullar olurduk."**

﴿١﴾ ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ﴿١﴾

(Sâd, vel kur'ani ziz zikr.)

Sâd (38/1) "**Sâd. O şanlı, şerefli Kur'ân'a andolsun (ki o, Allah sözüdür).**"

﴿٨﴾ ءَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرَ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ
مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ ﴿٨﴾

(E unzile aliyhiz zikru mim beynina, bel hum fi şekkim
min zikri, bel lemma yezuku azâb.)

Sâd (38/8) "**O zikir (Kur'ân) içimizden ona mı indirildi?" diyerek kalkıp gittiler. Hayır, onlar benim Zikrimden (Kur'ân'dan) şüphe içindedirler. Hayır, henüz azâbımı tatmadılar."**

151

﴿١٧﴾ اِصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَادْخُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ
ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿١٧﴾

(İsbir ala ma yekulune vezkur abdena davude zel eydi
innehu evvâb.)

Sâd (38/17) **"Ey Muhammed! Onların söylediklerine karşı sabret. Güçlü kulumuz Dâvûd'u hatırla. O, Allah'a çok yönelen bir kimse idi."**

﴿٣٢﴾ فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي
حَتَّى تَوَارَتَ بِالْحِجَابِ ﴿٣٢﴾

﴿٣٣﴾ رُدُّوهَا عَلَيَّ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾

(Fe kale inni ahbebtu hubbel hayri an zikri rabbi, hatta tevarat bil hicâb.)

Sâd (38/32-33) **"Süleyman, "Gerçekten ben malı, Rabbimi anmamı sağladığından dolayı çok severim" dedi. Nihâyet gözden kaybolup gittikleri zaman , "Onları bana geri getirin" dedi. (Atlar gelince de) bacaklarını ve boyunlarını okşamaya başladı."**

﴿٤٣﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا
وَذِكْرَى لَأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٤٣﴾

(Ve vehebna lehu ehlehu ve mislehum meahum rahmetem minna ve zikra li ulil elbâb.)

Sâd (38/43) **"Biz ona tarafımızdan bir rahmet ve akıl sâhiplerine bir öğüt olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir o kadarını bahşettik."**

152

﴿٤٦﴾ اِنَّا اَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ﴿٤٦﴾

(İnna ahlasnahum bi halisatin zikra' d dâr.)

Sâd (38/46) **"Şüphesiz biz onları, âhiret yurdunu düşünme özelliği ile (temizleyip) ihlâslı kimseler kıldık."**

﴿٤٩﴾ هَذَا ذِكْرٌ وَإِن لِلْمُتَّقِينَ لِحُسْنِ مَآبٍ ﴿٤٩﴾

(Haza zikrun ve inne lil muttekîne le husne meâb)

﴿٥٠﴾ جَنَّاتٍ عَدْنٍ مَّفْتَحَةٌ لَهُمُ الْأَبْوَابُ ﴿٥٠﴾

(Cennâtin adnin müfettehatün lehümül ebvab)

Sâd (38/49-50) **"Bu bir öğüttür. Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için elbette güzel bir dönüş yeri, kapıları kendilerine açılmış olarak Adn cennetleri vardır."**

﴿٨٧﴾ اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾

(İn huve illa zikru'l lil âlemîn.)

Sâd (38/87) **"Bu Kur'ân, âlemler için ancak bir öğüttür."**

﴿٢١﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ
يَنْابِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ
ثُمَّ يَهَيِّجُ فَتْرِيهَ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَذِكْرَى لَأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿﴾

(E lem tera ennellahe enzele mines semâi maen fe

153

selekehu yenabia fil erdi summe yuhricu bihi zer'am
muhtelifen elvanuhu summe yehicu fe terahu
musferran summe yec'aluhi hutama, inne fi zalike le
zikra li ulil elbâb.)

Zümer (39/21) **"Görmedin mi, Allah gökten su indirdi
de onu yeryüzündeki kaynaklara ulaştırdı. Sonra
onunla renkleri çeşit çeşit ekinler çıkarıyor. Sonra
ekinler kuruyor da onları sapsarı kesilmiş görüyorsun.
Sonra da Allah onları kurumuş çer çöp hâline getirir.
Şüphesiz ki bunda akıl sâhipleri için bir öğüt vardır."**

﴿٢٢﴾ أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ

مِنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبِهِمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ
أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾

(E fe men şerallahu sadrahu lil islami fe huve ala
nurim mir rabbih, fe veylul lil kasiyeti kulubuhum min
zikkillah, ulaike fi dalalim mubîn.)

Zümer (39/22) "**Allah'ın, göğsünü İslâm'a açtığı,
böylece Rabbinden bir nur üzere bulunan kimse, kalbi
îmâna kapalı kimse gibi midir? Allah'ın zikrine karşı
kalpleri katı olanların vay hâline! İşte onlar açık bir
sapıklık içindedirler.**"

﴿٢٣﴾ اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِيًّا
تَقَشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ
جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَٰلِكَ هُدَىٰ اللَّهِ
يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضَلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٤﴾

(Allahu nezzele ahsenel hadisi kitabem muteşabihem

154

mesaniye takşeirru minhu culudullezine yahşevne
rabbehum, summe telinu culuduhum ve kulubuhum ila

zikirillah, zalike hudellahi yehdi bihi mey yeşa', ve mey yudlilillahu fe ma lehu min hâd.)

Zümer (39/23) **"Allah, sözün en güzelini; âyetleri, (güzellikte) birbirine benzeyen ve (hükümleri, öğütleri, kıssaları) tekrarlanan bir kitap olarak indirmiştir. Rabblerinden korkanların derileri (vücutları) ondan dolayı gerginleşir. Sonra derileri de (vücutları da) kalpleri de Allah'ın zikrine karşı yumuşar. İşte bu Kur'ân Allah'ın hidâyet rehberidir. Onunla dilediğini doğru yola iletir. Allah, kimi saptırırsa artık onun için hiçbir yol gösterici yoktur."**

﴿٢٧﴾ وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٨﴾

(Ve le kad darabna lin nasi fi hazel kur'ani min kulli meselil leallehum yetezekkerûn.)

Zümer (39/27) **"Andolsun, öğüt alsınlar diye biz bu Kur'ân'da insanlar için her türlü misâli verdik."**

﴿٤٤﴾ فَسَتَذَكَّرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفْوِضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٤٥﴾

(Fe setezkurune ma ekulu lekum, ve ufevvidu emri ilellah, innellahe basirum bil ibâd.)

Mü'min (40/44) "**Size söylediklerimi hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz Allah, kullarını hakkıyla görendir.**"

155

﴿٥٤﴾ هُدًى وَذِكْرَى لَأُولَى الْأَلْبَابِ ﴿٥٤﴾

(Hudev ve zikra li ulil elbâb.)

Mü'min (40/53-54) "**Andolsun, biz Mûsâ'ya hidâyet verdik. İsrailoğulları'na da, akıl sâhipleri için bir öğüt ve doğruluk rehberi olarak o kitabı (Tevrat'ı) miras bıraktık.**"

﴿٥٨﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَاتَ ذَكَرُونَ ﴿٥٨﴾

(Ve ma yestevil a'ma vel besiru vellezine amenu ve amilus salihati ve lel musi', kalilem ma tetezekkerûn.)

Mü'min (40/58) "**Kör ile gören, îmân edip salih ameller işleyenler ile kötülük yapan bir değildir. Siz pek az düşünüyorsunuz.**"

﴿٤١﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ
لَكِتَابٌ عَزِيزٌ

(İnnellezine keferu bi'zzikri lemma caehum, ve innehu
le kitabun azîz.)

Fussilet (41/41) "*Kur'ân kendilerine geldiğinde onu
inkâr edenler mutlaka cezâlarını göreceklendir.
Şüphesiz o, çok değerli ve sağlam bir kitaptır.*"

﴿٥﴾ أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ

(E fe nadribu ankumuz zikra safhan en kuntum
kavmem musrifîn.)

Zuhrûf (43/5) "*Haddi aşan bir topluluk oldunuz, diye
vazgeçip Zikir'le (Kur'ân'la) sizi uyarmaktan geri mi
duralım?*"

156

﴿٣٦﴾ وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا
فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٧﴾

(Ve mey ya'su an zikri' rahmani nukayyid lehu
şeytanen fe huve lehu karîn.)

Zuhrûf (43/36) "**Kim, Rahmân'ın Zikri'ni görmezlikten gelirse, biz onun başına bir şeytan sararız. Artık o, onun ayrılmaz dostudur.**"

﴿٤٤﴾ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ﴿٤٤﴾

(Ve innehu lezikru'l leke ve li kavmik, ve sevfe tus'elûn.)

Zuhrûf (43/44) "**Şüphesiz bu Kur'ân, sana ve kavmine bir öğüt ve bir şereftir, ondan hesaba çekileceksiniz.**"

﴿١٣﴾ أَنْتَ لَهُمُ الذِّكْرَىٰ وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾

(Enna lehumuz zikra, ve kad caehum rasulum mubîn.)

Duhân (44/13) "**Nerede onlarda öğüt almak?! Oysa kendilerine (gerçeği) açıklayan bir peygamber gelmişti.**"

﴿٥٨﴾ فَإِنَّمَا يَسْرِنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾

(Fe innema yessernahu bi lisanike leallehum yetezekkerûn.)

Duhân (44/58)"**(Ey Muhammed!) Biz Onu (Kur'ân'ı) senin dilinle kolaylaştırdık ki, düşünüp öğüt alsınlar.**"

157

﴿٢٣﴾ أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوِيَهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾

(EferaeYTE menittehaze ilâhehu hevahu ve edallahullahu ala ilmiv ve hateme ala sem'ihî ve kalbihî ve ceale ala besarihi ğişaveh, fe mey yehdihi mim ba'dillah, e fe la tezekkerûn.)

Câsiye (45/23) "**Nefsinin arzusunu ilâh edinen, Allah'ın; (hâlini) bildiği için saptırdığı ve kulağını ve kalbini mühürlediği, gözüne de perde çektiği kimseyi gördün mü? Şimdi onu Allah'tan başka kim doğru yola eristirebilir? Hâlâ düşünüp ibret almayacak mısınız?"**

﴿١٨﴾ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّى لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرُهُمْ ﴿١٩﴾

(Fe hel yenzurune illes saate en te'tiyehum baġteh, fe kad cae eṣratuha fe enna lehum iza caethum zikrahum.)

Muhammed (47/18) "**Onlar kıyametin kendilerine ansızın gelmesinden başka bir şey beklemiyorlar. Muhakkak onun alâmetleri gelmiştir (ama öğüt almıyorlar). Kıyamet kendilerine gelip çatinca öğüt almaları kendilerine ne fayda verecek?**"

﴿٨﴾ تَبْصِرَةً وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ﴿٨﴾

(Tebiratev ve zikra li kulli abdim munîb.)

158

Kaf (50/8) "**Bütün bunlar, içtenlikle Allah'a yönelen her kulun gönül gözünü açmak ve ona öğüt ve ibret vermek içindir.**"

﴿٣٧﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾

(İnne fi zalike le zikra li men kane lehu kalbun ev elkas sem'a ve huve şehîd.)

Kaf (50/37) "**Şüphesiz bunda, akli olan yahut hazır bulunup kulak veren kimseler için bir öğüt vardır.**"

﴿٤٩﴾ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾

(**Ve min kulli şey'in halakna zevceyni leallekum tezekkerûn.**)

Zâriyât (51/49) "**Düşünüp ibret alınız diye her şeyden (erkekli dişili) iki eş halkettik.**"

﴿٥٥﴾ وَذَكَرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾

(**Ve zekkir fe innez zikra tenfeul mu'minîn.**)

Zâriyât (51/55) **Sen yine de öğüt ver. Çünkü öğüt mü'minlere fayda verir.**

﴿٢٩﴾ فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا

الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٢٩﴾

(**Fe a'rid am men tevella an zikrina ve lem yurid illel hayâted dunya.**)

Necm (53/29) "**Öyle ise bizim zikrimizden (Kur'ân'dan) yüz çeviren ve dünyâ hayâtından başka bir şey istemeyen kimselerden yüz çevir.**"

﴿١٧﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿١٧﴾

(Ve le kad yessernal kur'ane li'zzikri fe hel mim muddekir.)

Kamer (54/17) "**Andolsun biz, Kur'ân'ı düşünüp öğüt almak için kolaylaştırdık. Var mı düşünüp öğüt alan?"**

﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٢٢﴾

(Ve le kad yessernel kur'ane liz zikri fe hel mim muddekir.)

Kamer (54/22) "**Andolsun biz, Kur'ân'ı düşünüp öğüt almak için kolaylaştırdık. Var mı düşünüp öğüt alan?"**

﴿٢٥﴾ ءَأَلْقَى الذِّكْرَ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ ﴿٢٥﴾

﴿٢٥﴾ أَشْرٌ ﴿٢٥﴾

(E ulkiyez zikru aleyhi mim beynina bel huve kezzabun eşir.)

Kamer (54/25) "**Bizim aramızdan vahiy ona mı verildi?
Hayır o, yalancının, şımarığın biridir.**"

﴿٣٢﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٣٢﴾

(Ve le kad yessernel kur'ane liz zikri fe hel min
muddekir.)

Kamer (54/32) "**Andolsun biz, Kur'ân'ı düşünüp öğüt**

160

almak için kolaylaştırdık. Var mı düşünüp öğüt alan?"

﴿٤٠﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٤٠﴾

(Ve le kad yessernel kur'ane liz zikri fe hel mim
muddekir.)

Kamer (54/40) "**Andolsun, biz Kur'ân'ı düşünüp öğüt
almak için kolaylaştırdık. Var mı düşünüp öğüt alan?"**

﴿٦٢﴾ وَلَقَدْ عَلَّمْتُمُ النَّشَأَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

(Ve lekad 'alimtumun neş'etel'ula felevla
tezekkerûn.)

Vâkıa (56/62) **"Andolsun, birinci halkedilişi(nızı) biliyorsunuz. O hâlde düşünseniz ya!"**

﴿١٦﴾ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾

(Elem ye'ni lillezîne amenu en tahşe'a kulubuhum lizikrillahi ve ma nezele minelhakki vela yekunu kellezîne utulkitabe min kablu fetale 'aleyhimul'emedu fekaset kulubuhum, ve kesirum minhum fasikûn.)

Hadîd (57/16) **"Îmân edenlerin Allah'ı zikretmekten ve inen haktan dolayı kalplerinin saygı ile ürpermesinin zamanı gelmedi mi? Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaştıranlar gibi olmasınlar. Onlardan birçoğu fâsık kimselerdir."**

161

﴿١٩﴾ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ

﴿هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾

(İstahveze 'aleyhimuşşeytanu feensahum zikrallah,
ulaike hizbuşşeytan, ela inne hizbeşşeytani
humulhasirûn.)

Mücâdele (58/19) "**Şeytan onları hâkimiyeti altına alıp kendilerine Allah'ı anmayı unutturmuştur. İşte onlar şeytanın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, şeytanın tarafında olanlar ziyâna uğrayanların ta kendileridir.**"

﴿٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ
يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ
ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

(Ya eyyuhellezîne amenu iza nudiye lissalati miy
yevmilcumu'ati fes'av ila zikrillahi ve zerulbey',
zalikum hayrul lekum in kuntum ta'lemûn.)

Cum'a (62/9) "**Ey îmân edenler! Cum'a günü namaz için çağrı yapıldığı zaman, hemen Allah'ın zikrine koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilerseniz bu, sizin için daha hayırlıdır.**"

﴿١٠﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا

﴿۹﴾ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿۱۰﴾

(Feiza kudiyetissalatu fenteşiru fil'ardi vebteğu min

162

fadlillahi vezkurullahe kesiral le'allekum tuflihûn.)

Cum'a (62/10) "**Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan nasîbinizi arayın. Allah'ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz.**"

﴿۹﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالِكُمْ وَلَا
أَوْلَادِكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿۱۰﴾

(Ya eyyuhellezîne amenu la tulhikum emvalukum ve la evladukum 'an zikrillah, ve mey yef'al zalike feulaike humulhasirûn.)

Münâfikûn (63/9) "**Ey îmân edenler! Mallarınız ve evlatlarınız sizi, Allah'ı zikretmekten alıkoymasın. Her kim bunu yaparsa, işte onlar ziyâna uğrayanların ta kendileridir.**"

﴿۱۰﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ

يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ
إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿٥١﴾

**(E'addallahu lehum 'azâben şediden fettekullahe ya
ulil'elbab, ellezine amenu, kad enzelallahu ileykum
zikra.)**

Talâk (65/10) "**Allah, âhirette onlara şiddetli bir azap
hazırlamıştır. O hâlde, ey îmân etmiş olan akıl
sâhipleri, Allah'a karşı gelmekten sakının! Allah, size
bir zikir (Kur'ân) indirdi.**"

163

﴿٥١﴾ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ
لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٥٢﴾

**(Ve iy yekadullezîne keferu leyuzlikuneke biebsarihim
lemma semi'uzzikre ve yekulune innehu lemeecnûn.)**

Kâlem (68/51) "**Şüphesiz inkâr edenler Zikr'i (Kur'ân'ı)
duydıkları zaman neredeyse seni gözleriyle
devirecekler. (Senin için,) "Hiç şüphe yok o bir
delidir" diyorlar.**"

﴿٥٢﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٣﴾

(Ve ma huve illa zikrul lil'âlemîn.)

Kâlem (68/52) "**Hâlbuki o (Kur'ân), âlemler için ancak bir öğüttür.**"

﴿٤٢﴾ وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

(Ve la bilkâvli kahin, kalilem ma tezekkerûn.)

Hakkâ (69/42) "**Bir kâhinin sözü de değildir. Ne de az düşünüyorsunuz!**"

﴿١٧﴾ لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ
عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾

(Lineftinehum fihi ve men yu'rid 'an zikri rabbihi yes-
lukhu 'azâben sa'ada.)

Cin (72/17) "**Onları bu hususta imtihana çekelim diye, ve her kim Rab'binin zikrinden yüz çevirirse onu da pek meşakkatli bir azaba sevk eder.**"

164

﴿٣١﴾ وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا
جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيَقِنَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا
وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ

وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا
أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ
وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ
وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ ﴿٧٤﴾

(Ve ma ce'alna ashabennari illa melaikah, ve ma ce'alna 'iddetehum illa fitnetel lillezîne keferu liyesteykinellezîne utulkitabe ve yezdadellezîne amenu îmanev ve la yertabellezîne utulkitabe velmu'minune ve liyekulellezîne fi kulubihim meraduv velkâfirune maza eradallahu bihaza mesela, kezalike yudillullahu mey yeşau ve yehdi mey yeşa', ve ma ya'lemu cunude rabbike illa hu, ve ma hiye illa zikra lilbeşer.)

Müddesir (74/31) "***Biz, cehennemın görevlilerini ancak meleklerden kıldık. Onların sayısını inkâr edenler için bir imtihan vesilesi yaptık ki kendilerine kitap verilenler kesin olarak bilsinler, îmân edenlerin îmânı artsın, kendilerine kitap verilenler ve mü'minler şüpheyeye düşmesin, kalplerinde bir hastalık bulunanlar ile kâfirler, "Allah, örnek olarak bununla neyi anlatmak istedi" desinler. İşte böyle. Allah, dilediğini***

saptırır, dilediğini doğru yola iletir. Rabbinin ordularını ancak kendisi bilir. Bu, insanlar için ancak bir uyarıdır.”

165

﴿٥٦﴾ وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ
التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

(Ve ma yezkurune illa ey yeşaallah, huve ehluttakvâ ve ehlulmağfirah.)

Müddesir (74/56) "**Bununla berâber, Allah dilemedikçe öğüt alamazlar. O takvâya (kendisine karşı gelmekten sakınılmaya) ehil olandır, bağışlamaya ehil olandır.”**

﴿٢٥﴾ وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾

(Vezkur isme rabbike bukratev ve asila.)

İnsân (76/25) "**Sabah akşam Rabbinin adını an.”**

﴿٥﴾ فَالْمُلْكِيَّاتِ ذِكْرًا ﴿٥﴾

(Fel mulkiyati zikra.)

Mürselât (77/1-7) "**Ard arda gönderilenlere, kasırga gibi esenlere, hakkıyla yayanlara, hakkıyla ayıranlara, özür ya da uyarı olmak üzere öğüt bırakanlara andolsun ki, uyarıldığınız (Kıyamet) mutlaka gerçekleşecektir.**"

﴿٤٣﴾ فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِيهَا ﴿﴾

(Fîme ente min zikraha.)

Nâziât (79/43) "**Onu bilip söylemek nerede, sen nerede?"**

﴿٤﴾ أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى ﴿﴾

166

(Ev yezzekkeru fetenfe'ahu'z zikra.)

Abese (80/4) "**Yahut öğüt alacak da bu öğüt kendisine fayda verecek.**"

﴿٢٧﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿﴾

(În huve illa zikru'l li'l âlemîn.)

Tekvîr (81/27-28) "**O, âlemler için, içinizden dürüst olmak isteyenler için, ancak bir öğüttür.**"

﴿٩﴾ فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَىٰ ﴿٩﴾

(**Fezekkir in nefe'ati'z zikra.**)

A'lâ (87/9) "**O hâlde, eğer öğüt fayda verirse, öğüt ver.**"

﴿١٠﴾ سَيَذَكِّرُ مَنْ يَخْشَىٰ ﴿١٠﴾

(**Seyezzekkeru men yahşa.**)

A'lâ (87/10) "**Allah'a karşı derin saygı duyarak O'ndan korkan öğüt alacaktır.**"

﴿٢٣﴾ وَجَاءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ ﴿٢٣﴾
وَأَنَّىٰ لَهُ الذِّكْرَىٰ ﴿٢٣﴾

(**Ve ci'e yevmeizim bicehenneme yevmeiziy yetezekkerul'insanu ve enna lehuzzikra.**)

Fecr (89/22-23) "**Rabbinin buyruğu ve saf saf dizilmiş olarak melekler geldiği ve o gün cehennem getirildiği zaman, işte o gün insan (yaptıklarını birer birer)**

hatırlar. Fakat bu hatırlamanın ona nasıl faydası olacak?"

167

﴿٤﴾ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾

(Ve refa'na leke zikrak.)

İnşirâh (94/4) "**Senin şânını yükseltmedik mi?"**

Zikr'in Âyet-i Kerîmeler bölümünde şimdilik burada nihayetlendirelim. Görüldüğü gibi Âyet-i Kerîme'ler deki zikir'ler (**öğüt, hatırlama, hatırlatma, an'ma ve böylece genelde tefekkür**) mevkiinde hakikat-i İlâhiyye ilmi üzere bildirilmişlerdir.

Dilerim bütün bunların hakikatlerinin gönüllerimizde "**İnşirah-açılma**" ları olur. Her birerlerimizin gönlünde (**Ve refa'na leke zikrak.**) (94/4) "**Senin, şânını (da) yükseltmedik mi?"** Kelâm-ı İlâhiyyesinin kendi bünyemizde Efendimizden gelen bir kanal ile bu hakikatlerin yaşam ve zuhur mahalleri oluruz. İnşallah.

Bilindiği gibi lâfzî zikirler (Cehri ve hafi/ açık veya gizli) olarak iki şekilde uygulanır ve İlâhiler eşliğinde de yapılabilir.

Ayrıca toplu veya ferdi olarak da yapılır, Her yolun kendine ait zikir sistemleri vardır, her mertebede başka isimler zikredilir. Bu çalışmalar seyru sülûğün yolunda mutlaka tatbikedilmesi lâzım gelen uygulamalardır.

Bir misâl olması bakımından (Tuhfetu-l Uşşaki) adlı Osmanlıca'dan daha evvel çevirdiğim kitabımdan bu husus ile ilgili daha evvelce düzenlenen (devran adabı) bölümünde ir fikir vermesi yönünden faydalı olur düşüncesiyle ilâve etmeyi uygun buldum.

ONİKİNCİ BÖLÜM:

"Devran", "Devir", "Dönme", "Sema"Hakkındadır

Bütün Turuk-u Aliyyenin cehrisinden, bilhassa Halvetiyye'i Uşşakiyye'de zikirle yapılan devranın rumuz ve esrarına binaen, büyük pir'anın içtihadile bu erkân üzere

168

kabul edilmiştir.

Devranın şer'i delili: Esteizu billah:

"Veteral Melâikete haffine min havlil arşi yüsebbi hune bihamdi Rabbihim ve kudiye beynehüm bilhakki ve kilel hamdü lillahi Rabbil alemiyn" (Zümer 39/75)
Meal:

(Melekleri, arşın etrafını çevirmiş oldukları halde Rablerini hamd ile överken görürsün. Artık insanların arasında adaletle hüküm olunmuştur" Övgü âlemlerin Rabb-i olan Allah içindir) denir

Ayet-i Kerimesinde müfessirler (Haffin) ey: **"daire-i zâkirin"** (dönerek zikredenler) diye tefsir etmişlerdir.

Arş-ı Â'lânın etrafını Melâike-i Kirâm'ın tesbihlerle zikirlerle devran ettikleri cihetle, namazın nasıl insanların ibadetini camiğ olduğu gibi devran da Arş Melâikesinin ibadetini camiğ'dir.

Keza Kâ'be-i Muazzama da huccac-ı Kirâm Kâ'be-i Muazzamayı "**lebbeyk**" diyerek tavaf etmeleri ve Kâ'be etrafında yedi defa devran etmeleri gibi Tarikat-i Aliyyede İsmi **Celâl, Hu, Hay, Kayyum, Vahid, Ehad, Samed, Allah** ismi şeriflerinin herbirinde yedişer defa devran edilir.

Evvela oturarak halka suretiyle zikir olunur, zira Hadîs-i Şerifte,

"İza merertüm bi riyadıl cenneti ferta'ku min semeri he kalü ev ma riyadül cenneti kale halakazzikra" buyurulmuştur.

Yani "Cennet bahçelerine uğrarsanız meyvelerinden yiyip lezzet alınız"

Eshab-ı kiram: "**cennet bahçeleri nedir?**" ya Rasulullah diyerek,

suallerine cevaben, "**Halakazzikri**" buyurup "**zikir halkalarıdır**", diye aleyhisselatu vessalam Efendimiz, halka sureti ile yapılan zikir-i, cennet bahçelerine benzetmiştir.

169

Bu sebepten bağdaş kurma şekliyle oturulmayıp, halka ve daire şeklinde oturulur. Zira tevhid usulünü, asli şekliyle ifa etmek lâzımdır.

Evvela halka şeklinde yapılan zikir'in işareti,

"vahdet-i zâti'ye mihver-i (merkezden geçen hat) ehadiyettir".

Vahdet-i zâtiyenin zuhuru olan **Ehadiyet-i Zâti'ye** bağlı olan "**feyz-i Akdes**" "en Mukaddes feyz'in" "**feyzi Mukaddes-e**" "Mukaddes feyz'e" tecellisinin suretini,

Mürşid evvela yalnız olarak "**fe'lem ennehu lâ ilâhe illâllah**" diyerek zikre başlamasıyla gösterir.

O feyz-i Akdes'in feyz-i Mukaddesin **Ehadiyetiyle** zuhuruna dairede bulunan saliklerin bir ağızdan "**ilâ ilâhe illâllah**" demekle gösterirler.

Mürşid'de beraberce söyler.

Vahdet-i Zâti'ye ile Ehadiyet feyzinin, "**ilmin ma'lum ile mutabık**"ını yani "**ilim (malûm'a) bilinene tabidir**" hakikatini ima ve anlamaya işaret olmuş olur.

Kelime-i Tevhid, **makam-ı fenâ fillâh'a** ulaştırıncaya kadar zikir edilip, "**harfi mahreç**" (boğaz harfi) (*) tayininin zamanına kadar mahviyyette, **harf ve mahreçsiz** yalnız halka olarak "**darb**" (kalbe vurdurarak) zikr-e başlanır ki: zuhur batın-a dayalı, **batın** (iç) **zuhurla** (dış) meydana geldiğine imâ ve işarettir.

(*) **Harfi mahreç (boğaz harfi)** zikir normal seyrini sürdürürken vakti geldiğinde yavaş yavaş ağızdan boğaza indirilir, nefes kontrol edilerek bir ahenk üzere zikr-e devam edilir, sesin bir kısmı boğazdan çıkar buna harfi mahreç denir. **N.A.**

Sonra tevhid fenâfillâh'ta tamam olunca zikir kesilir, ilâhi okunmaya başlar,

170

bu da: **bezmi elest** aleminde (**elestü bi rabbüküm**) hitab-ı izzetle Ruhların ilahi lezzet ve **istiğrakına** (gark oluş) larına tenbih ve işaret olmak üzere müstağrak bir suretle dinlenir.

İlâhi bitince Ruhun **tevhidle urucunu**, (yükselmesini)

ve Ruhun **Elest** hitabı ile cezbelenmesini

ve **fenâfillâhta** ruhların **seyr-i fil** esmâ'sını (isimlerde seyr) esmâ mertebelerinde Ruhun mertebeleri gereği seyr-i fil esmâda, sifata **lâilâhe illâllah seyri ilâ Allah'tan** (Allah'a seyr) sonra **seyr-i fillâh-ı** (Allahta seyr) göstermek için cisimde Ruhun haline tabi olarak **uruc** (yükselme)yi göstermek için devrana kalkılır.

Ayakta okunan ilâhi ile Ruhun yükselmesinde Hakk'a tam bir alâka ve Hakk ile Hakk olmak alâka ve tayinden tamamıyla sıyrılmış istiğrak haline olan cezbelenenin suretidir.

Sonra: Halvetiyye devranın usulünde, el ele tutmadan, hem zikre başlanıp bir kere sağa, bir kere sola, **darb-ı zikir** (zikirle vurdurarak) devam edilir

ki: bu da **makam-ı Vadiyyet** sıfatının suretidir.

Sağa sola **darb-ı zikir** ise **Vahidiyyetin Ehadiyyetle**, Vahdet-i Zâtiyyenin alâkasına işarettir.

Bu şekilde devran edilmeye devam edilir. Sonra el ele tutulduğu halde devran edilir

ki: **Vahidiyyetin Ehadiyyetle** ve **Vahdet-i zâtiyyenin** bağlantısına işarettir.

İsmi Celâl (Allah ismi) devranında evvela **harf ve lâfz** (ses harfi) ile sonra **darb-ı zikir** ile zikir edilen Vahidiyyetin; Ehadiyyetin zâhiri olduğuna **harf ve lâfz** ile zikir edilerek **telinin** (ima) ve işarettir.

Vahdet-i Zâtiyye ile **Ehadiyyet-i Zâtiyyenin**, Vahidiyyet-i sıfatiyye ye nisbeti ile **bâtın, batnu'l-butun** (iç, için içleri) olmasına imâ yoluyla **darb-ı zikir** ile devran olunur.

171

Sonra: Vahidiyyet sıfatının mertebeleri tamam olur ve tecellisini göstermek için kolları omuzlara koymak, yani sağ el arkadan omuza sol el arkaya konmak, zuhur sıfatı ile olmasına işarettir.

Sonra: **Hu** ismi şerifine başlanıp **Vahdet-i zâtiyye** hüviyeti batine

ve **suret-i hüviyet** ise, Vahidiyyet sıfatı olmasına işaret olmak üzere

bir kere bâtına; bir kere zâhire meyil ile zikir edilir,

el ele olmak hüviyetin alâkası,

kol kola olmak hüviyetin zuhuru namına işaret olduğu gibi, hüviyeti zâtiyye itibari ile sıfatın hakikatlerinin diğerine mukabil gelmesi hüviyetin sıfat mertebeleri ile zuhuruna imâ ve işarettir.

Sonra: Zuhur mertebeleri olan **18** adedini kapsayan **HAY** ismi şerifi ki: **Esmâ mertebeleri** olan **1000** adedi ile çarpıldığında **18 bin** âlemi **sıryan-ı** (tesir, yayılma) **sırrı hayat ile Hay** olup, Nur'un sabitliği ile dâim ve kâim olmakla **sırrı sıryan'ın** suretini zâhir ve zâhir oluş, devran-ı ile gösterdiği gibi **HAY ALLAH, KAYYUM ALLAH,** ismi şerifleriyle devran'a başlanır

ki: mahviyetten sonra taayyünün aynına hayat-ı zulmetiye mukabil hakikatte, hayat-ı hakiki Kayyumunu zuhuruna işaret olarak **18** kere devran edilir.

On sekizden sonra yalnız **HAY** ismi şerifi sür'atle devran edilerek tamamlanır

ki: Kayyumiyetin aynı hayat, hayatın aynı Kayyumiyet feyzinden ibaret olup sür'atle, tecelli mertebelerinden biri gibi görüldüğünden hayat-ı kayyumiyetten, kayyumiyet hayattan ayrılmadığından bir zuhurda toplanmış olmakla yalnız **HAY** ismi seriliyle bir birini takip eder şekilde buyurulmuştur.

Sonra **Cem-ül Cem** (toplulukların topluluğu mertebesinde) müşahadesinde **VAHİD, EHAD, SAMED,**

172

ALLAH Esmâ-i şerifleriyle devran edilip **KAVS'in (*)** tecellisinde,

(*) Fe Kâne kab-ı kavseyni ev edna (necm 53/9) **Kavs-i vücub, Kavs-i İmkân** tasavvufta varlık vücut mertebelerinin izahında kullanılır. **Vacip** (ezeli olan) **İmkân** (sonradan var edilen) e denir. Mübarek geceler ve bayramlar kitabımızın MI'rac kandili bölümünde izahat vardır. **N.A.**

kavs-i imkân mertebeler sebebi ile **kavs-i vücub'e** ayna olduğunu göstermek için de **Vahid ♦ Ehad'in** zuhuru,

Ehad ♦ Samed'in zuhuru,

Ehad **meretebe-i cami-i'nin** (toplu meretebe) zuhuru olduğuna imâ yoluyla toplu olarak zâkirinin her birinin zuhuruna diğerinin **sadr-ı** (gönlü) **mukabil** (karşılıklı) olarak devran edildiği düşünülerek **12** defa devran ile tamamlanır.

Kavseyn'in sırrına, bir kere sağa, bir kere sola döndürmek sureti ile işaret edilmiş olur.

Her esmânın devranında daire ortasına yani **mihver-e**, mürşid'in girmesi derece derece, meretebe meretebe, vasita ve vakâlet olduğuna işarettir.

Diğer mürşidlerin o makama alınmaları ise, **Hüviyeti Zâtiyye'ye nisbeti** ile (mensub, bağlı) bütün esma ve sıfatların hakikatlerinin müsavi olarak, alâkaları itibariyle **mihver**

Esmâ ve Sıfatın taamında (gıdası kabul edilen) **Mertebe-i Zatttan** bütün Esmânın Hüviyetlerine o nokta-i zattan feyzin zuhuru ile Esmâ mertebelerinin **tain'e** (ayrılma ortaya çıkma) **tahkik'a** (hakikatlerine) işaret edilerek **İsm-i A'zam'ın** her mertebede zuhuru, Zâhir İsm-i Şerifin saltanatı olduğu gibi,

her isminde İsm-i Azam'dan **hassa** (hususî) bir zâhir oluşa **nisbet-i** mensubiyeti bağlılığı bulunduğu itibariyle

173

bütün esmâların arasında müşterek olduğunu göstermek için de **Mürşid mihver noktasında**, kendi mihverinde kendi kendinde olarak dönmeğe (devran-a) başlar.

Devran halkasında olanlar tarafına teveccüh'e (yönelme) başlar, İsm-i A'zam'ın nispetinde, bağlılığında, eşitliğini devran suretiyle imâ için gösterir.

Ey salik-i hakiki: Ledünni hakikatler'den (Allah'ın yanındaki hakikat) suret-i devrandan, Ruh devranı'na **uruc** (yükselme) için devranda sâlikler kemâliyle huzur, **tecrîd** tam temizlenme ve istiğrak (gark olma) haliyle devran

etmeleri lâzımdır ki: **vücut-u unsuri** türab-i unsurlardan (Toprak, su, ateş, hava) meydana gelmiş olan bu toprak beden, Nur-u Esmâ, ef'âl, sıfattan hissedar olarak tahkik makamının kıdeminde suretten taklidden azade olarak,

Allahhümme hallisna amma süeke vel hadaye nevari tecellake ya Rahimü, ya Raşidü, ya Saburu, ya Gafuru ya Allahu

Allahım bizi senin dışındaki şeylerden halâs eyle ve tecelliyatın nuruna gark eyle.

Tarikat-ı Aliye-i Mevleviyye devranında ise sırrı nefih, gayb'den feyz alan zuhurdan harfsiz ve sessiz KÜN (OL) emriyle hakkıyla olunan tecelliden sonra **ef'âl, sıfat, zat** mertebelerine imâ yoluyla üç def-a Cem-i fark ile beraber devran.

Biri, **vahdet-i zatiyye** ilmindeki: **Şe'ni** (her an yeni oluşum) imâ,

biride **Ehadiyyet-i Zatiye'yi** bilinende ayırma, **belirleme** mertebelerine işaret;

üçüncüsü de **vahidiyet sıfatıyla** belirlemeye işaret olmak üzere devran edilir cem, birlikte fark ile semâ bitirilir.

Mesneveyi şerifin başında,

Biş nev ez ney çün hikayet mi künend,

Ey cüdayiha şikayet mi küned.

----- 174

Şu ney'in nasıl şikayet etmekte olduğunu dinle,

Onun nevası ayrılık hikâyesidir.

(Tahir'ül Mevlevi)

Kudsi ifadeleri bu sırrı da imâ ve işaret olabilir. Bununla beraber Mesnevi-yi Şerifin baş tarafına fakirane ilâvemiz olan ifademiz şudur: (A.S.U.)

Ey garip, Âlem nasut-u halk,

Gir mahv-a kıssa-i lâhut-u Hak,

Ey garip. Alem ve insanlar halktır,

Mahviyyetle bakarsan, anlarsın İlâhi Hak'tır.

Beytiyle farkta makam-ı Cem-i taleb manasına olan suali, **bişnev** (dinle) ile cevapları cem ile beraber fark-ı imâ olmuş olur ve Esmâları umum Piran Kuddesellahu esrarahüm fehmi külli hazaratın erkanları necib'in esrar-ı birlikte olduğu ehli karar ve şuhutta beyandan istifade edilmiştir.

Halvetiyyeyi Uşşakiyyede devrandan sonra sıra ile zikre başlanır,

bu da: **Cem ile beraber fark-a** işarettir.

Devran Cem-e işaret olduğu gibi bu surette seyr mertebelerinin hepsine cami olmuş olur,

1. ki birinci seyr, **Hakk'tan Halka'dır.**

Semahaneye zikir için girmek, halkıyyetten soyunmak, gizlice yükselmektir.

Sonra, zikr-e meşru ikinci seyr'dir

2. ki: **Kesir-i fehül Hakk** (Hakk'ın çokluk ile zuhuru) mertebesine işarettir.

Esmâ zikirlerinin çeşitleriyle zikr, gizli mertebede seyrandır.

Sonra yalnız yapılan Seyr-i minel Hakk, ilel halk (Hakk'tan halka)dır

175

3. ki: Cem ile birlikte farkın **rumuzu** işaretidir.

4. Dördüncüsü, zikirden sonra **hücrene** (kendi yerine) dönmektir. Dördüncü seyre işarettir ki: **Seyr-i filhak bilhakk** (halkta Hakk ile seyr)dir.

Ey sâlik-i hakiki:

Mukarrib (yakın) lardan olmak istersen, son derece edepli ol, her kişinin yakınlık mertebesi, edebin derecesi nispetindedir.

Semahaneye girerken zâhir, bân külliyetinle **teveccüh** (yönelerek) gir. Zikrullah başlarken aklın, fikrin, ruhun,

kalbin, zâhıran, bâtinen, hepsi birden, bütün masıva (Hakk'tan gayri her şey) den alâkayı keserek tamamıyla her yönüyle Hakk'a müteveccih ol.

Bütün vücudun vücud-u vâhid hükmünde olarak zikrullah'la meşgul ol.

Bitinceye kadar o teveccühü arttır ki: Feyzinde **ünsiyetinde** (yakınlığında) zuhur eylesin.

Zuhur eden tecellilerle kayıtlı olma, tam ve kemâl üzere olan teveccühten bir vakit ayrılma,

ta ki: bütün vakitlerde bu hâli kendine mal eyle ki:

Fe eynama tüvellü fesemma vechullah (Bakara 2/115)

Mealın:

(Nereye dönerseniz Allah'ın vecihi ordadır) seyr'inde, sırrında kaabiliyyet meydana gelsin

ki: sen sülük'tan temizlenmiş bir ayna gibi ol ki: Cilâ nispetinde tecelliyata nail olasın.

Eşref Rumi kuddise sirruhul aziz sırrı devran risalesinde, kendi zevk tecellileri üzere ayrıca devran'ın esrarını beyan etmişlerdir.

Allahümme ekamna mütecelliyati zatike ve ademna tebdinati sıfatike ya mütecelli, ya Allah.

176

Ey Allahım bizi zâtının tecellilerine kâim eyle, sıfatlarının tebeddülâtına da dâim eyle ey tecelli eden ey Allah.

Görüldüğü gibi (zıkr) ile ilgili Âyet-i Kerîmeler de, Zıkr'ın tefekkür yönü ağırlık kazanmaktadır. (Kûr'ân, Öğüt, anma, düşünme, ilim, hatırlatma) gibi mânâlarda geçmektedir. İşte zıkrın bu yönü, hakikat ve marifet mertebelerine aittir.

Zıkrın sesli ve ritimli olan zâhiri kısmı ise şeriat ve tarikat mertebelerine aittir. Kişi evvelâ, zâhiri şeriat ve tarikat mertebelerinde gerektiği kadar bunları tatbik eder

daha sonra seyrinde zikr'in ikinci aşaması olan ilmî ve tefekkürî zikrine devam eder. Bu halin neticesi kişinin aklı yerinde olan ömür süresine kadar devam eder.

Hatırlatma babında yukarıdan birkaç satırı tekrar aktaralım.

Yukarıda ifade edildiği gibi.

"tesbîh"; suya dalıp akıp gitmek ve gözden kaybolmak mânâsına geldiği belirtilmiş idi.

(Suya dalıp akıp gitmek ve gözden kaybolmak.)

Yâni! "tesbîh" Mânâ âlemine tefekkür ile dalıp gözümüzün var zannederek gördüğü benlik ve varlığımızdan soyunup gözden kaybolarak hakk'ın varlığına akıp gitmemiz ve onda fânî olmamızdır. Bu ise fiil değil kûds-î bir tefekkür yaşamıdır.

Şimdi şöyle diyebiliriz.

Tesbîhât, Melekî'dir, mülkî değildir.

Tenzîh'tir, teşbîh değildir. Tefekkür idrâkinde oluşan derinliği olan ve Hakk'ta fânî olan bir yaşam hâlidir. Fiilî-kesif değil, lâtiftir. Mertebesi, Beytül-Makdis Ve Kûds-ü şerif, diye ifâde edilmiştir.

Ancak bu mertebeler (2/149) Ve her nereden

177

çıkarsan hemen yüzünü Mescid'il Haram tarafına döndür. Âyet-i kerîmesi geldikten sonra Kâ'be-i Mazzama'ya nakledilmiştir.

Bu hususta daha geniş bilgi, (Sûre-i feth) isimli kitabımızda mevcuttur, dileyen oraya da bakabilir.

Zikr, ise Mülkî- insân-î- irfân-î ve kesif'dir, melek-î değildir. Bütün mertebeleri kapsamı altına almaktadır. Tenzîh-i, teşbîh-i birleştirip, Hakk ile bâkî, bakâbillâh'ta tevhid etmek'tir. Mertebesi, Beytullah, mescid-el Haram, Kâ'be-i Muazzama, olarak ifade edilmiştir.

Yâni Ulûhiyyet mertebesinden ef'âl-şehâdet mertebesi'ne kadar olan sahada faaliyettedir.

Zikreden veya tesbîh çeken bir kimse idrâk ve irfan sahibi ise, zikir veya tesbihat yaparken kullandığı virdlerinin hangi sınıfa-mertebeğe girdiğini bilir ve anlayışını ona göre yönlendirir. Bu ise oldukça yüksek bir irfaniyyet işidir. Tekrar edelim.

Zikir, her türlü sahada faaliyete geçmektedir. Yâni şeriat mertebesinin zikrinden, Ulûhiyyet mertebesinin zikrine kadar faaliyet sahası göstermektedir.

Tesbîh ise yukarıda da belirtildiği gibi (kûdsiyyet) üzere tanıtım, eğitim ve öğretim faaliyeti'dir, diyebiliriz. İşte bu hususları göz önünde bulundurarak okuduğumuz tesbih veya zikir hakkındaki bir Âyet-i Kerîme veya Hadîs-i şerif hangi mertebeden bahsediyor ise o mertebenin kûdsiyyet-i veya hakikat-i üzere olan bir idrakle tesbih veya zikrimizi yapmamız gerekmektedir. İşte o zaman biz gerçekten Zikrediyor veya tesbîh ediyoruzdur. Aksi halde kendimizde taklid-î ve kelâm-î tesbîh ve zikirden sadece bir duygusal hâl meydana gelir, karşılığında sevap kazanırız, çok güzel olur, bunun neticesinde belki cennete de gidebiliriz, ancak ne kendimizi ve ne de Rabb-ı mızı tanımış olamayız. Kendini bilmeden tanımadan cennet ehli olmak ise gafletten başka bir şey değildir. Kişi neye talip ise netice de oraya ulaşır. Hakk yolcusu Hakk'a cennet yolcusu cennete

178

cehennem yolcusu da cehenneme dir.

(Heze min fazlı rabb'î) (14/07/ 2012 çarşamba)
(Terzi Baba Tekirdağ)

Gayret bizden muvaffakiyyet Hakk'tan'dır.

KAYNAKÇA

1. KÛR'ÂN VE HADÎS :

2. VEHB : Hakk'ın hibe yoluyla verdiği ilim.

3. KESB : Çalışılarak kazanılan ilim.

4. NAKİL : Muhtelif eserlerden, Mesnevi'î şerif, İnsân-ı Kâmil, Fusûsu'l Hikem ve sohbetlerimizden müşahede ile toplanan ilim.

"DAHA EVVELCE ÇIKAN KİTAPLARIMIZ"

(Gönülden Esintiler)

1. Necdet Divanı:

2. Hacc Divanı:

3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:

4. Lübb'ül Lübb Özün Özü,(Osmanlıca'dan çeviri):

5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"

6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri:

179

7. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):

8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye, (Osmanlıca'dan çeviri):

9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:

10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:

11. Vâhy ve Cebrâil:

12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:

13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:

14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi

15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)

16. Divân (3)

17. Kevkeb. Kayan yıldızlar.

18. Peygamberimizi rû'ya-da görmek.

19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.
20. Terzi Baba Umre (2009)
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
23. Değmez dosyası:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
25. Köle ve incir dosyası:
26. Bir zuhûrât'ın düşündürdükleri:
27. Genç ve elmas dosyası:
28. Kûr'ân'da Tesbîh ve Zikr:
29. Karınca, Neml Sûresi:
30. Meryem Sûresi:
31. Kehf Sûresi:
32. İstişare dosyası:
33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)
34. Bakara dosyası:
35. Fâtiha Sûresi:
36. Bakara Sûresi:
37. Necm Sûresi:
38. İsrâ Sûresi:
39. Terzi Baba: (2)
40. Âl-i İmrân Sûresi:
41. İnci tezgâhı:
42. 4-Nisâ Sûresi:
43. 5-Mâide Sûresi:

180

44. 7-A'raf Sûresi:
45. 14-İbrâhîm Sûresi:
46. İngilizce, Salât-Namaz:
47. İspanyolca, Salât-Namaz:
48. Fransızca İrfan mektebi:
49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:
50. 76-İnsân, Sûresi:
51. 81-Tekvir, Sûresi:
52. 89-Fecr, Sûresi:
53. Hazmi Tura:
54. 95-Tîn, Sûresi:
55. 28- Kasas, Sûresi:
56. İrfan-Mek-Şer-Fransızca-Baba:

57. Namaz Sûreleri:
58. Mirat-ül-İrfan-ve-şerhi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. Îsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)
61. Bir ressam hikâyesi:
63. İnci mercan tezgâhı
64. Ölüm hakkında:
65. Reşehatt'an bölümler:
66. Risâle-i Gavsıyye:
67. 067-Mülk Sûresi:
68. 1-Namaz Sûrereleri:
69. 2-Namaz Sûrereleri:
70. Yahova Şahitleri:
71. Mü-Geceler-Fran-les-nuits:
72. İman bahsi:
73. Celâl ve İkrâm:
74. 2012 Umre dosyası:
75. Gülşen-i Râz şerhi:

Mektuplar ve zuhuratlar serisi:

- 81- 12- Terzi Baba-(1)
82- 39- Terzi Baba-(2)

181

Terzi Baba İnternet dosyaları-

- 83-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-3-
84-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-4-
85-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-5-
86-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-6-
87-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-7-
88-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-8-
89-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-9-
90-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-10-
91-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-11-

92-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-12-
93-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-13-
94-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-14-
95-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-15-
96-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-16-
97-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-17-
98-Terzi-Baba-Mek-ve-zu-Ke-Kara-bi-dosyası-18-
99-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -19-
100-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -20-
101-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -21-
102-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -22-
103-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -23-
104-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -24-
105-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -25-
106-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -26-

182

NECDET ARDIÇ

Büro : Ertuğrul mah.
Hüseyin Pehlivan caddesi no. 29/4
Servet Apt.
59 100 Tekirdağ.

Ev : 100 yıl Mahallesi uğur Mumcu Cad.
Ata Kent sitesi A Blok kat 3 D. 13.
59 100 Tekirdağ

Tel (Büro) : (0282) 263 78 73
Faks : (0282) 263 78 73
Tel (ev) : (0282) 261 43 18
Cep : (0533) 774 39 37

Veb sayfası: Amerika: <[http:// necdetardic. org/](http://necdetardic.org/)>

Veb sayfası: Amerika: <www.necdetardic.info>

Veb sayfası: Almanya: <www.terzibaba.com>

Radyo adresi (form): <[terzibaba13.com](http://www.terzibaba13.com)>

İnternet, MSN Adresi:

Necdet Ardıç <terzibaba13@hotmail.com>

